

KAKO DO POVOLJNIJEG POSLOVNOG AMBIJENTA

Šta poslodavci očekuju od vlasti

KAKO DO POVOLJNIJEG POSLOVNOG AMBIJENTA

Šta poslodavci očekuju od vlasti

Obavještenje o autorskim pravima

Ovim se daje dozvola za korištenje, kopiranje i distribuciju sadržaja ovog dokumenta u bilo kojem obliku bez naknade, bez naknade autorskih prava i zvaničnog zahtjeva upućenog Udruženju poslodavaca FBiH, pod uslovom da kopije nisu napravljene i distribuirane u cilju ostvarivanja dobiti i da se autorska prava Udruženja poslodavaca FBiH priznaju, uz navođenje datog izvora.

Udruženje poslodavaca FBiH ne garantuje, niti podnosi žalbu u vezi sa aktuelnošću, tačnošću, pouzdanošću ili bilo kojem drugom aspektu vezanom za ovaj ili bilo koji drugi dokument.

UP FBiH se zahvaljuje na podršci British Embassy koji je omogućio štampu ove knjige. Stavovi i mišljenja iznesena u ovoj knjizi su isključivo oodgovornost Udruženja poslodavaca FBiH i neodražavaju nužno stavove British Embassy.

UP FBiH ni pod kakvim uslovima ne može biti odgovorno za bilo kakvu direktnu, indirektnu, posebnu, slučajnu ili posljedičnu štetu ili za bilo kakvu naknadu štete koja bi proistekla iz ili u vezi sa korištenjem ovog dokumenta, po bilo kojoj teoriji odgovornosti čak i ako je obaviješteno o mogućnostima takve naknade štete.

SKRAĆENICE

UP FBIH	Udruženje poslodavaca Federacije Bosne i Hercegovine
BIH	Bosna i Hercegovina
Ku	Kolektivnu ugovori
PK	Privredna komora
EU	Europska Unija
FBIH	Federacija Bosne i Hercegovine
FIC	Vijeće stranih investitora
VTK	Vanjskotrgovinska komora
FTV	Federalna televizija
FZO	Federalni zavod za osiguranje
UO	Upravni odbor
TZ	Turističke zajednice
MIO/PIO	Mirovinsko invalidsko osiguranje
MMF	Međunarodni monetarni fond
RS	Republik Srpska
SSS BIH	Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine
PDV	Porez na dodanu vrijednost
WB	Svjetska Banka

Sadržaj

1. UVOD	7
2. CILJEVI KOJI SE MORAJU OSTVARITI REALIZACIJOM PREDLOŽENIH MJERA 10	
3. MJERE ZA RASTEREĆENJE PRIVREDE	15
a) DOPRINOSI	18
a-1) Ukidanje doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje od 4% na platu;	18
a-2) Odluka o otpisu neuplaćenog doprinosa za zdravstveno osiguranje;	22
b) Ukidanje doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti na teret poslodavca 0,5%;	25
c) Smanjenje doprinosa iz plate	28
d) Smanjenje osnovice za plaćanje doprinosa za radnike zaposlene u inostranstvu;	31
e) Identifikacija parafiskalnih nameta na svim nivoima i njihovo smanjenje;	33
e-1) Smanjenje parafiskalnih nameta na svim nivoima za 5 indekasnih poena;	33
e-2) Ukidanje članarine u TZ;	36
e-3) Ukidanje naknade za opštekorisnu funkciju šuma ili alternativno kao obveznika odrediti građane;	39
e-4) Ukidanje vodne naknade	44
e-5) Ukidanje obaveze notorske ovjere akata za pravna lica;	46
e-6) Smanjenje administrativnih i sudskih taksi, ukinuti obavezu predaje dokumenata koji nisu stariji od 6 mjeseci;	50
e-7) Ukidanje više članarina za PK;	54
f) Izmjena Zakona o porezu na dohodak	57
4. IZMJENA RADNOG ZAKONODAVSTVA	60
a) Kolektivni ugovori, naročito za javni sektor, trebaju biti predmet usklađivanja sa realnom ekonomskom situacijom i stepenom ekonomskog razvoja	61
b) Zakon o radu	65
c) Ostali zakoni koji regulišu radne odnose i zapošljavanje	68
5. MJERE ZA POBOLJŠANJE LIKVIDNOSTI	72

a) Plaćanje PDV-a po naplati;	73
b) Ukinuti pravo na odbitni PDV za fakturu koja nije plaćena;.....	76
c) Prihvatanje principa uzajamnosti, odnosno zaključivanje bilateralnih sporazuma o reciprocitetu povrata PDV-a, prije svega sa Hrvatskom i Slovenijom, kao i sa Švajcarskom, Turskom, Italijom, Slovačkom, Češkom i Mađarskom;	78
d) Uvođenje multilateralne kompenzacije;	81
e) Hitno donošenje zakona o izmirenju obaveza, kojim se utvrđuje rok plaćanja budžetskih korisnika u roku od 60 dana;	83
f) Izmjena procesnog zakonodavstva;	86
6. MJERE ZA UNAPREĐIVANJE POSLOVNOG AMBIJENTA.....	89
a) Suzbijanje sive ekonomije	90
b) Izmjena sistemskih zakona	93
c) Ojačati kreditni potencijal Razvojne banke;	97
d) Učešće socijalnih partnera u vanbudžetskim fondovima, javnim ustanovama, Javnom RTV servisu Federacije i javnim preduzećima.....	100
e) Intenzivirati aktivnosti na regulatornoj reformi (bivša tzv. giljotina propisa);.....	103
f) Depolitizacija upravljanja javnih preduzeća, uz primjenu OCED principa korporativnog upravljanja, te sprečavanje njihovog monopolističkog položaja;	106
g) Uspostavljanje elektronskih baza podataka i njihovo povezivanje;	108
h) Smanjenje korupcije.....	111
7. MJERE NA SMANJENJU JAVNE POTROŠNJE.....	116
a) Smanjenje javne potrošnje (plate funkcionera, rukovodilaca, naknade, paušali, otpremnine, odvojeni život, materijalni troškovi i sl.) 3-5 indeksnih poena;.....	117
b) Smanjenje ostalih troškova	119
c) Smanjenje transfera za socijalna davanja	122
d) Smanjenje unutrašnjeg i vanjskog duga.....	125
8. SISTEMSKE REFORMSKE MJERE	128
a) Izrada i usvajanje strategija i politika za pojedine oblasti	129
b) Reforma javne uprave;	131
c) Reforma penzionog sistema;	134
d) Reforma socijalne politike;	138
e) Reforma fiskalne politike koja će svesti opterećenja na prosjek zemalja EU;	140
f) Reforma obrazovanja;	144
9. ZAKLJUČAK	148

1. UVOD

Privredni ambijent u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH, pored nekih pozitivnih karakteristika, kao što su: stabilna valuta, stabilan bankarski sektor, geografski položaj, dobra telekomunikacijska i energetska mreža, prirodni resursi, ekološki čist ambijent, potencijalno dobri kadrovi, rast makroekonomskih pokazatelja u zadnjoj godini, **ipak nije dobar ni poticajan za investicije i novo zapošljavanje.**

Osnovne karakteristike koje negativno utiču na poslovni ambijent u Bosni i Hercegovini su:

- ▶ nepostojanje jedinstvenog ekonomskog prostora;
- ▶ politička nestabilnost i tenzije koje značajno utiču na poslovnu klimu;
- ▶ nepostojanje strategije za prevazilaženje postojećeg stanja;
- ▶ nepostojanje minimuma političke volje za provođenje strukturalnih reformi;
- ▶ neselektivno uvođenje novih korisnika socijalnih prava;
- ▶ enormno visoka javna potrošnja;
- ▶ opterećenje rada koje je u samom vrhu u Evropi;
- ▶ visoke porezne stope u odnosu na zemlje okruženja i najveći broj evropskih zemalja;
- ▶ visok udio neformalne ekonomije i korupcija;
- ▶ zastarjela tehnologija;
- ▶ neadekvatno zakonodavstvo i pravni okvir;
- ▶ neodgovoran odnos velikog broja državnih institucija prema poslodavcima.

Posljedice neadekvatnog poslovnog ambijenta, kako u Bosni i Hercegovini tako i u Federaciji BiH, jesu:

- **smanjenje konkurentnosti domaće privrede**, što pokazuje i Globalni indeks konkurentnosti, po kojem je BiH na 87. mjestu, predzadnjem mjestu u regionu, ispred Albanije, koja je na 90. mjestu, dok je istraživanje Svjetske banke - Doing Business rangiralo BiH na 131. mjesto u svijetu.¹
- **visok vanjskotrgovinski deficit**, koji je u 2013. godini iznosio 6,79 milijardi KM, a već u drugom mjesecu ove godine deficit iznosi oko 1,6 milijardi.²
- **opšta nelikvidnost i dugovanje svih prema svima**, koja prijete da potpuno zaustavi, registrovano, legalno poslovanje - ukupan broj blokiranih računa, u Registru transakcijskih računa Centralne banke Bosne i Hercegovine, na dan 1.8.2014. godine, jeste 66.753.³

---

¹ www.worldbankbh.ba

² Agencija za statistiku BiH

³ Centralna Banka BiH, http://www.cbbh.ba/files/blokirani_racun/2014/blokirani_racun_01_08_2014.pdf

- **smanjenje stranih investicija i privatnih investicija uopšte** - ostvarene investicije u 2011. godini iznosile su 2,78, u 2012. godini 2,89 a u 2013. godini 2,88 milijardi KM.⁴
- **Najveća stopa nezaposlenosti u Evropi** iza Kosova, sa najvećim procentom mladih među nezaposlenima⁵.

Očekivati je da svi znamo u kakvoj dubokoj krizi se nalazimo. Ujedno, svi bismo trebali biti svjesni i posljedica koje će nastupiti ukoliko se ne pristupi brzom i strukturalnoj reformi. Manje-više, poznate su i mjere koje treba preduzeti, ali niko osim poslodavaca ne želi preuzeti svoj dio odgovornosti i procese pokrenuti sa mrtve tačke. To se, u prvom redu, odnosi na političke elite i sindikat, koji su glavni kočničari u procesu strukturalnih reformi, društvenih i ekonomskih promjena. Nažalost, najveći broj građana, strahujući da će se teret reformi svaliti na njihova i onako slabašna pleća, ne može niti želi biti društvena snaga koja će izvršiti pritisak na institucije vlasti na svim nivoima, u cilju preduzimanja hitnih strukturalnih reformi.

Toga su postali svjesni i u „međunarodnoj zajednici“, koja polako počinje da mijenja prioritete djelovanja u BiH. Bosna i Hercegovina treba reforme. U suprotnom, zemlja riskira da dodatno zaostane za svojim susjedima u smislu poslovnog okruženja i drugih politika potrebnih za poticanje ulaganja i otvaranje radnih mjesta. Već sada, ukupna stopa nezaposlenosti obuhvata više od četvrtine radne snage, a stopa nezaposlenosti mladih najveća je u Evropi. Ali to znate i sami. Kao što znate i da su reforme neophodne“.⁶

Međutim, poslodavci očekuju da „međunarodna zajednica“ treba prepoznati kočničare reformi i one koji žele zadržavanje „satusa quo“. Svakako da to nije dovoljno i time se neće promijeniti postojeće stanje. Kočničari reformi moraju biti javno označeni kao takvi, te na neki način njihovo djelovanje mora biti sankcionisano, prvenstveno kroz izostanak finansijske podrške i ograničeni nivo komunikacije. Na kraju, potrebno je prepoznati prirodne partnere u ovom procesu i omogućiti im da njihovi argumentovani zahtjevi dobiju adekvatan odgovor. Svjesno postojanja duboke društvene i ekonomske krize u BiH i njenih negativnih posljedica na položaj najvećeg broja građana i privrednih društava, Udruženje poslodavaca FBiH je definisalo prijedlog hitnih, srednjoročnih i sistemskih mjera koje mogu doprinijeti izlasku iz postojeće krize. Navedeni prijedlog rezultat je širokih konsultacija, provedenih među našim članstvom, te predstavnicima privrednih komora i akademske zajednice. Prijedlog je, takođe, bio predmet javne rasprave na okruglim stolovima posvećeni ovoj temi.

Poslodavci smatraju da su mjere koje se tiču privlačenja investicija, poboljšanja likvidnosti, adekvatnog fiskalnog i privrednog ambijenta, suzbijanja privrednog kriminala i korupcije, smanjenja javne potrošnje, te podsticanja potrošnje ključne za kontinuiran privredni razvoj i

⁴ Federalni zavod za statistiku - Investicije str. 31-55, <http://www.fzs.ba/Podaci/Brojke2014.pdf>

⁵ <http://www.aa.com.tr>, Agencija Anadoluja

⁶ P. Sorensen: „Sporazum za rast i zapošljavanje u BiH“ - Predgovor, EU u BiH, 2014. godine

otvaranje novih radnih mjesta. Samo ekonomski razvoj i novo zapošljavanje mogu dovesti do poboljšanja socijalnog položaja građana.

Hitno preduzimanje predloženih mjera mora biti praćeno i sistemskim rješenjima, na polju socijalne politike, koja će dovesti do, bar minimuma, socijalne pravde, ravnomjernije raspodjele društvenog bogatstva i zaštite socijalno ugroženih kategorija stanovništva.

Smatramo da Vlada treba pronaći način da postigne sinergetsku povezanost socijalno-ekonomskih partnera, pa i drugih društvenih subjekata. Sigurni smo da bi, zajedničkim djelovanjem socijalnih partnera, došlo do značajnog poboljšanja standarda i kvaliteta života građana Federacije BiH. U tom smislu, poslodavci žele dati vlastiti doprinos i spremni smo da se uključimo u implementaciju dogovorenih mjera koje bi, čim prije, dovele do promjene postojećeg stanja.

Zajedno sa socijalno-ekonomskim partnerima želimo da zajednički i predano radimo na unapređenju poslovnog ambijenta i novog zapošljavanja, a sve u cilju ublažavanja posljedica negativnih uticaja koji su doveli do usporavanja privrednih aktivnosti i pogoršanog socijalnog položaja građana Federacije BiH.

Kao asocijacija društveno odgovornih i socijalno osjetljivih poslodavaca, a na bazi prijedloga svojih članica, Udruženje poslodavaca FBiH Vladi Federacije BiH i Savezu samostalnih sindikata BiH dostavilo je materijal pod nazivom „**Prijedlog mijera za izlazak iz društvene i ekonomske krize**“. Ujedno smo predložili **kontinuirano zasjedanje Ekonomsko-socijalnog vijeća** za područje Federacije BiH. Također, izrazili smo očekivanja da **svi nivoi izvršne i zakonodavne vlasti, te Ekonomsko-socijalna vijeća, na drugim nivoima, stalno zasjedaju** i donose odluke koje će doprinijeti brzom prevazilaženju postojeće krize.

„Budući da odgovor aktualne vlasti nije bio adekvatan, Udruženje poslodavaca FBiH odlučilo je da sačini prijedlog makroekonomskih ciljeva i prijedlog prioriternih aktivnosti koje bi vlasti na različitim nivoima, u narednom periodu, trebale poduzeti. Naime, premijer Vlade FBiH kao i Vlada FBiH, na tematskoj sjednici koja je održana u martu ove godine, uz učešće delegacije Udruženje poslodavaca FBiH, podržali su dostavljeni prijedlog. Osim verbalne podrške, uslijed objektivnih ali i subjektivnih razloga, nije došlo do implementacije niti jedne od predloženih mjera“.

Ovaj dokument biće dostavljen izabranim predstavnicima zakonodavne i izvršne vlasti na svim nivoima, odmah po okončanju Opštih izbora u Bosni i Hercegovini, i tražićemo da predložene mjere nađu mjestu u programima njihovog rada. Tražićemo i podršku međunarodne zajednice, koja će biti u prilici da, prvi put, podrži konkretne i zvanične zahtjeve poslodavačke zajednice u FBiH.

2. CILJEVI KOJI SE MORAJU OSTVARITI REALIZACIJOM PREDLOŽENIH MJERA

Poslodavci FBiH od zakonodavne i izvršne vlasti traže jasno definisanje ciljeva i obezbjeđivanje mehanizama za njihovu realizaciju. Ciljevi se odnose na FBiH, za period 2014.-2017. godinu, i ogledaju se u sljedećem:

2.1. Stopa rasta realnog GDP-a, 3,5% u odnosu na GDP u prethodnoj godini

To znači da realni GDP od 27,7 milijarde KM u 2013. godini treba da naraste na 28,7 milijardi KM u 2014. godini, na 29,7 milijardi KM u 2015. godini, na 30,7 milijardi KM u 2016. godini, te na 31,8 milijardi KM u 2017. godini. Realni GDP u FBiH za 2012. godinu iznosio je 16,5 milijardi KM, u 2013. godini iznosio je 16,9 milijardi KM, a u 2017. godini trebao bi biti 19,4 milijarde KM⁷.

Samo značajniji rast realnog GDP-a može obezbijediti veći životni standard. Ovaj cilj je sasvim realan i izvodljiv. Naime, niska polazna osnova, pozitivna kretanja u okruženju i izlazak iz recesije svih zemalja EU (osim Hrvatske), te pozitivna kretanja drugih makroekonomskih pokazatelja čine ostvarenje ovog cilja realnim. Potvrda za to je i Okvirni budžet FBiH 2014.-2016. godina, u kojem se, osim u prvoj godini, predviđaju veće stope godišnjeg rasta GDP-a.⁸

2.2. Stopa rasta zaposlenosti, prvenstveno u realnom sektoru, 2,5% u odnosu na prethodnu godinu

Problematika zapošljavanja mora biti dio opšte politike zapošljavanja i mora biti istovremeno praćena politikama i strategijama razvoja, te svakako strukturalnom reformom fiskalne politike koja će svesti opterećenja na prosjek zemalja EU.

Broj zaposlenih u FBiH je u februaru 2014. godine bio je 438.011, a u RS-u 240.309. Broj zaposlenih u realnom sektoru, za avgust 2013. godine, u FBiH iznosi 268.780. Istovremeno, broj penzionera u FBiH iznosi 388.152.

Broj zaposlenih (02.2014.)

- **FBiH 438.011**
- **RS 240.309**

Broj zaposlenih u realnom sektoru (08.2013.)

- **FBiH 268.780**

Broj penzionera (08.2013.)

- **FBiH 388.152**

⁷ Dokument okvirnog budžeta 2014.-2016., Federalno ministarstvo finansija, juni 2013. godine

⁸ ibidem

Iz ovih podataka proizlazi gotovo nevjerovatan podatak, da u FBiH 268.780 zaposlenih u realnom sektoru, koji stvara novu vrijednost, na svojim plećima nosi 438.000 nezaposlenih, 388.011 penzionera, 170.000 zaposlenih na budžetu, 350.000 učenika i studenata te 500.000 korisnika različitih socijalnih prava. Mislimo da nikakva dodatna obrazloženja nisu potrebna da bi se zaključilo da je ovakvo stanje potpuno neodrživo.⁹

Ispunjenje predloženog minimalnog cilja dovelo bi do povećanja zaposlenosti na najmanje 500.000, što čini povećanje od 13% ili za više od 56.000 novozaposlenih.

2.3. Učešće javne potrošnje u GDP-u smanjiti 4% , u odnosu na učešće u prethodnoj godini

Ovaj cilj će biti teško ispuniti zbog nacionalnih i političkih podjela, koje gotovo u potpunosti onemogućavaju donošenje političkih odluka. Javna potrošnja na svim nivoima mora se smanjiti ispod 6 milijardi KM. Međutim, za 2014. godinu javna potrošnja je planirana na nivou oko 6,5 milijardi KM, što čini 22,24% učešća u GDP-u.

2.4. Rast pokrivenost uvoza izvozom 5 procentnih poena u odnosu na prethodnu godinu

Zabrinjavajuće je što u Dokumentu okvirnog budžeta 2014.-2016. godina Vlada FBiH nije planirala porast pokrivenosti uvoza izvozom, nego ga praktično planira zadržati na istom nivou.

IZVOZ I UVOZ BiH 2013. i 2014.			
IZVOZ		UVOZ	
2013.	2014.	2013.	2014.
4.205.483	4.182.760	7.248.790	7.616.0279 ¹⁰

Mislimo da je postepeno uravnoteženje spoljnotrgovinskog bilansa jedan od prioritarnih zadataka, kojima se vlasti na svim nivoima trebaju pozabaviti. Intenziviranjem privrednih aktivnosti potpuno je realno očekivati da se stepen pokrivenosti uvoza izvozom u narednih 5 godina poveća i dostigne cifru veću od 70%, pogotovo kada investicije u elektroenergetski i sektor cestogradnje počnu da daju pune efekte, odnosno kada izvršimo supstituciju dijela uvoza sa robama i uslugama domaćeg porijekla, te omogućimo uslove za nastavaka trenda povećanja dolaska inostranih gostiju.

2.5. Udio javnih investicija u GDP-u treba da bude najmanje u procentu 25% GDP-a

⁹ www.fzs.ba, Federalni zavod za statistiku

¹⁰ http://www.bhas.ba/saopstenja/2014/ETS_2014M06_001_01_hr.pdf

Kontinuirani ekonomski rast ne može se bazirati samo na javnim investicijama. Međutim, u uslovima dok poslovno okruženje i politička klima ne ohrabre privatne investicije, kako strane tako i domaće, neophodno je ekonomski rast inicirati javnim investicijama, naročito u elektroenergetskom sektoru i sektoru saobraćaja (cestogradnja, željezničke pruge, aerodromi, luke i sl.), jer te djelatnosti za sebe vežu veliki broj pratećih djelatnosti.

Ukoliko se realizuju planovi za investicije u ovoj oblasti, ovaj cilj je realno ostvariv.

2.6. Reforma javne uprave, uz racionalizaciju broja zaposlenih u administraciji i racionalizaciju svih troškova najmanje 5%

Ispunjenjem ovog cilja obezbijediće se: smanjenje javne potrošnje, korištenje tih sredstava za razvojne projekte i novo zapošljavanje, da javna uprava postane servis realnom sektoru i ravnopravan tretman zaposlenih u javnom i privatnom sektoru. Umjesto „kočničara“ i subjekta koji direktno ili indirektno želi očuvanje „statusa quo“, državna administracija će postati jedan od faktora promjena i privrednog razvoja.

Komparacija strukture potrošnje u FBiH u 2011. godini sa zemljama iz okruženja (jedan je ukupna potrošnja a dva su plate i naknade).

FBiH	Crna Gora	Hrvatska	Rumunija	Bugarska	Makedonija	Albanija
46,6	46,2	41,3	40,9	38,1	35,9	29,8
13	11,5	10,5	9,8	9,3	8,1	5,3 ¹¹

2.7. Procenat neformalnog sektora smanjiti za 5% u odnosu na prethodnu godinu

Budući da ne postoje precizne analize ni brožčani pokazatelji učešća neformalnog sektora, možemo se osloniti samo na procjene koje govore o 35% privrednih aktivnosti u sivoj i crnoj zoni. U pojedinim djelatnostima, kao što je mlinsko-pekarska, učešće sive ekonomije je preko 65%.¹²

2.8. Unapređivanje poslovnog ambijenta

Prema indikatorima poslovanja, BiH (trenutno na 131. mjestu) mora pristupiti otklanjanju barijera u poslovanju, kako bi država bila rangirana barem na nivou prosjeka zemalja okruženja (Albanija 90, Hrvatska 89, Kosovo 86, Češka 75, Grčka 72, Crna Gora 44).¹³

¹¹ http://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/upload/file/sjednice/Studija_javnih_rashoda_u%20Federaciji.pdf strana 11.

¹² <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/09248.pdf> str. 73. Kriza i siva ekonomija u BiH, dr. Rajko Tomaš, Friedrich-Ebert-Stiftung BiH

¹³ strana 5 http://www.fzzpr.gov.ba/upload/file/dokumenti/drugi_o_nama/Lako%C4%87a_poslovanja_2014_final.pdf

Ukoliko se ne poveća konkurentnost privrede BiH, dugoročno se neće moći održati ni dostignuti stepen privrednog razvoja, koji inače nije na zavidnom nivou. O nekom značajnijem privrednom rastu i povećanju broja zaposlenih, u tom slučaju, ne možemo ni govoriti.

2.9. Liberalizacija tržišta rada u cilju veće zaposlenosti

Neohodno je čim prije usvojiti reformu tržišta rada. Nakon toga potrebno je pristupiti izmjeni zakonske regulative iz ove oblasti, te reviziji postojećih i zaključivanju novih kolektivnih ugovora.

Reforma tržišta rada mora obezbijediti fleksigurnost (istovremeno liberalizaciju tržišta rada i minimum sigurnosti radnika), sve u cilju održavanja broja zaposlenih, davanja šanse velikom broju nezaposlenih da nađu posao umjesto onih koji su zaposleni ali ne znaju ili neće da rade, ali zato primaju platu, te investicije i privredni razvoj koji će omogućiti otvaranje novih radnih mjesta. Potrebno je i transformisati sistem službi zapošljavanja te njihovu djelatnost usmjeriti na ono što i trebaju da rade, a to su aktivne mjere za zapošljavanje.

2.10. Harmonizacija propisa

Entiteti i Distrikt Brčko bi trebali učiniti napore da dođu do harmonizacije propisa. Ne ulazeći u ustavne nadležnosti pojedinih nivoa vlasti, za uspostavljanje jedinstvenog ekonomskog prostora, horizontalnu i vertikalnu pokretljivost učenika, studenata i radne snage, kao i za otklanjanje barijera u poslovanju te privlačenje novih domaćih i stranih investicija neophodno je harmonizovati propise. Neodrživa je situacija po kojoj u BiH postoji 14, često potpuno suprotnih pravnih sistema.

2.11. Rasterećenje privrede u cilju privrednog razvoja i veće zaposlenosti

Opterećenje rada se treba smanjiti sa nivoa 40% ukupnih troškova rada na najmanje 35%, koliko iznosi prosječno opterećenje u novim članicama EU. Ovo je sasvim realan cilj, koji se može ostvariti kombinacijom, racionalizacije troškova, politikom poticaja novih zapošljavanja, smanjenjem javne potrošnje i povećanjem broja zaposlenih.

2.12. Definisati socijalni minimum u Federaciji BiH, te osigurati zaštitu standarda najugroženijih kategorija stanovnika

Neophodno je definisati socijalni minimum koji se mora obezbijediti svakoj porodici za preživljavanje. To se mora napraviti kroz minimalnu platu za zaposlene, odnosno kroz adekvatnu socijalnu pomoć za osobe u stanju socijalne potrebe, a što mora uraditi država. Međutim, istovremeno se mora reducirati broj korisnika ovih naknada, uvesti imovinski

cenzus, izvršiti revizija prava, tako da socijalnu pomoć primaju samo oni kojima je neophodna, te da ona omogućava zadovoljavanje minimuma egzistencijalnih potreba.

Socijalni Transferi

FBiH	Crna Gora	Hrvatska	Rumunija	Bugarska	Makedonija	Albanija
15,8	13,7	16,2	13,8	14,3	15,5	10,1

2.13. Intenzivirati i unaprijediti efikasnost u borbi protiv kriminala i korupcije

Prema Indeksu percepcije korupcije Transparency Internationala, BiH se nalazi na dnu ljestvice u poređenju sa bivšim jugoslovenskim republikama i rangirana je na 72. mjesto. U Evropi smo u rangu Bugarske i Grčke, a od nas su samo lošije plasirani Albanija i Kosovo.¹⁴

Korupcija usporava privredni razvoj, dovodi do prekomjerne javne potrošnje, potiče fiskalnu nedisciplinu i nagriza temelje bh. društva.

Društveni i ekonomski napredak BiH je moguć, čak iako predstoje neke teške i bolne mjere i zadaci. Međutim, ovaj proces mora biti ozbiljan i on podrazumijeva sinergetsko djelovanje svih najvažnijih društvenih faktora. Provođenjem reformi mnogi će kratkoročno izgubiti. Ne treba imati iluziju da dobar dio građana i poslovnih subjekata neće osjetiti negativne efekte reformi. Međutim, bh. društvo nema drugu mogućnost ako se želi obezbijediti ekonomski rast, stabilnost političkog sistema i podizanje životnog standarda.

Da bi se, srednjoročno i dugoročno, obezbijedili gore navedeni efekti, mora se obezbijediti opštedruštveni konsenzus, koji uključuje nedvosmislenu posvećenost političkih lidera i institucija u cilju realizacije reformi koje će pružiti realnu mogućnost za cijelo društvo.

Udruženje poslodavaca FBiH, želeći dati vlastiti doprinos, predlaže konkretne mjere, koje služe ostvarenju gore navedenih ciljeva, a koje se mogu klasifikovati kao: hitne mjere, mjere koje treba realizovati u narednih 12 mjeseci, mjere sistemskog karaktera za čiju implementaciju treba nešto više vremena. Na osnovu tih mjera, institucije svih nivoa zakonodavne i izvršne vlasti trebaju odrediti svoje prioritete u radu, te ih ugraditi u svoje programe rada.

¹⁴<http://www.index.hr/vijesti/clanak/transparency-international-mali-pomak-hrvatske-u-borbi-protiv-korupcije-ne-bi-smio-zadovoljiti-vladu/714521.aspx>

3. MJERE ZA RASTEREĆENJE PRIVREDE

Opterećenje poslodavaca u Federaciji BiH najveće je u regionu i među najvećim u Evropi. Opterećenje iznosi 72,2%, tako da **poslodavac na svaku isplaćenu 1 KM radniku, mora državi platiti 72 feninga**. Sa parafiskalnim nametima, u zavisnosti od kantona i opštine, poslodavac mora isplatiti i **do 90 feninga na isplaćenu 1 KM**.

To za posljedicu ima da **poslodavac plaća mnogo a radnik prima malo**. Unatoč tome što su niske, plate su u skladu sa (niskom) produktivnošću. Porezni klin je prilično visok. To je jedan od glavnih razloga zašto poslodavci odustaju od novog zapošljavanja i zapošljavaju radnike na crno.

Visina troškova rada predstavlja jedan od osnovnih činilaca, od kojeg u velikoj mjeri zavisi da li će se kompanija odlučiti za investicije i otvaranje novih radnih mjesta. Ovo je naročito izraženo u vremenu ekonomske krize. Znači visina poreza, doprinosa iz plate i na platu direktno utiču na broj zaposlenih u kompanijama, a time i na opšti nivo zaposlenosti.

Visoke stope doprinosa i poreza na platu, sigurno su i jedna od najznačajnijih faktora crne i sive ekonomije. Jedan dobar dio, pogotovo malih preduzeća, ne prijavljuje sve radnike, i time izbjegava plaćanje poreza i doprinosa. Druge kompanije opet prijavljenim radnicima isplaćuju jedan dio zarade bez obračunavanja i uplate poreza i doprinosa. Time smanjuju vlastite troškove poslovanja, na račun manjih prihoda budžeta i vanbudžetskih fondova.

Adekvatnim smanjenjem stopa izdvajanja za zaposlene može se pokrenuti novo zapošljavanje, smanjiti nezaposlenost, povećati potrošnja i omogućiti veće punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova. Da je ova postavljena teza tačna pokazuje **istraživanje** koje su proveli Obhodaš, Vujić i Vujić sa Univerziteta u Travniku. Naime, oni su **kroz model** analizirali proizvodnu kompaniju koja se bavi proizvodnjom mlijeka, i koja zapošljava 112 ljudi.

Tabela 1.: Neto plaća zaposlenika

Visina neto plaće u KM	Broj radnika koji prima plaću	$X_i f_i$	$(X_i - X)^2 f_i$
900	16	14.400	3.237.408,51
1.050	25	26.250	2.247.750,56
1.350	30	40.500	0,97
1.500	20	30.000	451.080,64
1.790	17	30.430	3.293.893,35
2.200	3	6.600	2.168.418,09
3.000	1	3.000	2.722.500,00
Σ	112	151.180	14.121.052,12

Tabela 2.: Obračun plaće zaposlenika (2012. godina)

Ugovorena plaća		1.350,00
Doprinosi IZ plaće (31%)		651,45
Porez na dohodak		100,00
BRUTO I		2.101,45
Doprinosi NA plaću (10,5%)		220,65
BRUTO II		2.322,10
UKUPNI POREZI I DOPRINOSI		972,10
OBRAČUN PLAĆE ZAPOSLENIKA		
Doprinosi IZ plaće (31%)		651,45
Doprinos za PIO (17%)		357,25
Doprinos za zdravstveno osiguranje (12,5%)		262,68
Doprinos za osiguranje od nezaposlenosti (1,5%)		31,52
PLAĆA PRIJE POREZA		1.450,00
LIČNI ODBITAK	1,5	450,00
Osnovica za porez		1.000,00
Porez na dohodak		100,00
Doprinosi NA plaću (10,5%)		220,65
Doprinos za PIO (6%)		126,09
Doprinos za zdravstveno osiguranje (4%)		84,06
Doprinos za osiguranje od nezaposlenosti (0,5%)		10,51
PLAĆA NAKON POREZA		1.350,00

Iz tabele je vidljivo da su porezi i doprinosi 972,10 KM, što iznosi 72% na neto platu. Za 112 radnika to iznosi godišnje 1.306.502,40 KM. Ako poreze i doprinose smanjimo 10%, dobićemo iznos od 130.650,24 KM. Kada taj iznos podijelimo sa prosječnom godišnjom bruto platom zaposlenika, koja iznosi 27.865,20 KM, suma sredstva, koja je ostala kompaniji poslije smanjivanja poreza i doprinosa, dovoljna je za pokrivanje plata za 4,7 novih zaposlenika. To znači da bi **u slučaju smanjenja poreza i doprinosa za 10 %, preduzeće moglo povećati zaposlenost za 4,2 posto, a da pri tome ukupni troškovi ostanu potpuno isti kao što su bili sa manjim brojem radnika.**

Ova računica je provjerena i statistički je ustanovljeno da varijacije u ovom istraživanju mogu biti do 1% (u odnosu na 4,2%), što ta odstupanja čini zanemarljivim i možemo se pouzdati u tačnost gore navedenog izračuna.

Ukoliko bi, pak, država obezbijedila poticaj preduzeću, po osnovu novozaposlenih radnika, u smislu oslobađanja od plaćanja poreza i doprinosa za te radnike, broj novozaposlenih bio bi 8, što iznosi povećanje zaposlenosti od 7,1%, uz iste troškove rada.

Pozitivne strane su veća:	Prijetnje:
<ul style="list-style-type: none"> • Zaposlenost; • Proizvodnja; • Potrošnja; • Likvidnost; • Ekonomičnost; • Punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova. 	<ul style="list-style-type: none"> • Slabije punjenje budžeta; • Slabije punjenje vanbudžetskih fondova; • Moguće manipulacije poticajima.

Ako ovaj model primijenimo na čitavu FBiH, mogli bismo očekivati sljedeće efekte na godišnjem nivou:

- **11.250 novozaposlenih**, bez poticaja, što čini povećanje od 4,2%;
- **19.352 novozaposlena**, sa poticajima, što čini povećanje od 7,2%;
- **95,2 miliona KM veću potrošnju**, koja generira razvoj i novo zapošljavanje;
- **16,2 miliona KM veća naplata PDV-a**;
- Smanjenje budžeta za budžetske korisnike i usmjeravanje tih sredstava u poticaje;
- **Veću proizvodnju** i veću potrošnju;
- **Dodatno zapošljavanje** po tom osnovu.

Na taj način i teoretski i praktično je dokazano da je neophodno, hitno i planski pristupiti smanjenju opterećenja poslodavaca. Svi ovi pokazatelji govore da blagi ekonomski rast i pozitivni trendovi koji se odnose na rast GDP-a, rast izvoza i smanjenje uvoza, porast industrijske proizvodnje, nisu ni izdaleka dovoljni da bi se stanje u ovoj oblasti bitnije

popravilo. Ukoliko vlade u BiH, hitno ne počnu preduzimati mjere na rasterećenju privrede i povećanju zaposlenosti, nema tih kredita MMF, koji će spasiti državu od stečaja i potpunog kolapsa.

a) DOPRINOSI

a-1) Ukidanje doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje od 4% na platu;

Pravna regulativa

- × **Zakon o doprinosima**
(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)
- × **Zakon o zdravstvenoj zaštiti**
(Sl. novine FBiH broj: 46/10, 75/13)
- × **Zakon o zdravstvenom osiguranju**
(Sl. novine FBiH broj: 30/97, 07/02, 70/08, 48/11)
- × **Pravilnik o načinu ostvarivanja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja**
(Sl. novine FBiH broj: 31/02)
- × **Pravilnik o načinu obračunavanja i uplate doprinosa**
(Sl. novine FBiH broj: 64/08, 81/08)
- × **Pravilnik o obračunu sredstava u zdravstvu**
(Sl. novine FBiH broj: 26/03, 43/04)
- × **Uputstvo o postupku izmirenja duga po osnovu doprinosa za OZO**
(Sl. novine FBiH broj: 62/06)

Ocjena stanja

U 2013. godini ukupno je naplaćeno 1,075 milijardi KM na ime doprinosa za zdravstveno osiguranje.¹⁵ Od toga su **poslodavci uplatili više od 90% tog iznosa**. I pored toga što je to iznimno visoko opterećenje za poslodavce, to očigledno nije dovoljno za adekvatno funkcionisanje sistema.

Učešće privrede u strukturi osiguranih osoba iznosi svega 23,85%, a u finansiranju obaveznog zdravstvenog osiguranja učestvuje sa ogromnih 86,68% ukupnih prihoda, što

¹⁵ Analiza „Rasterećenje poslodavaca smanjenjem doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje“, Radna grupa Ministarstva finansija, 2013.

guši zaposlenost. **Socijalne grupe osiguranih osoba**, čiji su nosioci osiguranja Vlada i vladine institucije, **učestvuju sa 32,49% u strukturi osiguranih osoba, a njihovi nosioci osiguranja učestvuju sa 3,61% ukupnih prihoda zdravstvenog osiguranja.**¹⁶

Trenutna stvarna uloga većine fondova zdravstvenog osiguranja jeste servis za finansiranje postojećih zdravstvenih ustanova, umjesto da preuzmu ulogu kupca zdravstvene zaštite za svoja osigurana lica. U postojećem sistemu zdravstvene zaštite u FBiH, skoro svi zdravstveni radnici su plaćeni sistemom plata, pri čemu visina plate zavisi od koeficijenta «složenosti poslova» (završene školske spreme), a gotovo nimalo od obima i kvaliteta urađenog posla¹⁷.

Poslovanje firmi u FBiH je značajno opterećeno dosta visokim «oporezivanjem» rada, po osnovu izdvajanja za obavezno zdravstveno osiguranje. Zbog toga je izuzetno važno dovesti do rasterećenja poslodavaca. Jedan od načina ovog rasterećenja bi moglo biti i smanjenje stope doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje. „Smatramo da ovo rasterećenje poslodavaca mora biti osjetnije, kako bi to dalo značajnije efekte“¹⁸.

Na drugoj strani, treba voditi računa o osjetljivosti sistema zdravstvene zaštite i važnosti stabilnosti njegovog finansiranja. Sredstva za zdravstvenu zaštitu umanjena uslijed smanjenja doprinosa za zaposlene kod poslodavca, moraju biti nadoknađena iz:

- *Ušteta u sistemu pružanja zdravstvenih usluga;*
- *Povećane naplate doprinosa po osnovu novog zapošljavanja;*
- *Povećane poreske discipline;*
- *Poreznih i akciznih prihoda pri čemu, obavezno, treba voditi računa da se na taj način ne utiče na smanjenje potrošnje.*

Ova sredstva iz poreznih i akciznih izvora trebaju biti utrošena za plaćanje zdravstvenog osiguranja za sve građane, a ne samo zaposlene kod poslodavaca, čime bismo postigli potpuni obuhvat stanovništva zdravstvenim osiguranjem.

---

¹⁶ „Fiskalna neodrživost obaveznog zdravstvenog osiguranja u FBiH“, doc. Dr. S. Vukić, Zbornik radova, UPFBiH, Univerzitet Vitez, PKF, 2012.

¹⁷ Analiza „Rasterećenje poslodavaca smanjenjem doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje“, Radna grupa Ministarstva finansija, 2013.

¹⁸ Ibidem

Razlozi za ukidanje

- Visoko opterećenje poslodavaca, koje utiče na smanjenu zaposlenost;
- Neproporcionalno malo učešće države kao nosioca zdravstvenog osiguranja u prihodima Fonda zdravstvenog osiguranja (FZO);
- Neproporcionalno veliko učešće socijalne grupe osiguranih u troškovima FZO-a;
- Procentualno veliko izdvajanje za ovu namjenu u odnosu na najveći broj zemalja EU i zemalja okruženja;
- Visoki interni troškovi u sistemu zdravstva i FZO-a;
- Loš sistem doprinosa zdravstvenog osiguranja;
- Slaba naplata doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje.

Predložene mjere

- Ukinuti u cjelosti plaćanje doprinosa na teret poslodavca, i to 1% odmah, a dodatna 3% po stvaranju uslova;
- Smanjiti stopu koju plaća radnik;
- Reformisati sistem zdravstvene zaštite;
- Racionalizovati poslovanje FZO-a i zdravstvenih ustanova;
- Uvesti nove metode plaćanja zdravstvenih profesionalaca koje će ih stimulisati za veći obim i veći kvalitet pruženih usluga, te na racionalnije korištenje raspoloživih resursa;
- Naći način kako nadomjestiti nedostajuća sredstva.

Nadležnosti

Ministarstvo zdravstva FBiH;
Vlada FBiH;
Parlament FBiH;
Ministarstvo finansija i terzora BiH;
Vijeće ministara BiH;
Parlamentarna Skupština BiH;
Kantonalne vlade i skupštine;
Federalni zavod za osiguranje.

Rokovi

Smanjenje doprinosa 1%	3 mjeseca po formiranju nove vlasti
Smanjenje doprinosa dodatna 3%	12 mjeseci
Smanjenje doprinosa iz plate	24 mjeseci
Izrada akcionog plana ušteda	12 mjeseci

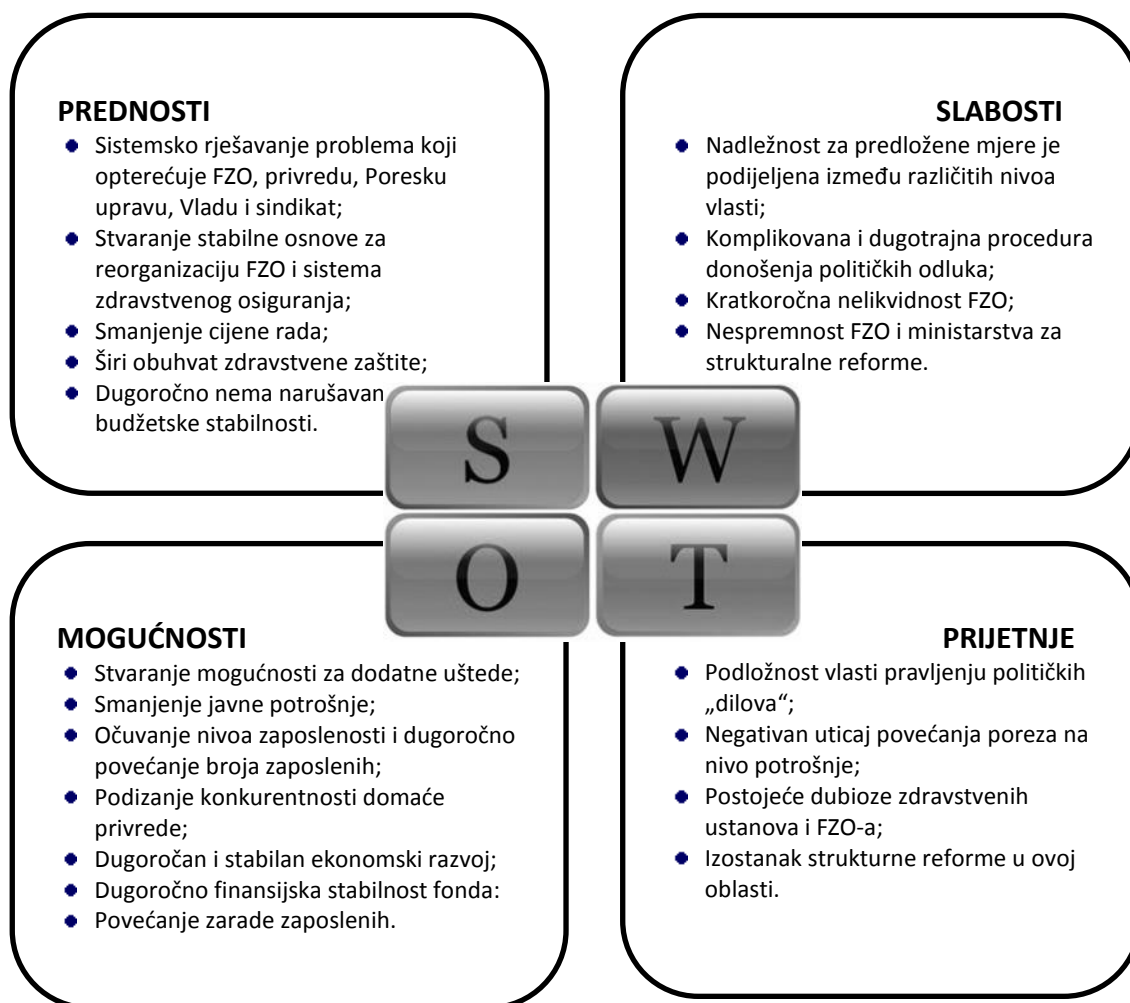
Uloga UPFBiH

- Po potrebi angažovanje eksperata;
- Po potrebi izrada prijedloga izmjena propisa;
- Učestvovanje u radnim grupama;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje press-konferencija;
- Javno zagovaranje;
- Po potrebi izrada uporedne analize;
- Organizovanje stručnih rasprava.

Procjena koristi

- Predloženo smanjenje doprinosa rezultiraće uštedom poslodavcima od cca. 300 miliona KM, na godišnjem nivou;
- Ulaganjem tog novca u novo zapošljavanje indirektno korist se povećava za 15%;
- Uštede za plaćanje zdravstvenog osiguranja za nezaposlene bile bi cca. 20 miliona KM;
- Racionalizacijom poslovanja u zdravstvu moglo bi se uštedjeti još 25-30 miliona KM.

a-2) Odluka o otpisu neuplaćenog doprinosa za zdravstveno osiguranje;

Pravna regulativa

× **Zakon o doprinosima**

(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)

× **Zakon o obligacionim odnosima**

(Sl. list RBiH broj: 02/92, 13/93, 13/94 i Sl. novine FBiH broj: 29/03, 42/11)

× **Zakon o naplati i djelomičnom otpisu dospjelih a nenaplaćenih doprinosa za socijalno osiguranje**

(Sl. novine FBiH broj: 25/06)

× **Pravilnik o načinu obračunavanja i uplate doprinosa**

(Sl. novine FBiH broj: 64/08, 81/08)

Ocjena stanja

Trenutno **privredni subjekti duguju FZO FBiH, po osnovu neplaćenih doprinosa, 1.6 milijardi KM na dan 30.06.2014. godine.**¹⁹ Simptomatično je da je najveći **dug po ovom osnovu nastao neplaćanjem doprinosa od strane većinski državnih kompanija.**

Prilikom privatizacije državnih preduzeća, kupci najčešće nisu znali za stvarni iznos duga po ovom osnovu, tako da su došle u situaciju da im, ti naslijeđeni dugovi ugrožavaju, ne samo likvidnost, nego i solventnost tih kompanija. Posljedica toga je da se, nad jednim brojem tih kompanija, provodi stečajni postupak što će prouzrokovati gubitak nekoliko hiljada radnih mjesta.

Za to vrijeme radnici nisu imali pravo na liječenje u svojstvu osiguranika FZO FBiH, nego su morali da plate sve troškove liječenja. Pitanje je da li je pravedno i zasnovano na zakonu tražiti plaćanje usluge koja nije pružena. Osim toga, veliki dio tih potraživanja je pao u zastaru ili je postao nenaplativ iz drugih razloga.

Razlozi za ukidanje

- Omogućavanje sanacije većeg broja privrednih subjekata;
- Nemogućnost naplate tih potraživanja u velikom broju slučajeva;
- Zastara potraživanja;
- Kršenje Ustava FBiH;
- Stvaranje uslova za finansijsku konsolidaciju FZO-a i zdravstvenih ustanova.

Predložene mjere

- **Formirati radnu grupu uz učešće predstavnika vlade, poslodavaca, sindikata i akademske zajednice, koja će dati prijedlog rješenja;**
- **Pripremiti analizu neplaćenih doprinosa;**
- **Otpisati dug po ovom osnovu, osim doprinosa po osnovu solidarnosti;**
- **Donijeti odluku o plaćanju preostalog dijela u narednih 10 godina;**
- **U slučaju nemogućnosti plaćanja, pretvoriti potraživanja FZO-a u dionice;**
- **Predložiti „lex specialis“ koji će to omogućiti.**

¹⁹ Pregled poreznih obveznika sa iznosom duga po osnovu poreza, doprinosa, taksi i drugih naknada preko 50.000,00 KM, prema evidencijama kantonalnih poreznih ureda, Porezna uprava FBiH, str 125.

Nadležnosti

Ministarstvo zdravlja FBiH;
Ministarstvo finansija FBiH;
Vlada FBiH;
Parlament FBiH;
Kantonalne vlade i skupštine;
FZO.

Rokovi

Formiranje radne grupe
Izrada analize i prijedloga
Izrada nacrtu zakona
Usvajanje zakona

60 dana po formiranju nove vlasti
90 dana po formiranju radne grupe
90 dana po završenoj analizi
6 mjeseci po usvajanju nacrtu zakona

Uloga UPFBiH

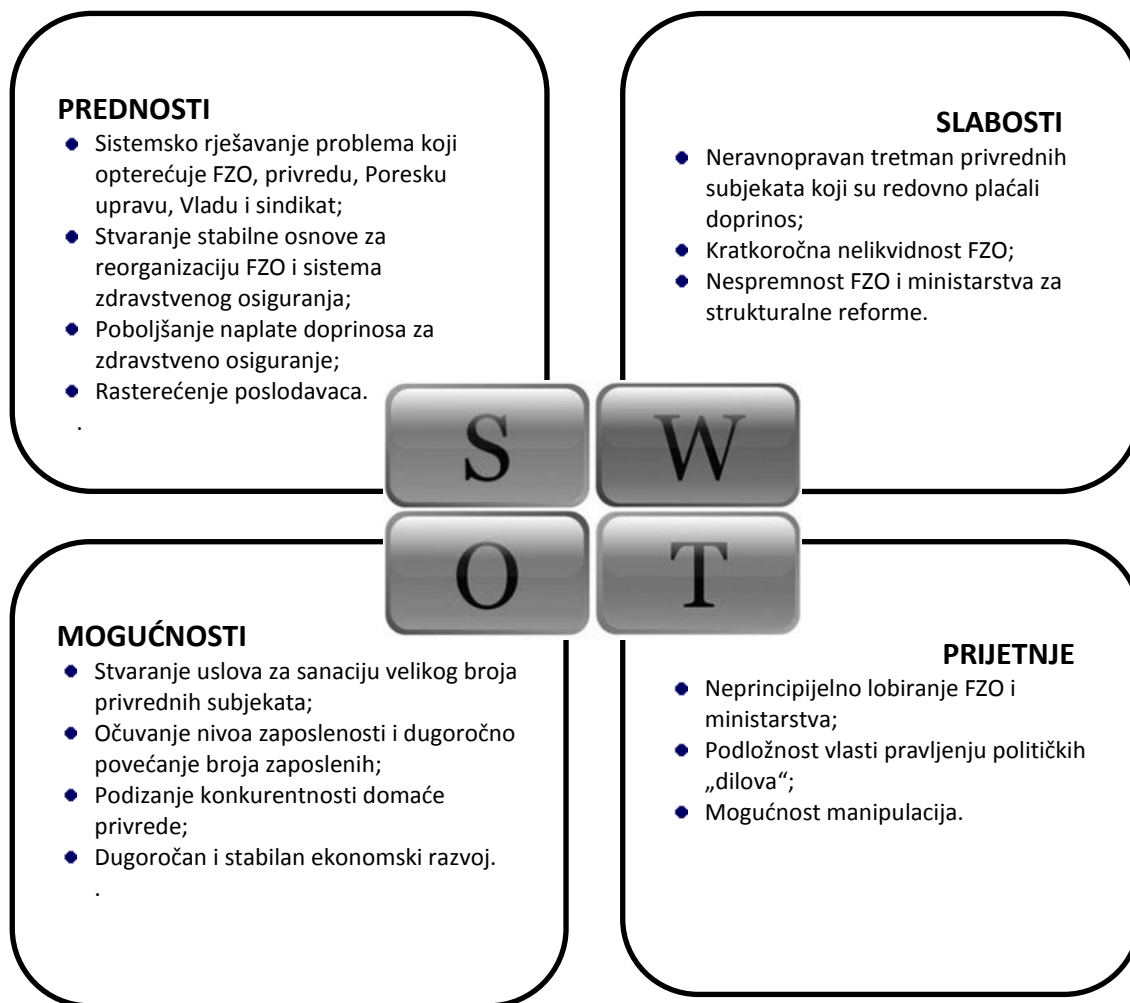
- Učešće u ekspertskom timu;
- Lobiranje i javno zagovaranje predloženih rješenja;
- Organizovanje i učešće u javnoj raspravi;
- Organizovanje okruglih stolova;
- Po potrebi izrada pravnog obrazloženja.

Procjena koristi

- Direktnu materijalnu korist, za poslodavce, u ovom trenutku nije moguće procijeniti, ali ona će se mjeriti **u stotinama miliona KM.**
- Indirektna društvena materijalna korist **ogledaće se u boljem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova.**
- Direktna opštedruštvena korist biće **opstanak stotina privrednih subjekata i očuvanje hiljada radnih mjesta.**

b) Ukidanje doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti na teret poslodavca 0,5%;

Pravna regulativa

× **Zakon o doprinosima**

(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)

× **Zakon o posredovanju u zapošljavnju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba**

(Sl. novine FBiH broj: 41/01, 22/05)

× **Pravilnik o načinu obračunavanja i uplate doprinosa**

(Sl. novine FBiH broj: 64/08, 81/08)

Ocjena stanja

Član 10. Zakona o doprinosima FBiH propisuje obavezu plaćanja doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti po stopi od 1,5% na teret zaposlenika i 0,5% na teret poslodavca.

Navedena sredstva koriste se za pasivne mjere (zdravstveno i penzijsko-invalidsko osiguranje, naknada u slučaju gubitka posla i sl.) te podmirivanje troškova funkcionisanja Zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje. Preostala sredstva koriste se za aktivne mjere za zapošljavanje.

Ukupno je u 2013. godini, prema podacima Ministarstva finansija FBiH, **po ovom osnovu naplaćeno 122.329.576 KM.**²⁰

Razlozi za ukidanje

- Smanjivanje cijene rada;
- Prebacivanje zdravstvene zaštite nezaposlenih na Fond zdravstvenog osiguranja;
- Ni u jednoj godini sva sredstva nisu utrošena.

Predložene mjere

- Izmjena Zakona o doprinosima;
- Izmjena Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba;
- Ukidanje stope od 0,5% na teret poslodavca.

Nadležnosti

Federalno ministarstvo za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku;
Federalno ministarstvo za finansije;
Vlada FBiH;
Parlament FBiH;
Zavod za zapošljavanje FBiH i kantonalne službe

²⁰ www.fmf.gov.ba, Ministarstvo finansija FBiH

Rokovi

Izrada prednacrtu Zakona o doprinosima	30 dana
Usvajanje nacrtu Zakona o doprinosima	30 dana
Usvajanje zakona	60 dana
Izrada prednacrtu Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba	30 dana
Usvajanje nacrtu Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba	30 dana
Usvajanje Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba	60 dana

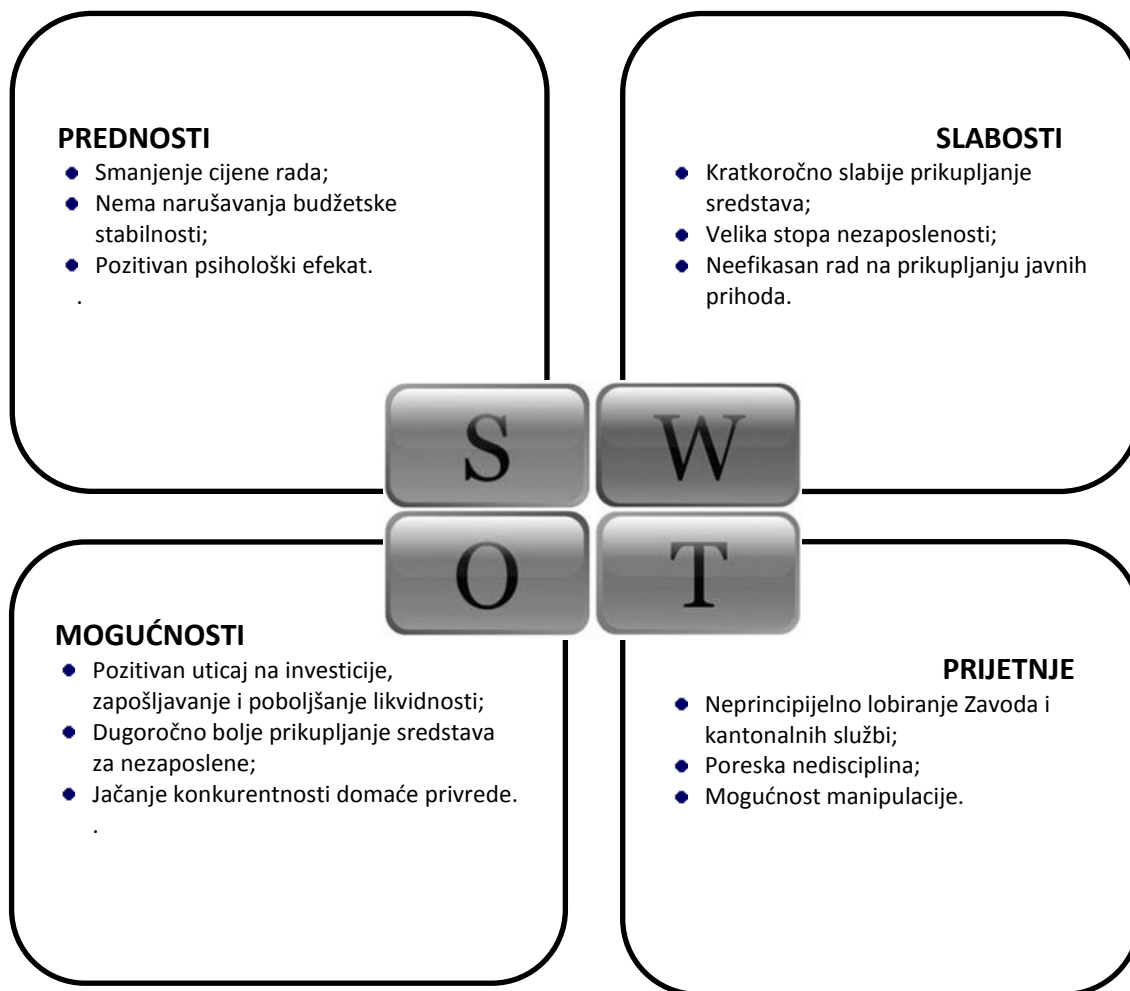
Uloga UPFBiH

- Po potrebi izrada teksta Prednacrtu oba zakona;
- Po potrebi izrada uporedne analize zakona zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Traženje mišljenja ESV-a za područje FBiH;
- Javno lobiranje za predložena rješenja;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Organizovanje javne rasprave.

Procjena koristi

- Procjene su da bi rasterećenje privrede iznosilo cca. 30 miliona KM;
- Ukoliko se navedena sredstva usmjere u razvoj i novo zapošljavanje, indirektna korist biće veća.

c) Smanjenje doprinosa iz plate

Pravna regulativa

× Zakon o doprinosima

(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)

× Pravilnik o načinu obračunavanja i uplate doprinosa

(Sl. novine FBiH broj: 64/08, 81/08)

Ocjena stanja

Poreski klin u FBiH, odnosno opterećenje rada, među najvećim je u Evropi, a ukoliko uporedimo situaciju sa stanjem u regionu i zemljama koje su na približno istom nivou ekonomskog razvoja, doći ćemo do još poraznijih podataka. Doprinosi i porezi na platu iznose 21,5%, a iz plate iznose 31%, što iznosi ukupno 72,4%.²¹

Adekvatnim smanjenjem stopa izdvajanja za zaposlene kod malih i srednjih preduzeća može pokrenuti novo zapošljavanje i time stvoriti pretpostavku za smanjenje nezaposlenosti u BiH. U tom kontekstu potrebno je nivo opterećenja poslodavaca svesti bar na prosjek zemalja u regiji.

Razlozi za ukidanje

- Tako veliki poreski klin je jedan od glavnih uzroka nekonkurentnosti domaće privrede;
- Smanjenje cijene rada;
- Omogućiti rast standarda zaposlenih;
- Omogućiti povećanje potrošnje;
- Omogućiti bolje punjenje budžeta.

Predložene mjere

- Formirati ekspertnu grupu uz učešće socijalnih partnera, koja će predložiti konkretne iznose smanjenja doprinosa;
- Smanjenje doprinosa iz plate;
- Uvođenje progresivnog oporezivanja plate.

Nadležnosti

Ministarstvo finansija FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

²¹ „Uticaj poreza i doprinosa na nivo zaposlenosti u preduzećima“, I. Obhodaš, Sa. Vujić, Sl. Vujić, Zbornik radova, Univerzitet Vitez, 2012.

Rokovi

Izrada cjelovitog prijedloga	120 dana
Usvajanje izmjene propisa	90 dana

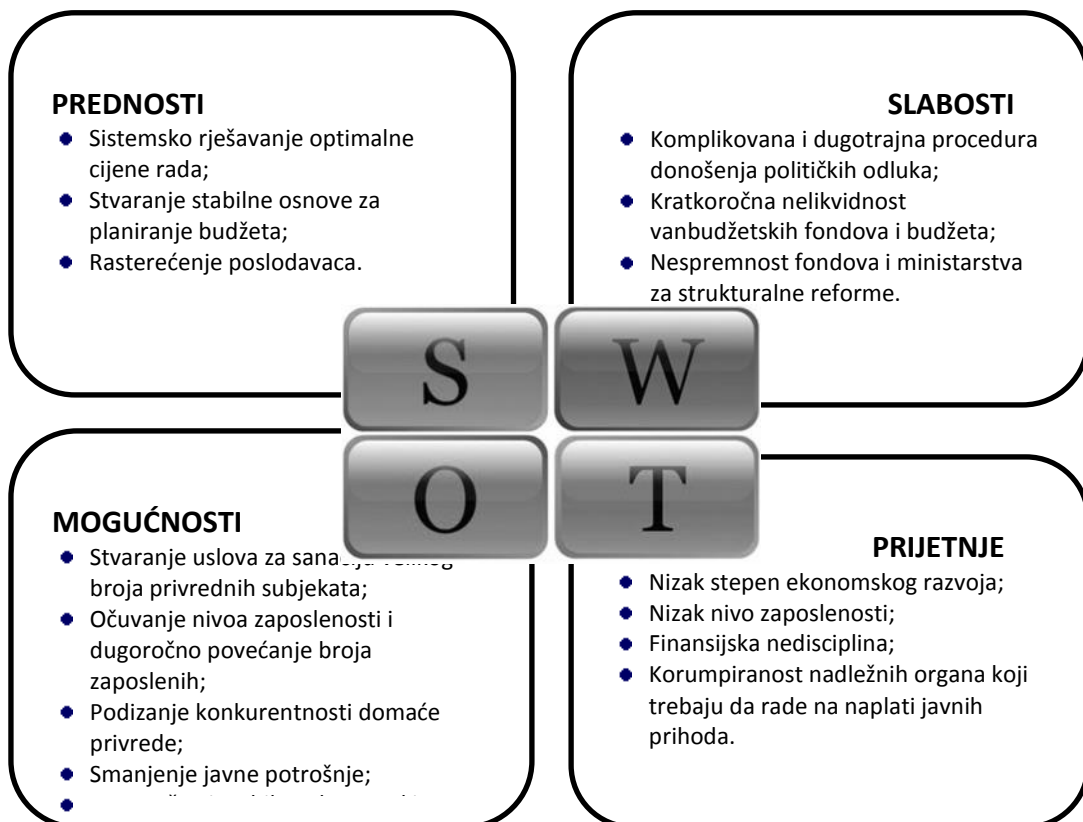
Uloga UPFBiH

- Po potrebi angažovanje vanjskih eksperata;
- Po potrebi nuđenje prijedloga izmjena propisa;
- Organizovanje javnih rasprava;
- Organizovanje okruglih stolova;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Procjena je da će se cijena rada po ovom osnovu, smanjiti za **100-120 miliona KM**.
- Javna potrošnja smanjila bi se za **oko 60-70 miliona KM**.
- Budući da te pare idu u potrošnju **državi bi se vraćalo kroz PDV**, novo zapošljavanje **35-40 miliona KM godišnje**.

d) Smanjenje osnovice za plaćanje doprinosa za radnike zaposlene u inostranstvu;

Pravna regulativa

× **Zakon o doprinosima**

(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)

× **Pravilnik o načinu obračunavanja i uplate doprinosa**

(Sl. novine FBiH broj: 64/08, 81/08)

Ocjena stanja

Zakon o doprinosima predviđa da je minimalna osnovica za obračun doprinosa, za domaće radnike koji su upućeni na rad u inostranstvo, prosječna plata u FBiH. To znači da za svakog tog radnika poslodavaca mora da plati 605 KM mjesečno.

Budući da je **najveći broj radnika koji su upućeni na rad u inostranstvo**, iz oblasti građevine i metalnog sektora, nižeg stepena obrazovanja, **čija je prosječna mjesečna plata, znatno niža od prosječne plate u FBiH**. To za posljedicu ima da je **poslodavac dužan da za njihove doprinose plati 100-250 KM, mjesečno više, od onoga što bi platio da oni rade u zemlji**. Važno je napomenuti i da naši radnici uglavnom rade u zemljama u kojima je prosječna plata niža od prosječne plate u FBiH. Takođe treba znati da se za te radnike dio poreza plaća i u zemljama rada.

Zbog toga naša preduzeća nisu konkurentna za rad u inostranstvu, pa su prinuđeni zbog gubitka poslova otpuštati radnike ili osnivati preduzeća u inostranstvu i prijavljivati naše radnike u tim zemljama. Prema našim saznanjima, nekoliko hiljada radnika BiH državljana je objavljeno u FBiH i prijavljeno u inostranstvu. I u jednom i u drugom slučaju naši budžeti i vanbudžetski fondovi ostvaruju manje prihode.

Razlozi za smanjenje

- Nekonkurentnost domaćih privrednih subjekata;
- Nepotrebno i neosnovano opterećenje poslodavaca;
- Slabije punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova.

Predložene mjere

- Izmjena člana 7. Zakona o doprinosima FBiH.

Nadležnosti

Ministarstvo finansija FBiH;
Vlada FBiH;
Parlament FBiH;

Rokovi

Izmjena zakona   3 mjeseca

Uloga UPFBiH

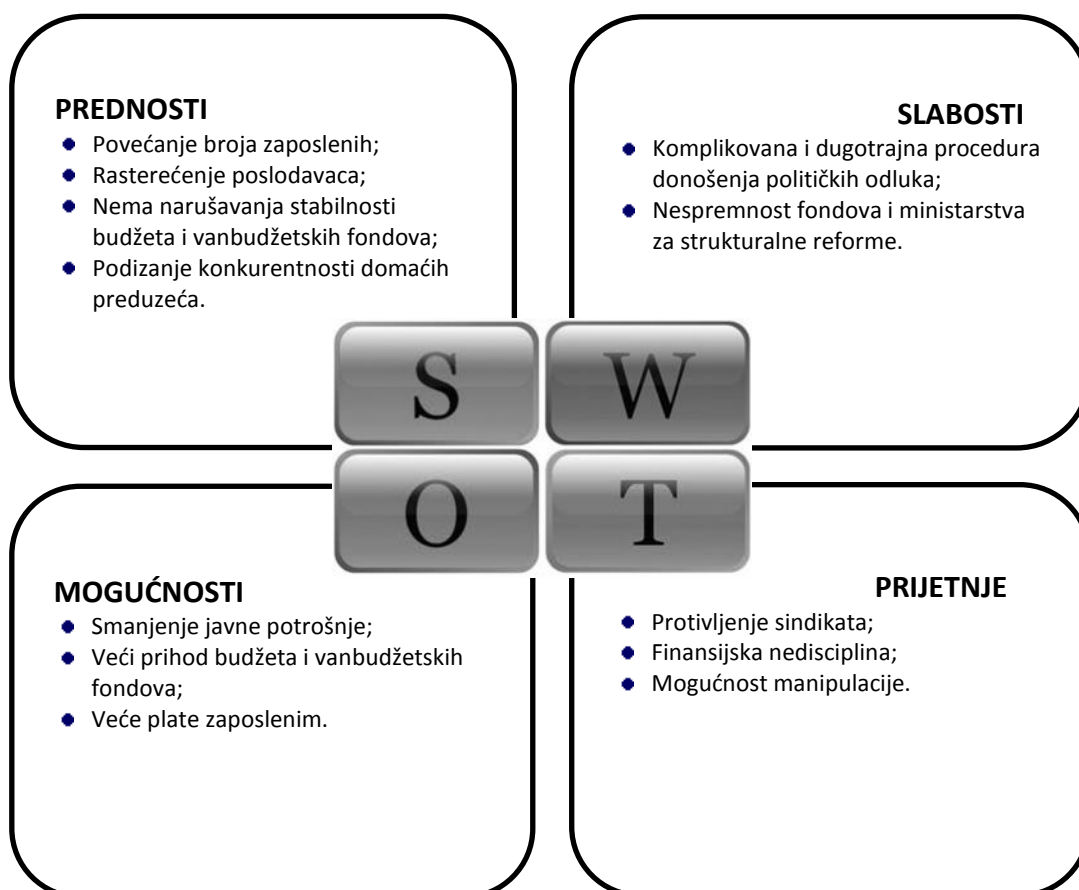
- Po potrebi izrada argumentovanog prijedloga;
- Organizovanje stručne rasprave;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Direktna korist za poslodavce sa 5000 radnika, koliko se procjenjuje da radi ili bi moglo raditi vani, jeste cca. 12 miliona KM, na godišnjem nivou;
- Indirektna korist od novih poslova u inostranstvu bila bi cca. 50 miliona KM;
- Budžet i vanbudžetski fondovi ostvarili bi novi prihod od cca. 5 miliona KM;
- Uštede vanbudžetskih fondova zbog prestanka potrebe da isplaćuju naknadu za nezaposlene i zdravstveno osiguranje bila bi cca. 2 miliona KM.

e) Identifikacija parafiskalnih nameta na svim nivoima i njihovo smanjenje;

e-1) Smanjenje parafiskalnih nameta na svim nivoima za 5 indekasnih poena;

Pravna regulativa

- × Postoje desetine zakona na nivou BiH, FBiH, i kantonalnom nivou, te propisa na opštinskom nivou, kojim se regulišu razni parafiskalni nameti, kao što su naknade (vode, šume, požar, prirodne nesreće, ceste, frekvencije, kontrola namirnica, izdavanje rješenja, korištenje zemljišta, isticanje reklama, uređenje građevinskog zemljišta...), takse (isticanje firme, kontrola kvaliteta, kontrola prilikom izvoza ili uvoza, izgradnja atomskih skloništa, korištenje puteva, razvoj turizma...), komunalne naknade... Zbog toga je neracionalno, na ovom mjestu, navoditi sve propise koji regulišu ovu materiju.

Ocjena stanja

Visina ovih nameta u načelu bi trebala biti ekvivalentna iznosu troškova održavanja i unapređenja upotrebnih svojstava dobara, za čije korištenje se plaćaju. Oni bi trebali da se plaćaju u slučaju korištenja dobra od opšteg interesa ili usluga državne administracije.²² Međutim, u praksi je situacija potuno drukčija.

Svi nivoi vlasti, od opštine do države, uvode ove namete kada i koliko im treba da bi „ispeglali“ budžetske deficite, ne vodeći pri tome računa o stvarnim potrebama i ekonomskoj snazi obveznika plaćanja. Time se pokazuje tačnost tvrdnje da sistem javnih prihoda nije zasnovan na naučnim principima, nego na osnovu političkog kompromisa, zbog zadovoljavanja potrebe da se pronađu novi izvori za finansiranje javnih rashoda.²³

Razlozi za smanjenje

- Potreba rasterećenja privrede;
- Nesrazmjer između vrijednosti i cijene usluge;
- Savremene države ih, inače, zbog njihovih brojnih manjkavosti, zamjenjuju porezima.

Predložene mjere

- Napraviti pregled svih parafiskalnih nameta od opštinskog do državnog nivoa;
- Pojedine namete smanjiti, a pojedine ukinuti;
- Izmijeniti obveznike plaćanja pojedinih nameta, u skladu sa načelom koristi.

Nadležnosti

Opštinske skupštine
Kantonalne vlade i skupštine
Vlada i Parlament FBiH
Parlamentarna skupština i Vijeće ministara BiH

²² „Analiza opterećenja privrede u BiH“, F. Barjaktarević, UPFBiH, Sarajevo, 2011.

²³ „Leksikon javnih finansija“, Đ. Pavlović, G. Popov-Ilić, Zavod za unapređenje poslovanja, Beograd, 2003.

Rokovi

Izmjene propisa koje su u nadležnosti izvršne vlasti	90 dana
Izmjene propisa koje su u nadležnosti zakonodavne vlasti	180 dana

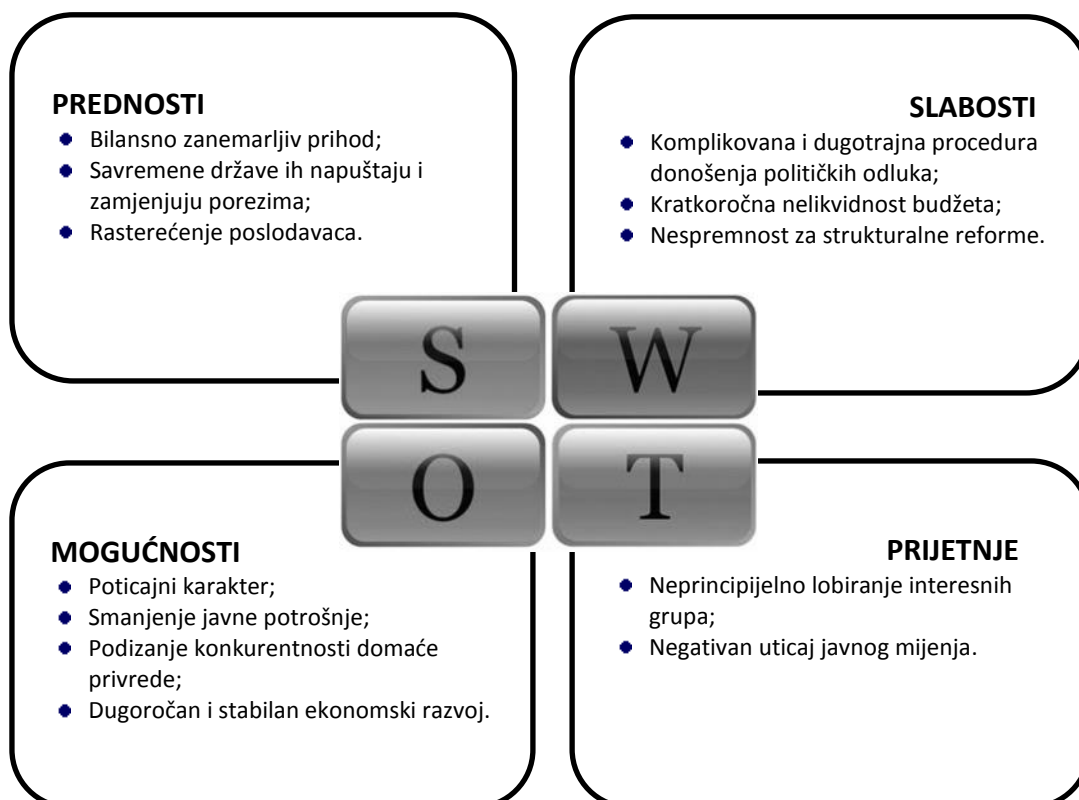
Uloga UPFBiH

- Angažman eksternih eksperata;
- Izrada prijedloga za smanjenje predmetnih nameta;
- Organizovanje javnih rasprava;
- Organizovanje okruglih stolova;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- **Direktna korist** od ove mjere bila bi ušteda poslodavcima **cca. 15-20 miliona KM.**
- **Indirektna korist mogla bi biti mnogo veća.** Naime, ta mjera bi imala i poticajni karakter, a direktno bi uticala i na smanjenje javne potrošnje.

e-2) Ukidanje članarine u TZ;

Pravna regulativa

- × **Zakon o turističkim zajednicama i promicanju turizma u FBiH** (Sl. novine FBiH broj: 19/96, 28/03) - u daljem tekstu Zakon;
- × **Uredba Vlade FBiH o članarinama u turističkim zajednicama**, (Sl. novine FBiH broj: 18/09, 04/12) – u daljem tekstu Uredba.

Ocjena stanja

Članom 6. Zakona propisano je da su obavezni članovi turističke zajednice fizička i pravna lica koja na području FBiH imaju svoje sjedište ili poslovnu jednicu i koja ostvaruju prihod obavljanjem ugostiteljskih i turističkih, te sa turizmom neposredno povezanih djelatnosti.

Članom 53. Zakona data je nadležnost Vladi FBiH da svojim propisom utvrdi visinu članarine u turističkim zajednicama. Vlada svojom Uredbom, tačnije članom 12., utvrdila je visinu članarine, i to za:

Pravno lice	A razred 0,05 KM	B razred 0,045KM	C razred 0,04 KM	D razred 0,035 KM
Fizičko lice	A razred 0,025 KM	B razred 0,02 KM	C razred 0,015 KM	D razred 0,01 KM

U članu 11. navedene Uredbe, Vlada FBiH je, pozivajući se na Odluku o standardnoj klasifikaciji djelatnosti u FBiH (Službene novine, br. 28/98), propisala da su članarinu turističkoj zajednici dužna plaćati fizička i pravna lica koja se bave djelatnostima pobrojanim u tom članu.

U članu 13. iste Uredbe propisano je da je osnovica za obračun članarine ukupan prihod ostvaren u djelatnostima određenim članom 11. stav 1. Uredbe.

Poseban problem predstavlja član 18. Uredbe o članarini u TZ, kojim se propisuje da Uprava za inspeksijske poslove i kantonalni organ uprave nadležan za inspeksijske poslove vrše nadzor nad naplatom članarine od pravnih i fizičkih lica.

Prema podacima Ministarstva finansija FBiH, za 2013. godinu, ukupno naplaćena članarina u turističkim zajednicama (osim TK-a, BPK-a, ZHK-a i LK-a) bila je 6.522.929 KM. Njihove procjene su da je ukupan iznos naplaćene članarine po ovom osnovu, sa pomenuta četiri kantona, za koje ne postoje zvanični podaci, cca. 9.000.000 KM.²⁴

Istovremeno, ostvareni prihod po osnovu boravišne takse u TZ FBiH, prema njihovim podacima, bio je u 2013. godini 271.314. KM. S obzirom na nedostajuće podatke za HNK, procjena je da je po ovom osnovu naplaćeno manje od milion KM.²⁵

Razlozi za ukidanje

- Neusklađenost Uredbe sa presudama Ustavnog suda FBiH;
- Neusklađenost Uredbe o članarini u turističkim zajednicama sa Ustavom FBiH;
- Neusklađenost Uredbe sa Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju turizma u FBiH;
- Nepostojanje turističke djelatnosti pa samim tim i s njom neposredno povezanih djelatnosti;
- Disproporcija u prihodu od turističke takse i doprinosa;
- Rasterećenje poslodavaca.

Predložene mjere

- Mislimo da je pravi trenutak za ukidanje ovog potpuno nepotrebnog fiskalnog nameta, tim više što je donesen bez ustavnog i zakonskog osnova, diskriminacion je i neracionalan;
- Uvesti dobrovoljno članstvo u TZ;
- Uvesti jedinstven sistem TZ i mehanizam za provođenje takvih rješenja;
- Kontinuirano unapređivati naplatu boravišne takse.

Nadležnosti

Vlada FBiH
Federalno ministarstvo okoliša i turizma
Vlade kantona
Parlament FBiH

²⁴ Pregled naplaćenih javnih prihoda januar-decembar 2013. godine, broj: 05-15-3170/14, od 23.05.2014.

²⁵ Ibidem

Rokovi

Izmjena Uredbe	3 sedmice
Izrada Prednacrt zakona	2 mjeseca
Usklađivanje zakona sa kantonima	2 mjeseca
Usvajanje Zakona	3 mjeseca

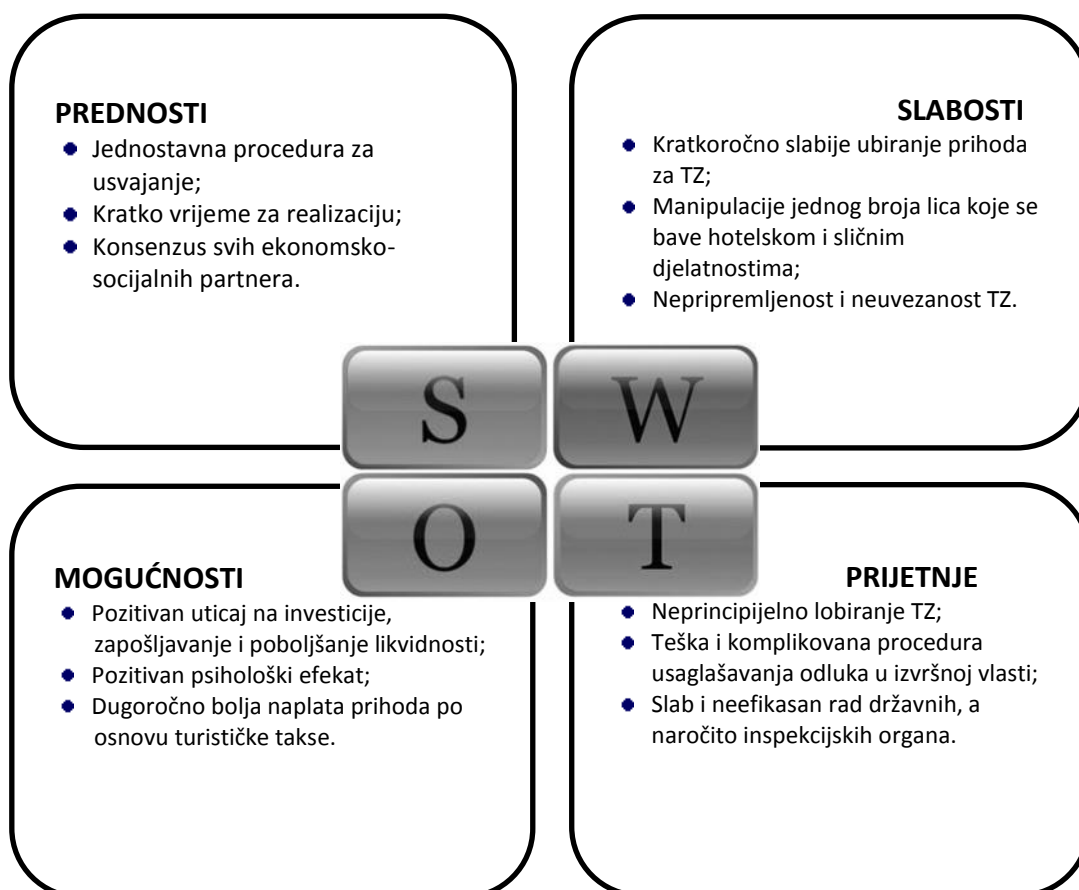
Uloga UPFBiH

- Ekspertski obraditi i pripremiti obrazložen zahtjev za ukidanje ovog parafiskalnog nameta;
- Pripremiti i Vladi FBiH uputiti Prijedlog Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o članarinama u turističkim zajednicama;
- Tražiti po ovom pitanju, stav ESV-a za područje FBiH;
- Ukoliko bude potrebno, sačiniti prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona i Uredbe i uputiti ih ovlaštenim predlagачima;
- Sačiniti uputstvo za članove UPFBiH, koji su obveznici plaćanja članarine, za postupanje u ovom slučaju i dostaviti im ga direktno te istovremeno objaviti na našoj web-stranici;
- Organizovati i održati konferenciju za medije i na taj način upoznati najširu javnost sa ovim problemom;
- Lobirati sve do postizanja konačnog cilja, a to je ukidanje ovog parafiskalnog nameta.

Procjena koristi

- Ukidanjem ovog parafiskalnog nameta **smanjilo bi se opterećenje privrede za 10 miliona KM**. Taj novac bi se mogao upotrijebiti za investicije, a samim tim i novo zapošljavanje. Svakako je da bi realizacija predložene mjere blago uticala i na poboljšanje likvidnosti. Međutim, najveća korist od ove mjere bila bi na psihološkom planu.
- **Pri tome Turistička zajednica i njena djelatnost ne bi bili dovedeni u pitanje**. Naime, iz boravišne takse i dobrovoljne naplate članarine naplatio bi se veći iznos od iznosa koji se naplaćuje po sadašnjem sistemu. Time bi se kvalitet rada TZ mogao podići na mnogo viši nivo, a subjekti koji se bave turizmom imali bi veću korist.

e-3) Ukidanje naknade za opštekorisnu funkciju šuma ili alternativno kao obveznika odrediti građane;

Pravna regulativa

- × **Zakon o šumama FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 20/02, 29/03, 37/04)
- × **Zakon o šumama**
(Sl. novine Kantona Sarajevo broj: 05/13)
- × **Zakon o šumama**
(Sl. novine Zeničko-dobojskog kantona broj: 08/13)
- × **Zakon o šumama**
(Nar. novine Zapadnohercegovačkog kantona broj: 08/13)
- × **Zakon o šumama,**
(Sl. glasnik Unsko-sanskog kantona broj: 22/12)
- × **Zakon o šumama**
(Sl. novine Bosansko-podrinjskog kantona broj: 04/13)

- × **Zakon o šumama**
(Sl. novine Tuzlanskog kantona broj: 09/12)
- × **Zakon o šumama**
(Nar. novine Posavskog kantona br. 09/13)
- × **Zakon o šumama**
(Sl. novine Srednjobosanskog kantona broj: 05/14)
- × **Uredba o šumama**
(Nar. novine Hercegbosanskog kantona broj: 06/10)

Ocjena stanja

Pravni osnov donošenja kantonalnih propisa o šumama, kojim se uvodi ova vrsta javnog prihoda, vrlo je upitna i zahtijeva ocjenu Ustavnog suda FBiH. Član III. 2. alineja i) Ustava FBiH reguliše podijeljenu nadležnost Federacije i kantona, između ostalog, povodom iskorištavanja prirodnih bogatstava. Međutim, kantonalni propis u ovome slučaju može regulisati istu materiju kao i federalni, ali na način da je samo detaljnije razrađuje. S obzirom na to da federalni zakon o šumama ne postoji, tako ni federalne jedinice nisu mogle regulisati istu materiju.

U vezi s tim, postoje dva različita mišljenja Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: Ministarstvo):

- 1) Mišljenje broj 07-26/1-1785/12 od 13.09.2012. godine
- 2) Mišljenje broj 01-02/1-2445/12 od 08.11.2012. godine

Presudom Ustavnog suda FBiH broj U-26/08 od 14. aprila 2009. godine se utvrđuje da je Zakonom o šumama (Službene novine FBiH, br. 20/02, 29/03, 37/04) povrijeđeno pravo opština na lokalnu samoupravu. Od donošenja presude do danas, novi Zakon o šumama na nivou Federacije nije donesen, tako da je materija šuma i šumskog zemljišta regulisana kantonalnim propisima.

Kantonalnim propisima o šumama propisana je naknada za opštekorisnu funkciju šuma čiji su obveznici pravna lica koja su registrovana za obavljanje djelatnosti. Osnov za propisivanje navedene naknade su opštekorisne funkcije šuma, kao npr. stvaranje kisika, uticaj na ljepotu krajolika, sprečavanje erozije i sl. Navedene funkcije šuma predstavljaju javno dobro od opšteg interesa za sve građane, a ne za poslodavce. Osnovica za obračunavanje naknade za opštekorisne funkcije šuma predstavlja ukupan prihod pravnog lica.

U zemljama regiona, kao npr. Hrvatska, naknada za opštekorisne funkcije šuma je ukinuta 2013. godine. U Crnoj Gori osnovica za obračun koju plaćaju pravna lica je ostvarena dobit, srazmjerno doprinosu opštekorisnih funkcija šuma u stvaranju dobiti, odnosno srazmjerno ugrožavanju tih funkcija.

Potpuno je neustavno da samo poslodavci budu obaveznici plaćanja naknade za opštekorisnu funkciju šuma, i to ne svi poslodavci. Naknada je vrsta davanja za određenu korist, te se postavlja pitanje kakvu korist imaju samo poslodavci od opštekorisne funkcije šuma u odnosu na ostale građane. Opštekorisne funkcije šuma su korisne blagodati za čovjeka i njegovu okolinu, te naknadu za isto bi trebalo da plaćaju svi građani, a ne pravna lica koja se bave privrednom djelatnošću.

Takođe, **niko u javnom sektoru nije obavezan na plaćanje naknade za opštekorisnu djelatnost šuma**, već su kao obveznici navedeni isključivo poslodavci koji su registrovani za obavljanje privredne djelatnosti.

Nasuprot naknadi za opštekorisne funkcije šuma, postoje ostale vrste naknada koje plaćaju privrednici za korist koju ostvaruju ekonomskom eksploatacijom šuma ili naknadu za zaštitu okoliša u slučaju zagađenja okoliša koje potiče od tehnoloških procesa, industrijskih pogona, uređaja i objekata itd.

Razlozi za ukidanje

- Neusklađenost Uredbe sa presudama Ustavnog suda FBiH;
- Nije postojao ustavni ni zakonski osnov za donošenje navedenih propisa;
- Neustavno je da naknadu plaća onaj koji nema korist od šuma kao dobra od opšteg interesa ili svojom djelatnošću ne oštećuje to dobro;
- Diskriminacija poslodavaca;
- Povreda prava na imovinu;
- Rasterećenje poslodavaca.

Predložene mjere

- **Ukidanje ovog potpuno nepotrebnog fiskalnog nameta, tim više što je protivustavan, donesen bez ustavnog i zakonskog osnova, diskriminacion, te neracionalan;**
- **Alternativno, obveznici plaćanja naknade za opštekorisnu funkciju šuma trebaju biti zaposleni građani, koji će plaćati 2 promila na svoju mjesečnu neto zaradu, te lica koja ostvaruju prihod po osnovu ugovora o djelu i naknada za rad u Upravnim i Nadzornim odborima;**

- Od ovlaštenih predlagača tražiti ocjenu ustavnosti navedenih zakona;
- Insistirati na usvajanju Zakona o šumama FBiH.

Nadležnosti

Vlada FBiH
Parlament FBiH
Vlade kantona
Skupštine kantona

Rokovi

Izmjene kantonalnih zakona	3 mjeseca
Donošenje Zakona o šumama FBiH	9 mjeseci
Ocjena ustavnosti kantonalnih zakona	3-4 sedmice

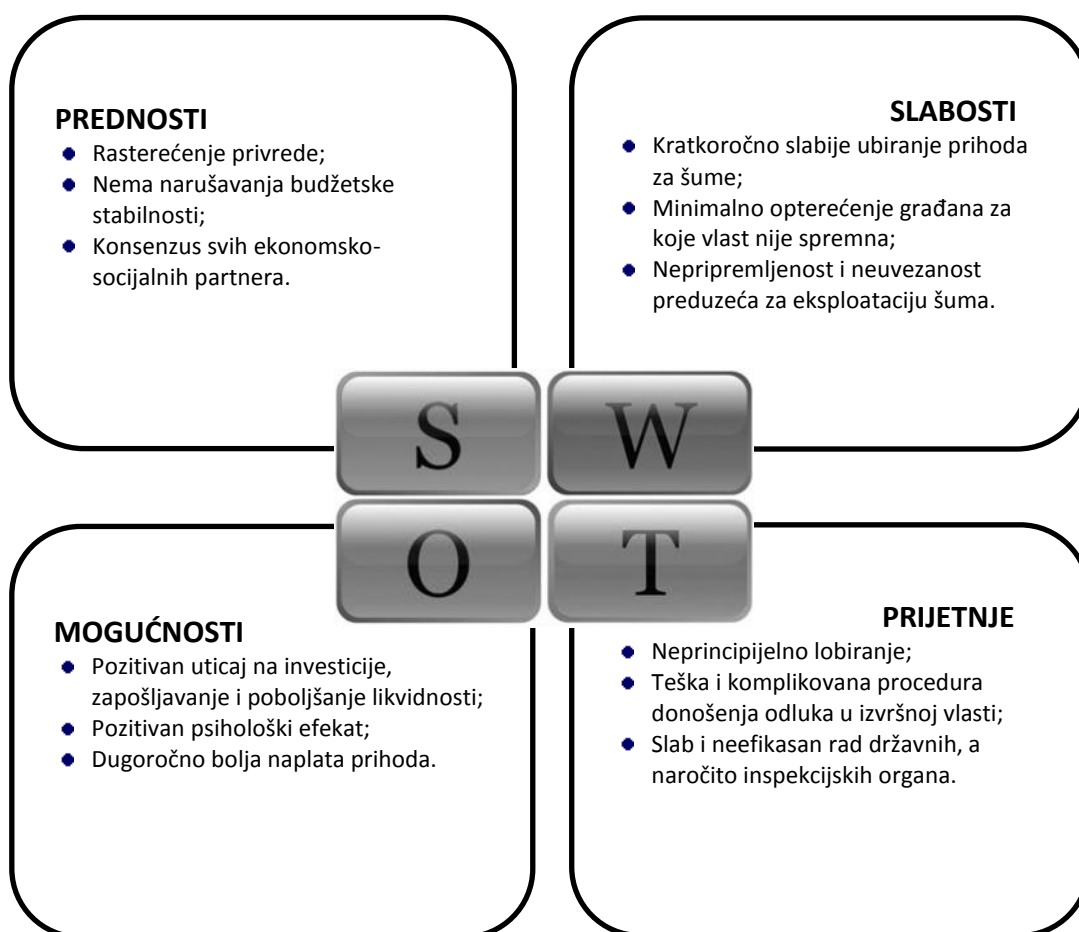
Uloga UPFBiH

- Ekspertski obraditi i pripremiti obrazložen zahtjev za ukidanje ovog parafiskalnog nameta;
- Pripremiti i Vladi FBiH uputiti Prijedlog za izmjenu obveznika plaćanja ove naknade;
- Tražiti po ovom pitanju stav ESV-a za područje FBiH;
- Ukoliko bude potrebno, sačiniti Prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona i Uredbe te uputiti ih ovlaštenim predlagačima;
- Sačiniti uputstvo za članove UPFBiH, koji su obveznici plaćanja članarine, za postupanje u ovom slučaju i dostaviti im ga direktno te istovremeno objaviti na našoj web-stranici;
- Održati konferenciju za medije i na taj način upoznati najširu javnost sa ovim problemom;
- Lobirati sve do postizanja konačnog cilja, a to je ukidanje ovog parafiskalnog nameta.

Procjena koristi

- Ukidanjem ovog parafiskalnog nameta **smanjilo bi se opterećenje privrede za 10 miliona KM.**
- **Taj novac bi se mogao upotrijebiti za investicije**, a samim tim i novo zapošljavanje. Svakako je da bi realizacija predložene mjere blago uticala i na poboljšanje likvidnosti.
- Međutim, **najveća korist od ove mjere bila bi na psihološkom planu** i slanju pozitivne poruke.

e-4) Ukidanje vodne naknade

Pravna regulativa

- × **Zakon o vodama FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 70/06)

Ocjena stanja

U članu 169. stav 1. kao obaveznici plaćanja opšte vodne naknade navode se sva pravna i fizička lica koja su registrovana za obavljanje djelatnosti. Obveznici opšte vodne naknade dužni su platiti naknadu u visini 0,5% od osnovice koju čini neto plata zaposlenika u radnom odnosu na određeno i neodređeno vrijeme, te naknada po ugovoru o djelu.

Osnov za propisivanje opšte vodne naknade je opšta upotreba vode regulisana članom 46. Zakona o vodama. Član 46. stav 1. Zakona o vodama propisuje da je svakome dozvoljeno koristiti vodu običnim načinom koji ne zahtijeva posebne naprave i ne isključuje druge od jednakog korištenja vode (opšta upotreba vode).

Razlozi za ukidanje

- Neustavno je da naknadu plaća onaj koji nema korist od vodnog dobra kao dobra od opšteg interesa;
- Diskriminacija obveznika plaćanja;
- Povreda prava na imovinu;
- Rasterećenje poslodavaca.

Predložene mjere

- Izmjena Zakona o vodama FBiH (Sl. novine FBiH broj: 70/06)
- Ukidanje ovog parafiskalnog nameta ili alternativno odrediti da su obveznici plaćanja svi zaposleni, lica koja ostvaraju prihode po osnovu ugovora o djelu i članstva u UO I NO.

Nadležnosti

Ministarstvo vodoprivrede poljoprivrede i šumarstva FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Izrada Prednacrt zakona	15 dana
Usvajanje Nacrta zakona	15 dana
Usvajanje Zakona	60 dana

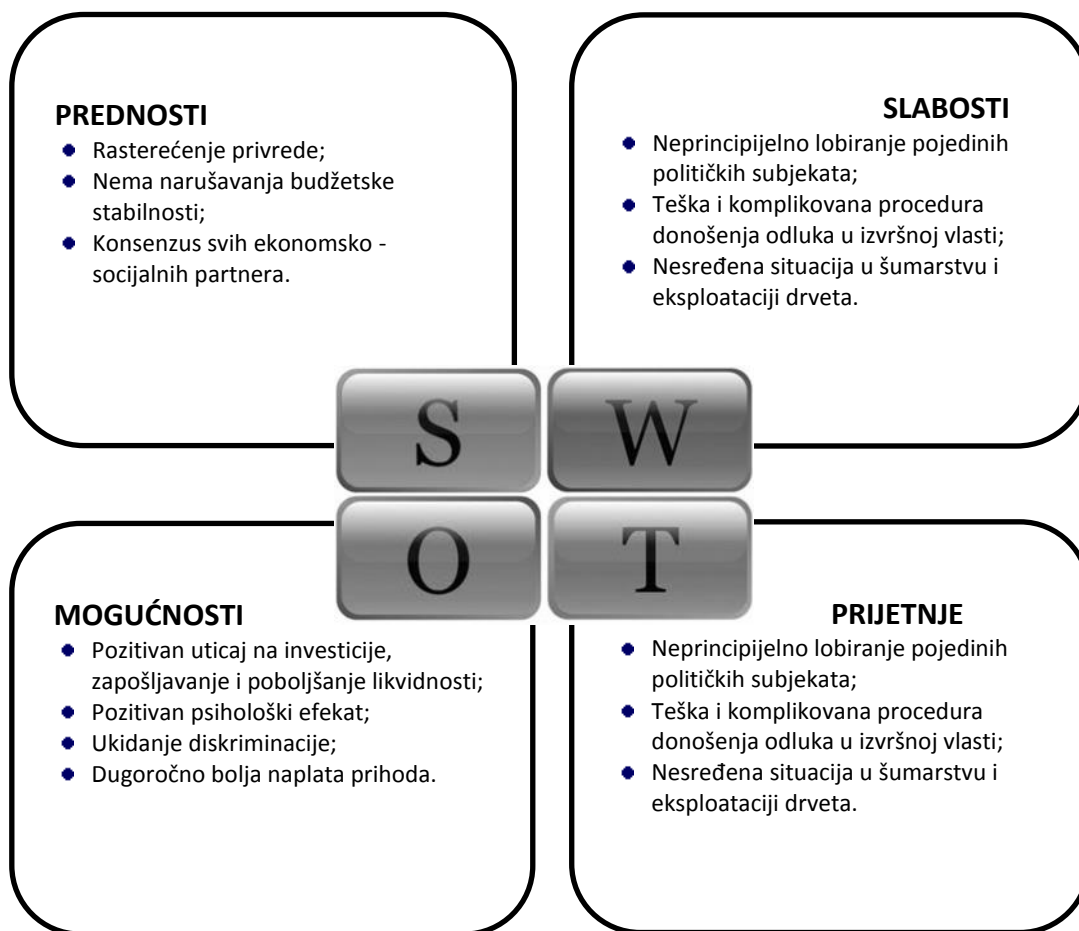
Uloga UPFBiH

- Izrada teksta Prednacrt zakona;
- Prema potrebi izrada uporedne analize zakona zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Prema potrebi uraditi Prijedlog za ocjenu ustavnosti navedenog zakona i uputiti ga ovlaštenim predlagačima;
- Zatražiti mišljenje ESV-a FBiH o ovom pitanju;
- Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- Na osnovu podataka Ministarstva finansija FBiH, po kojem su ukupno naplaćene vodne naknade u 2013. godini bile 77.560.092 KM, procjenjujemo da se od tog iznosa na opštevodnu naknadu odnosi polovina tog iznosa, odnosno **oko 36 miliona KM**;
- Indirektna korist sastoji se u tome da će taj iznos biti upotrebljen za razvoj i novo zapošljavanje, a samim tim i bolje punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova.

e-5) Ukidanje obaveze notorske ovjere akata za pravna lica;

Pravna regulativa

- × **Zakon o registraciji privrednih društava**
(Sl. novine FBiH broj: 27/05, 68/05, 43/09) - u daljem tekstu Zakon;
- × **Zakon o tržištu vrijednosnih papira**
(Sl. novine FBiH broj: 85/08, 109/12)
- × **Tarifa o naknadama notara**
(Sl. novine FBiH broj: 57/13)
- × **Zakon o notarima**
(Sl. novine FBiH broj: 45/02)

Ocjena stanja

Za potrebe utvrđivanja i provjere opštih i posebnih podataka koji se prilikom osnivanja poslovnog subjekta ili izmjena podataka od značaja za pravni promet obavezno unose u registar, registracioni sud zahtijeva podnošenje sljedećih isprava:

- *Notarski obrađen akt o osnivanju;*
- *Notarski obrađen akt o izmjenama opštih podataka, od značaja za pravni promet;*
- *Notarski obrađen statut poslovnog subjekta ili njegove izmjene i dopune.*

Navedeni akti podnose se kod registracije: d.d., banke ili druge finansijske organizacije, d.d. za osiguranje, d.o.o., odnosno privatizacije javnog preduzeća, poslovnog udruženja, zadruga i zadružnog saveza.

Međutim, prema Zakonu to nije potrebno kada se radi o upisu u sudski registar preduzeća koje ima javna ovlaštenja. Na taj način direktno se uvodi diskriminacija poslodavaca.

Ne postoji, po nama, ni jedan objektivan razlog zbog kojeg se ovaj posao isključivo povjerava notarima. Naime, najveći broj privrednih društva ima pravne službe i vrsne pravnike, koji mogu vrlo stručno završiti ovaj posao. Veliki broj privrednih društava ima angažovane advokatske kancelarije za obavljanje pravnih poslova, a advokati takođe vrlo stručno mogu obaviti ovaj posao.

Notari imaju sve veću ulogu u osnivanju privrednih društava, prenosu udjela i statusnim promjenama u mnogim zemljama Evrope i svijeta - vidjeti propis Savjeta Evrope (CC) br. 2157/2001 od 08.10.2001. godine o Statutu evropskog preduzeća (SE) i Direktivu 2005/56/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 26.10.2005. godine. Notari imaju nadležnost da vrše kontrolu zakonitosti svih radnji potrebnih za osnivanje privrednih društava i registraciju izmjena u sudskom registru, elektronski ulažu dokumente u trgovačke registre i da izdaju izvode iz tih registara. Notar stručnim znanjem, poštujući propisanu formu, obezbjeđuje sigurnost prava stranaka, koje mu se obrate za pravnu uslugu.

Naglasak je na "koje mu se obrate za pravnu uslugu", a ne da se zakonom stranke primoravaju na takvu uslugu. Ne postoji zemlja u svijetu u kojem notari u ovoj oblasti imaju ekskluzivitet u odnosu na, recimo, advokate ili pravnike u poslovnim subjektima. Nije sporno da notari imaju nadležnost za postupanje u ovoj pravnoj stvari, ali je sporno ako imaju ekskluzivitet.

Razlozi za ukidanje

- Rasterećenje poslodavaca;
- Neargumentovano pogodovanje notarima;
- Nepostojanje sličnih odredbi u zakonima zemalja okruženja i zemljama EU;
- Harmonizacija propisa;
- Značajan trošak za privrednike.

Predložene mjere

- Uraditi nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o registraciji poslovnih subjekata;
- Ukinuti ekskluzivitet notara u ovoj oblasti;
- Smanjiti notarske naknade.

Nadležnost

Ministarstvo pravde FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Izrada Prednacrtu zakona	15 dana
Usvajanje Nacrta zakona	15 dana
Usvajanje Zakona	60 dana

Uloga UPFBiH

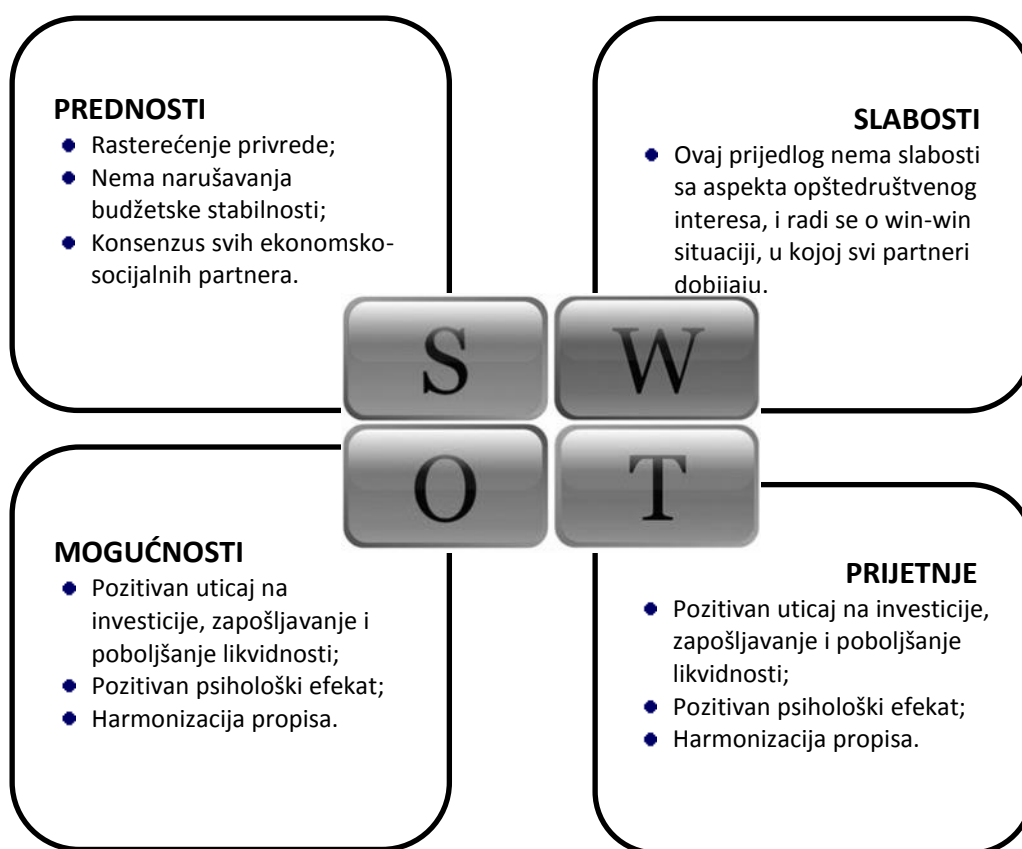
- Prema potrebi izrada teksta Prednacrtu zakona;
- Izrada uporedne analize zakona zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Zatražiti mišljenje ESV-a za područje FBiH;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- **Po jednom pravnom subjektu**, zavisno od visine njegovog osnivačkog kapitala i kapitala inače, troškovi notara na godišnjem nivou prosječno iznose **1500 KM**.
- Ukoliko pretpostavimo da postoji 30.000 pravnih subjekata u FBiH, onda to na godišnjem nivou iznosi **45 miliona KM**.
- Po našem mišljenju, ako se poslodavcima mora uzimati taj novac, pametnije je taj novac uplatiti u fond za finansiranje otvaranja novih radnih mjesta, a kojim će upravljati poslodavci.

e-6) Smanjenje administrativnih i sudskih taksi, ukinuti obavezu predaje dokumenata koji nisu stariji od 6 mjeseci;

Pravna regulativa

- × **Zakon o administrativnim taksama BiH**
(Sl. glasnik BiH broj: 16/02, 19/02, 43/04, 08/06, 76/06, 76/07)
- × **Zakon o federalnim upravnim pristojbama i tarifi federalnih upravnih pristojbi**
(Sl. novine broj. 06/98, 08/00, 45/10, 43/13)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Sl. novine Kantona Sarajevo broj: 21/09)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Sl. list Unsko-sanskog kantona broj: 03/97, 06/98, 09/98; 04/03; 08/05; 22/07)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Sl. novine Zeničko-dobojskog kantona broj: 01/97, 11/98, 14/98, 16/00, 04/04)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Sl. novine Hercegovačko-neretvanskog kantona broj. 04/09)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Sl. novine Tuzlanskog kantona broj: 05/09)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Sl. novine Srednjobosanskog kantona broj: 02/92)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Nar. novine Hercegbosanskog kantona broj: 05/98)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Nar. novine Posavskog kantona broj: 02/09)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Sl. novine Bosansko-podrinjskog kantona broj: 06/10)
- × **Zakon o sudskim taksama**
(Nar. novine Zapadnohercegovačkog kantona broj: 08/08, 10/09)
- × **Zakon o sudskim taksama u postupku pred Vrhovnim sudom**
(Sl. novine FBiH broj: 48/99)
- × **Zakon o sudskim taksama u postupku pred Sudom BiH**
(Sl. glasnik BiH broj: 39/03)
- × **Zakon o postupku pred Ustavnim sudom FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 06/95)

Ocjena stanja

Administrativne takse propisane Zakonom o administrativnim taksama BiH i Zakonom o federalnim upravnim pristojbama i tarifi federalnih upravnih pristojbi **su neproporcionalne uslugama koje se pružaju za njihovo plaćanje**. U odnosu na mjesečnu dobit privrednih društava i primanja fizičkih lica, administrativne takse su enormno visoke. Naime, izmjenama i dopunama oba zakona proširen je broj taksi koje plaćaju fizička i pravna lica, ali je i **iznos taksi uvećan za 50% i više** u nekim slučajevima.

Npr. Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o administrativnim taksama BiH proširen je spisak tarife administrativnih taksi sa 40 na 82, zatim izmjenama i dopunama istog zakona iz 2006. godine opet je proširen spisak tarife administrativnih taksi, ovaj put nešto manje, sa 82 na 105.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o federalnim upravnim taksama i tarifi federalnih upravnih taksi znatno su uvećani iznosi privrednih taksi koje su regulisane tarifom 8 do 18.

Tako, naprimjer, tarifni broj 8 u svim tačkama predviđa povećanje taksi u tačkama 1, 2 i 4 (tačka 1. iznos od 100 KM zamjenjuje iznosom 200 KM, a to je taksa koja se plaća za rješenje kojim se odobrava osnivanje ili obavljanje djelatnosti preduzeća, banke, društva za osiguranje odnosno reosiguranje, organizacije u inostranstvu ili otkup osnivačkog uloga u preduzeću, banci i društva za osiguranje/reosiguranje organizacije u inostranstvu; tačka 2. istog tarifnog broja povećava se sa 50 KM na 150 KM, te tačka br. 4 istog tarifnog broja predviđa povećanje iznosa takse sa 50 KM na 100 KM).

Tarifni broj 13. koji predviđa taksu za upis u evidenciju ugovora o zastupanju, ugovora o prodaji strane robe s konsignacionog skladišta, ugovora o obavljanju servisnih usluga za održavanje uvezene opreme i evidenciju ugovora o zastupanju strane pravne osobe, te iznos iste takse povećava sa 100 na 250 KM.

U poređenju sa zemljama okruženja, **u BiH je iznos neto plate manji, a iznos taksi koje su regulisane Zakonom o federalnim upravnim taksama i tarifi federalnih upravnih taksi se razlikuju za 1-3% u odnosu na države regiona**. U FBiH taksa za zahtjeve koje podnose pravna lica iznosi 5 KM, a prosječna neto plaća za mjesec april 2014. godine u FBiH iznosi 836 KM. U Hrvatskoj prosječna neto plata za mjesec april 2014. godine iznosi 5497 kuna (1454,23 KM), a administrativne takse npr. za zahtjeve pravnih i fizičkih lica iznose 20 kuna (5,29 KM). Prosječna plata u FBiH je za oko 40% manja u odnosu na istu u Hrvatskoj, a iznos takse za zahtjev viši samo za 2%. Slična situacija je i sa Srbijom, u nešto manjem omjeru.

U zemljama regiona predviđena su i smanjenja koeficijenta na osnovu kojeg se obračunavaju administrativne takse i druge naknade. Prema Državnom proračunu za

period 2014.-2016. godina, koje je izradilo Ministarstvo finansija Republike Hrvatske, predviđeni koeficijenti od aministrativnih pristojbi i po posebnim propisima iznose:

Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Koeficijent	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3

Razlozi za ukidanje

- Takse trebaju biti proporcionalne uslugama za koje se plaćaju;
- Takse trebaju biti proporcionalne ekonomskoj snazi države;
- Rasterećenje poslodavaca;
- Smanjenje javne potrošnje.

Predložene mjere

- Izmjene i dopune Zakona o administrativnim taksama BiH;
- Izmjene i dopune Zakona o federalnim upravnim pristojbama i tarifi federalnih upravnih pristojbi;
- Smanjenje taksu za 50%;
- Ukinuti vremensko ograničenje valjanosti dokumenta;
- Smanjiti broj dokumenata koji se traži;
- Organ treba većinu dokumentata pribavljati po službenoj dužnosti, elektronskim putem.

Nadležnosti

Parlamenti FBiH i BiH
Vijeće ministara BiH
Vlada FBiH
Vlade kantona
Opštine

Rokovi

Smanjenje taksi	60 dana
Izmjena provedbenih propisa	60 dana

Uloga UPFBiH

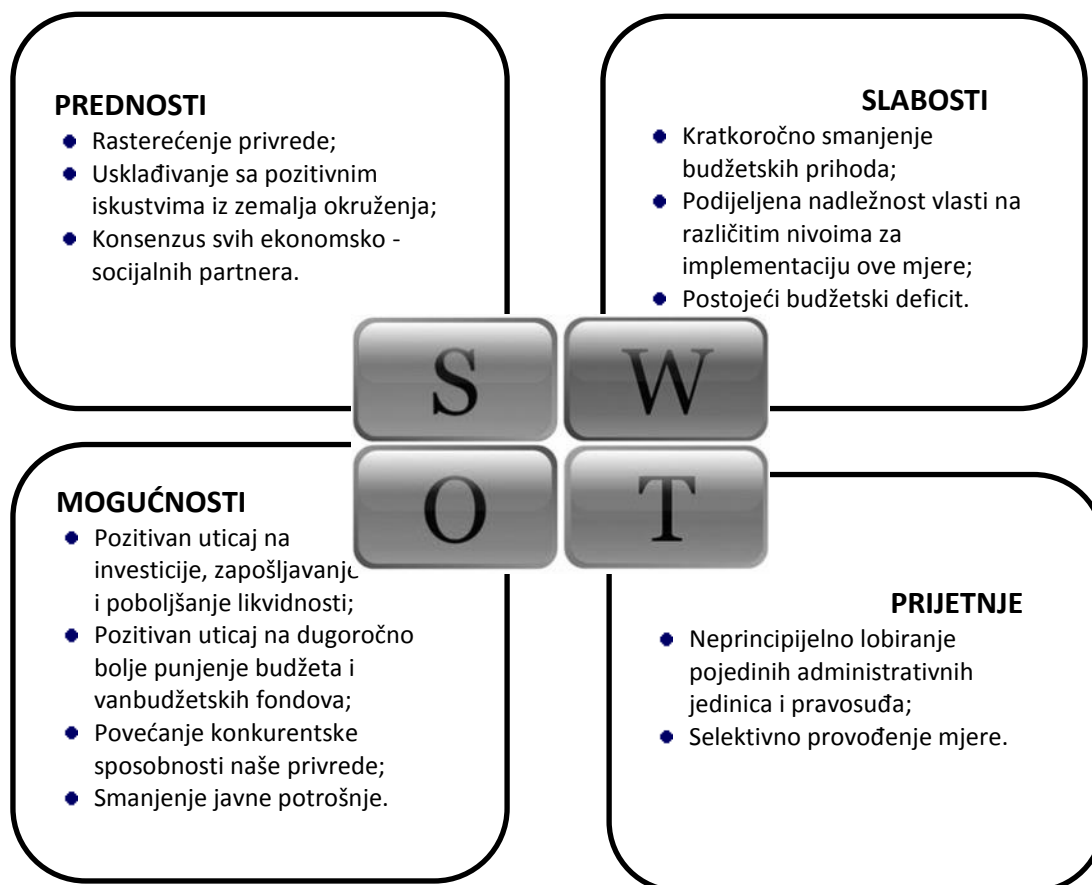
- Po potrebi uraditi uporedni pregled taksi u zemljama regiona;
- Angažovati eksperte za izradu obrazloženog prijedloga za smanjenje taksi;
- Organizovati konferenciju za štampu na kojoj će javnost biti obaviještena o ovoj problematici;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- Prema podacima Ministarstva finansija FBiH, godišnje se od administrativnih i sudskih taksi naplati 245,5 miliona KM.²⁶ **Smanjenjem taksi u prosjeku za 20% privredi će se obezbijediti novih 50 miliona KM za investicije i razvoj.**
- **Indirektna korist sastoji se u rastu zaposlenosti** i većem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova po tom osnovu.

²⁶ Ministarstvo finansija FBiH: „Pregled naplaćenih javnih prihoda januar-decembar 2013. godine, broj: 05-15-3170/14, od 23.05.2014. godine

e-7) Ukidanje više članarina za PK;

Pravna regulativa

- × **Zakon o vanjskotrgovinskoj komori BiH**
(Sl. glasnik BiH broj: 30/01, 72/13)
- × **Odluka o članarini u Vanjskotrgovinskoj komori BiH**
(Sl. glasnik BiH broj: 29/14)
- × **Zakon o privrednim komorama u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 34/03)
- × **Odluka o članarinama privrednim/gospodarskim komorama u Federaciji BiH**
(Sl. novine FBiH broj: 20/04)

Ocjena stanja

Sva pravna lica koja imaju registrovanu vanjskotrgovinsku djelatnost obavezna su po zakonu biti članovi VTK BiH i samim tim i plaćati članarinu, ili po osnovu vanjskotrgovinskog prometa ili osnovu mjesečne bruto plate zaposlenih. Odluku o visini članarine donosi Skupština VTK, a odobrava je Vijeće ministara BiH. U FBiH članstvo u komorama je dobrovoljno, ali se plaćaju članarine za svaki nivo organizovanja posebno. Znači, **privredni subjekti u FBiH plaćaju tri članarine.**

Razlozi za ukidanje

- Preveliko opterećenje poslodavaca;
- Potreba uvođenja dobrovoljnog članstva u VTK;
- Postojanje tri odvojena komorska sistema.

Predložene mjere

- Izmjena zakona o VTK BiH;
- Izmjena Odluke o visini članarine u VTK BiH;
- Izmjena Zakona o komorama u FBiH;
- Izmjena odluka o visini članarine u PK FBiH i komorama kantona.

Nadležnosti

Skupština VTK
Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, po pravu nadzora
Vijeće ministara BiH
Vlada FBiH
Skupština PK FBiH
Skupštine PK kantona

Rokovi

Izrada Prednacrtu zakona	15 dana;
Usvajanje Nacrta zakona	15 dana;
Usvajanje Zakona	60 dana;
Izmjena Odluke	15 dana po usvajanju zakona.

Uloga UPFBiH

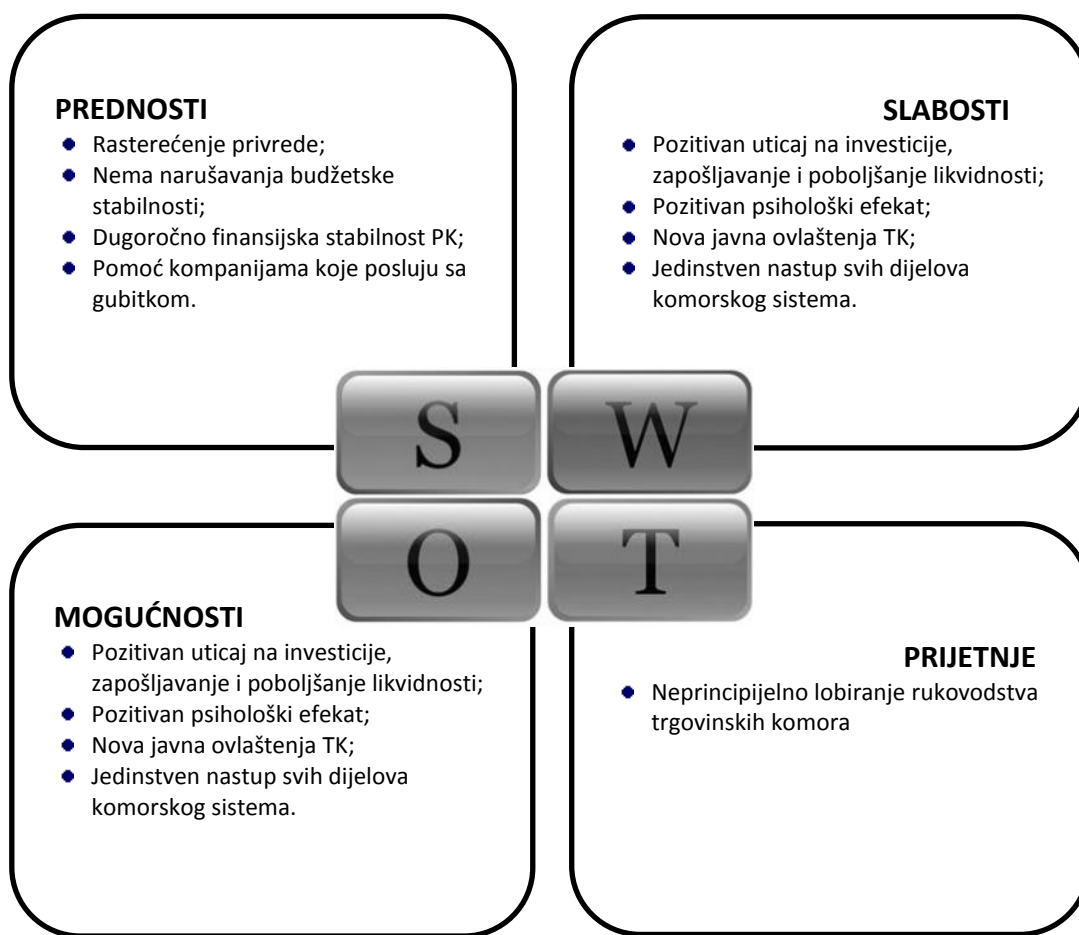
- Izrada teksta Prednacrtu zakona;
- Izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Tražiti stav ESV-a za područje FBiH;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- Materijalna korist nije suština ove mjere. **Suština se sastoji u tome da se za plaćeni iznos dobije adekvatna nagrada.**
- **Cilj je da se na TK prenese što više javnih ovlaštenja** kojima bi bila osnov za finansiranje njenog rada. Članarinu ne bi trebali plaćati oni koji ne obavljaju vanjskotrgovinski promet, oni koji su u gubitku.
- **Plaćanjem jedinstvene članarine privredi bi ostalo 5-7 miliona KM**, a dugoročno bi komore imale više novca.

f) Izmjena Zakona o porezu na dohodak

Pravna regulativa

× Zakon o porezu na dohodak

(Sl. Novine FBiH broj: 10/08, 09/10, 44/11, 7/13, 65/13)

Ocjena stanja

Porez na dohodak obračunava se po stopi od 10%, a osnovica je ukupan iznos ostvarenog dohotka. Navedena osnovica umanjuje se po osnovu ličnog odbitka, koji iznosi 300 KM mjesečno, odnosno 3600 KM na godišnjem nivou, koji se može uvećati 0,3% - 0,9% po osnovu izdržavanja članova porodice.

Nisu predviđeni poreski poticaji po osnovu novog zapošljavanja ni zapošljavanja invalida ili po bilo kom drugom osnovu, u ovom zakonu ni u drugim poreznim zakonima. Takve poreske olakšice, odnosno poticaji postoje u zakonima zemalja u okruženju, kao i u zakonima zemalja EU. Iskustvo je pokazalo da takva rješenja daju jako dobre rezultate u smanjenju cijene rada i u podizanju nivoa zaposlenosti.

Razlozi za izmjenu Zakona

- Smanjenje cijene rada;
- Poticaj novom zapošljavanju;
- Stvaranje uslova za veću potrošnju;
- Podizanje standarda zaposlenika.

Prijedlog mjera

- Povećati iznos ličnog odbitka na 450 KM;
- Predvidjeti oslobađanje od poreza na dohodak za svakog novozaposlenog radnika;
- Predvidjeti oslobađanje od poreza na dobit po osnovu novog zapošljavanja;
- Predvidjeti poreske olakšice za zapošljavanje invalida za sve privredne subjekte.

Nadležnosti

Ministarstvo finansija FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Izmjena zakona o porezu na dohodak	12 mjeseci;
Izmjena zakona o porezu na dobit	12 mjeseci;
Izmjena zakona o zapošljavanju invalida	12 mjeseci;
Donošenje podzakonskih akata	6 mjeseci.

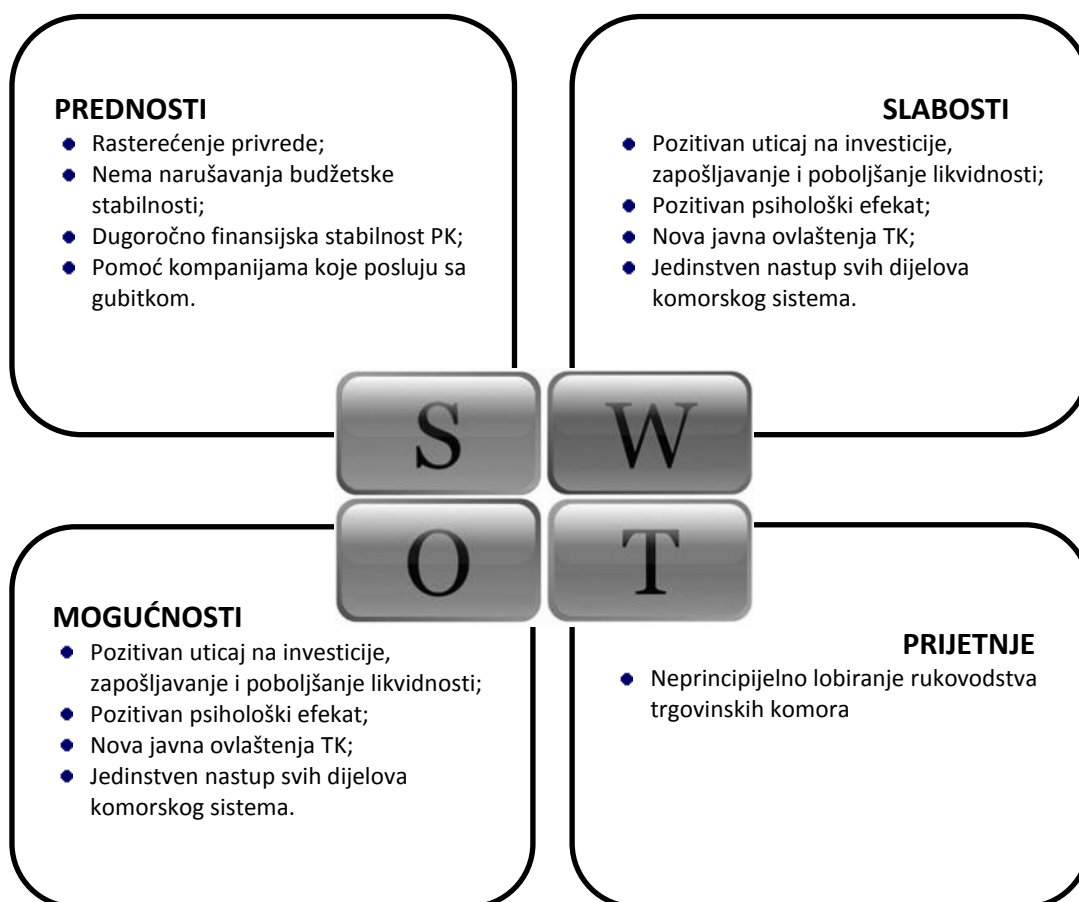
Uloga UPFBiH

- Po potrebi izrada teksta Prednacrtu Zakona;
- Po potrebi izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Tražiti stav ESV za područje FBiH;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Provođenje javne rasprave o zakonima;
- Javno lobiranje za predložena rješenja.

Procjena koristi

- Uštede po osnovu izmjene Zakona o porezu na dohodak bile bi cca. 20 miliona KM;
- Uštede na osnovu izmjena Zakona o zapošljavanju invalida bile bi cca. 5 miliona KM;
- Novi prihod budžeta po osnovu veće potrošnje (PDV) bio bi cca. 20 miliona KM;
- Novi prihodi budžeta i vanbudžetskih korisnika bili bi cca. 70 miliona KM.

4. IZMJENA RADNOG ZAKONODAVSTVA

Osnovni uzroci nezaposlenosti u FBiH su: neadekvatno radno zakonodavstvo, kolektivni ugovori, opterećenja poslodavca, neefikasan pravosudni sistem i neodgovarajući sistem obrazovanja. O opterećenju poslodavca i neodgovarajućem obrazovnom sistemu govorićemo više na drugom mjestu. U ovom dijelu posvetićemo se zakonodavstvu, kolektivnim ugovorima i pravosudnom sistemu.

Neadekvatno radno zakonodavstvo u Federaciji BiH ne podstiče preduzetništvo i pozitivan odnos prema radu. Nije fleksibilno naročito u pogledu: trajanja radnog odnosa, radnog vremena, plaćanja i organizacije rada. Sadrži rješenja koja su nekritički preuzeta iz zakonodavstva drugih zemalja. Radno zakonodavstvo zasnovano na principu „više biva manje“ je hiperprodukcija zaštite radnika, koja ne odgovara realnim odnosima i dovodi do neprovodivih rješenja. Posljedica je to populističkog odnosa Vlada, prema zahtjevima sindikata, naročito u predizborno vrijeme.

Kolektivni ugovori u FBiH zaključeni su na neodređeno vrijeme, a pri tome ne sadrže načine i uslove za njihovo otkazivanje. Opšti kolektivni ugovor je tarifna skala a ne ono što bi zaista trebao biti. Pored toga karakteristično je i to da u FBiH postoji šest kolektivnih ugovora zaključenih od strane Vlade i sindikata, a primjenjuju se i na privatne kompanije. Takođe postoje četiri kolektivna ugovora koja su zaključena između Vlade FBiH i sindikata, nakon osnivanja Udruženja poslodavaca FBiH, mada to zakon izričito zabranjuje. Čak šta više, postoje i četiri kolektivna ugovora koje su zaključena od strane nenadležnih organa.

Pravosudni sistem je spor i neefikasan i u mnogome negativno utiče na tržište rada i odnose vlasnika kapitala i radnika. Trajanje radnog spora u FBiH, od podnošenja tužbe do pravosnažnosti presude, je između 5-7 godina. „Nemogućnost“ da poslodavac dobije radni spor, gotovo da je postalo pravilo. To je posljedica pogrešne primjene principa „In favorem laboratoris“.

Bez ekonomskog rasta sve mjere na sređivanju tržišta rada su „forma bez sadržaja“, a bez POSLODAVCA, jedinog poželjnog subjekta koji zapošljava, prava radnika su: „Nullum ius“ - pravo bez sadržaja. Zato novo radno zakonodavstvo treba da pomiri pravo na dostojanstven rad i sigurnost radnika, te socijalnu pravdu sa fleksibilnosti, a sve u cilju obezbjeđivanja ekonomskog rasta i razvoja.

Na primjeru Njemačke vidjeli smo da fleksibilno tržište rada, lakše otpuštanje radnika, naročito u malim kompanijama, te smanjen rizik od novog zapošljavanja daju odlične rezultate. Zapošljavanje na kraće radno vrijeme i privremeni i povremeni poslovi omogućavaju preduzetnicima nove investicije i potrebu za novim zapošljavanjem. Normalno, to sve mora biti praćeno i adekvatnom socijalnom pomoći za one koji izgube posao.

Svakako da pomno treba razmotriti i **rješenja iz Španije**. Naročito ona koja se tiču liberalnijeg otpuštanja i dogovaranja plata i radnog vremena na nivou kompanije. Ali i ona rješenja koja se tiču poticaja za zapošljavanje mladih i teže zapošljivih kategorija.

I druge zemlje koje su se suočile sa ogromnim finansijskim problemima i ekonomskom krizom, kao što su **Grčka, Italija i Portugal**, bile su prinuđene reagovati. Rješenja kao naprimjer: fleksibilizacija u određivanju plata, smanjenje broja dana godišnjeg odmora i broja dana plaćenih državnih i vjerskih praznika, fleksibilizacija primjene kolektivnih ugovora i ubrzavanje sudske procedure pri rješavanju radnih sporova dali su odlične rezultate. Te zemlje brže ili sporije izlaze iz recesije i u svakoj od njih raste broj zaposlenih.

Svakako da svim socijalnim partnerima mora postati jasno da ubuduće plate moraju da rastu sporije od rasta produktivnosti, i to u dužem periodu. Lična primanja mogu rasti samo kroz nova radna znanja i vještine i napredovanje u karijeri, a ne kroz porast cijene rada.

a) Kolektivni ugovori, naročito za javni sektor, trebaju biti predmet usklađivanja sa realnom ekonomskom situacijom i stepenom ekonomskog razvoja

Pravna regulativa

- × **Zakon o radu,**
(Sl. novine FBiH broj: 43/99, 32/00, 29/03)
- × **Opći kolektivni ugovor za teritorij FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 54/05, 62/08)
- × **Kolektivni ugovor za područje telekomunikacija u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 78/06)
- × **Kolektivni ugovor željezničara FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 11/07, 68/10)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika grafičko-izdavačke i medijske djelatnosti u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 48/08)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti elektroprivredne djelatnosti u FBiH,**
(Sl. novine broj: 61/07)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti zdravstva na teritoriji FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 61/07)

- × **Kolektivni ugovor iz oblasti šumarstva,**
(Sl. novine FBiH broj: 49/00)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti naftne i petrohemijske privrede u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 49/00)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u djelatnostima hemije i nemetala u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 53/00)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti komunalne privrede za teritoriju FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 48/06)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika za djelatnost proizvodnje i prerade metala u Federaciji BiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 77/06)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti prometa za teritoriju FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 71/07)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama zaposlenika i poslodavaca za djelatnost trgovine, ugostiteljstva i turizma na području FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 53/00)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti poljoprivrede, prehrambene i duhanske industrije i vodoprivrede u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 57/00)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika u oblasti građevinarstva, industrije građevinskog materijala i projektovanja u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 49/00)
- × **Kolektivni ugovor o pravima i obavezama poslodavaca i zaposlenika iz oblasti rudarstva u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 53/07)
- × **Kolektivni ugovor o djelatnostima srednjeg obrazovanja za teritorij FBiH,**
Službene novine, br. 51/00;
- × **Kolektivni ugovor za službenike organa uprave i sudske vlasti u FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 23/00)
- × **Kolektivni ugovor za djelatnost osnovnog obrazovanja u FBiH,**
Službene novine, br. 53/00;
- × **Kolektivni ugovor za područje djelatnosti poštanskog saobraćaja,**
(Sl. novine FBiH broj: 01/07)
- × **Kolektivni ugovor za granu finansija,**
(Sl. novine FBiH broj: 29/14)

Ocjena stanja

Trenutno su kolektivni ugovori jedna od **najvećih prepreka stranim investicijama** i ekonomskom razvoju uopšte. Zbog rigidnih rješenja koja sadrže i nemogućnosti njihove primjene, većina poslodavaca ne želi rizikovati dugotrajne i skupe sudske postupke, te se izlagati nepotrebnim i neracionalnim troškovima, pa ne želi ni investirati u proširenje postojeće ili novu proizvodnju.

Faktička nemogućnost izmjena ili otkazivanja kolektivnih ugovora predstavlja poseban problem. Ta rigidna rješenja su nastala kao rezultat neprincipijelnih dogovora vlasti i poslodavaca, najčešće u cilju obezbjeđivanja glasova na izborima. Koliko je nama poznato, ni u jednoj zemlji na svijetu kolektivni ugovori nisu zaključeni na neograničeno vrijeme. Takođe, svaki kolektivni ugovor se može, pod određenim propisanim uslovima raskinuti, prije isteka roka na koji je potpisan.

U FBiH trenutno je na snazi 18 kolektivnih ugovora. Jedan Opšti i 17 kolektivnih ugovora za područje djelatnosti. Od svih nabrojanih kolektivnih ugovora, samo su Opšti KU i 4 granska KU potpisana u skladu sa zakonom i primjenjuju se samo na članove UPFBiH. Ostali su potpisani od strane vlade i ne primjenjuju se na privatne poslodavce ili su ništavni zbog propusta u njihovom potpisivanju.

Razlozi za ukidanje

- Najveći broj KU se primjenjuje samo na državne kompanije;
- Jedan dio KU za područje djelatnosti su ništavi;
- Potpisani su u potpuno drukčijim društveno-ekonomskim okolnostima;
- Nisu u skladu sa zakonom i Konvencijama MOR-a;
- Potpisani su na neodređeno vrijeme, a ne sadrže odredbe o njihovom raskidanju.

Predložene mjere

- Pokrenuti proceduru za poništavanje ništavnih KU;
- Pokrenuti postupak za otkaz ostalih KU;
- Pokrenuti postupak za pregovore sa sindikatom za zaključivanje novih KU;
- Pokrenuti inicijativu za izmjenu zakonskih odredbi koje regulišu ovu problematiku.

Nadležnosti

UPFBiH
Vlada FBiH i nadležna ministarstva
SSS BiH

Rokovi

Postupak poništenja	90 dana;
Postupak otkaza	90 dana;
Postupak za zaključivanje novih KU	3 mjeseca nakon prethodne dvije faze;
Postupak za izmjenu zakona	90 dana.

Uloga UPFBiH

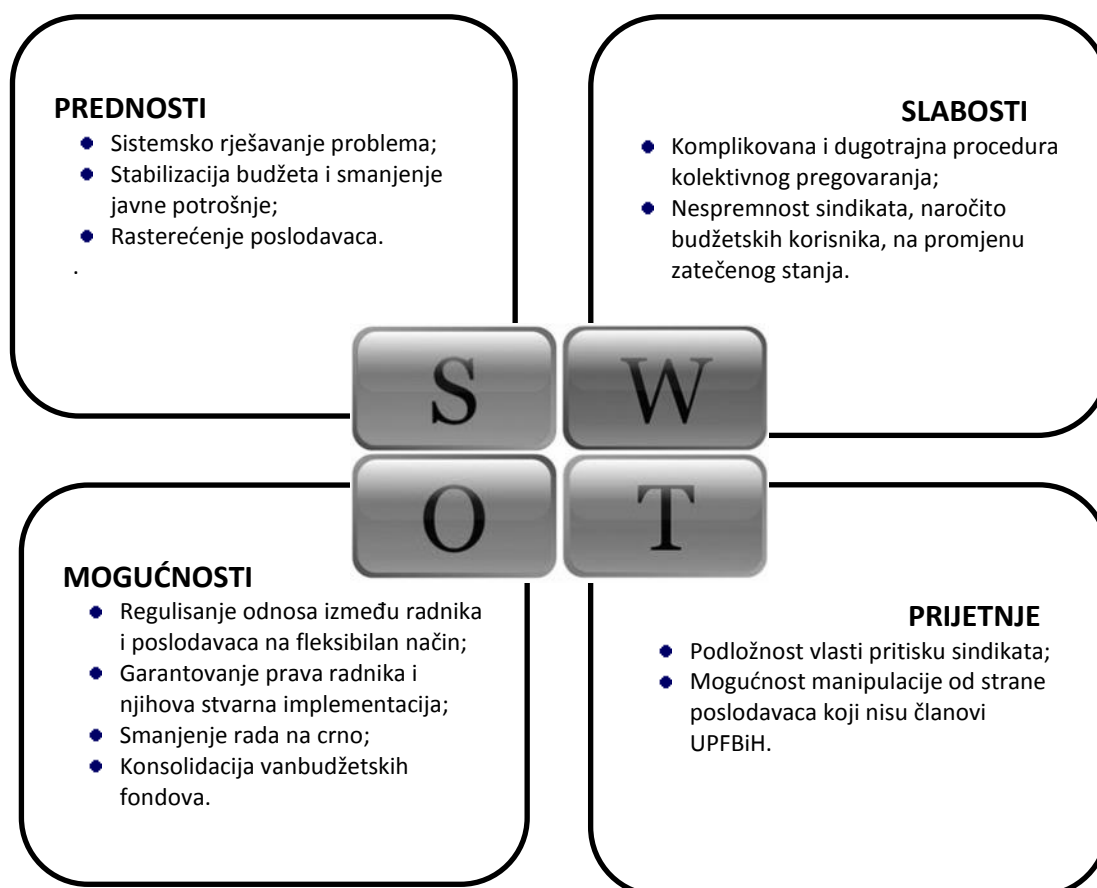
- Pokretanje postupka proglašenja ništavnim KU;
- Pokretanje postupka otkaza KU;
- Predlaganje izmjena radnog zakonodavstva;
- Izrada stručnog elaborata kao podloge za gore navedene aktivnosti;
- Pokretanje inicijative za zaključivanje novih KU.
- Organizovanje stručnih rasprava.

Procjena koristi

- U ovom trenutku u FBiH postoji na hiljade pravosnažnih presuda zbog nepoštovanja kolektivnih ugovora, po osnovu kojih se treba isplatiti više od 500 miliona KM, sa kamatama i troškovima postupka. Procjena je da je **visina odštetnog zahtjeva po tužbama koje su u postupku preko 600 miliona KM**. Znači, u ovom trenutku godišnji budžet FBiH bi jedva podmirio isplatu po ovim tužbama. Napominjemo da se više od 90% ovog iznosa odnosi na budžetske korisnike.
- Ukoliko se ovaj problem hitno ne riješi, **doći će do kolapsa federalnog i kantonalnih budžeta**. Te dubioze se ne mogu nadomjestiti nikakvim kreditnim aranžmanima. Prema procjenama, svaki dan se pokreće nekoliko desetina novih tužbi po ovom osnovu.

b) Zakon o radu

Pravna regulativa

× **Zakon o radu FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 43/99, 32/00, 29/03, 02/02, 06/02, 29/03)

Ocjena stanja

U FBiH postoji potpuno neodgovarajuće radno zakonodavstvo. Zakon o radu usvojen je prije 15 godina i sa određenim manjim izmjenama i danas je na snazi, mada su se društveno ekonomske okolnosti drastično izmijenile u odnosu na situaciju koja je postojala u momentu usvajanja zakona. Iako je u momentu donošenja bio daleko najliberalniji i najmoderniji zakon o radu u regiji, bojimo se da je veliki broj njegovih rješenja pregazilo vrijeme i promjene u društveno-ekonomskim odnosima.

Već gotovo sedam godina traju pregovori oko donošenja novog Zakona o radu u Federaciji BiH. Za to vrijeme izmijenile su se tri vlade, a uskoro ćemo dobiti i četvrtu. Dva puta Udruženje poslodavaca FBiH i Savez samostalnih sindikata BiH usaglasili su tekst Zakona o radu i o tome potpisali dva protokola. Međutim, oba puta sindikat je povukao potpise i odustajao od dogovora. U oba navedena slučaja, tadašnje vlade su kalkulisale i nisu smjele poslati u parlamentarnu proceduru usaglašene tekstove zakona, bojeći se reakcije sindikata i gubitka glasova na izborima.

Razlozi za izmjenu

- Promijenjene društveno-ekonomske okolnosti u odnosu na vrijeme usvajanja zakona;
  - Prilagođavanje propisa međunarodnim konvencijama i zakonima zemalja EU;
  - Podsticanje stranih i domaćih investicija;
  - Smanjenje troškova poslodavaca;
  - Harmonizacija propisa.
- Uvođenje fleksigurnosti u radne odnose, liberalizovati otkaz i pojačati sigurnost zaposlenih;
  - Omogućavanje raskida kolektivnih ugovora i onemogućavanje njihove beskonačne primjene;
  - Ukinuti nepotrebna davanja i visinu naknada;
  - Ograničiti trajanje sudskih postupaka u rješavanju radnih sporova;
  - Fleksibilizovati radno vrijeme i primjenu kolektivnih ugovora.

Nadležnosti

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike FBiH

Vlada FBiH

Parlament FBiH

Rokovi

Usvajanje zakona

90 dana po konstituisanju nove vlasti

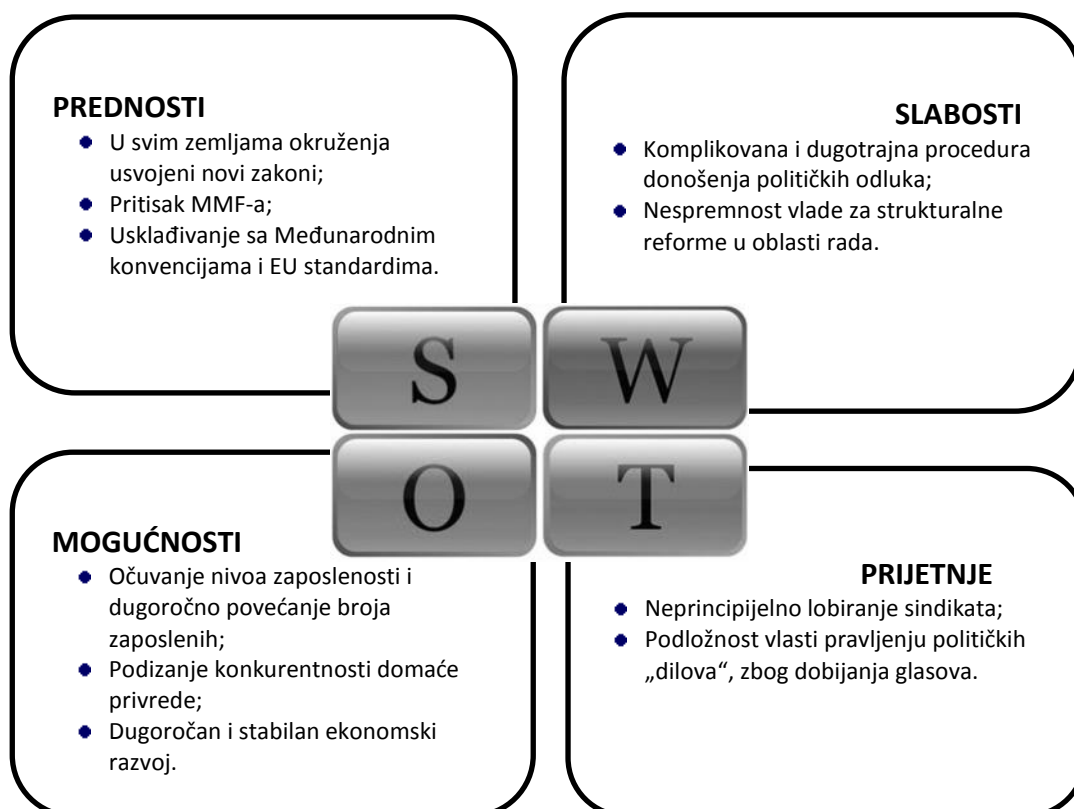
Uloga UPFBiH

- Po potrebi napraviti uporednu analizu i istraživanje;
- Predložiti argumentovana rješenja;
- Organizovati stručne rasprave;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Opštedruštvena korist biće **u očuvanju nivoa zaposlenosti** i otklanjanju opasnosti od stečaja velikog broja privrednih društava.
- Indirektna korist dugoročno će se ogledati **u ekonomskom razvoju i porastu broja zaposlenih**.
- Korist za poslodavce bila bi **u smanjenju troškova poslovanja**.

c) Ostali zakoni koji regulišu radne odnose i zapošljavanje

Pravna regulativa

- × **Zakon o zaštiti na radu,**
(Sl. list SRBIH broj: 22/90)
- × **Zakon o štrajku FBiH,**
(Sl. novine FBiH broj: 14/00)
- × **Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba**
(Sl. novine FBiH broj: 41/01, 22/05, 09/08)
- × **Kantonalni propisi o posredovanju zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba**
- × **Zakon o invalidskom i penzionom osiguranju,**
(Sl. novine FBiH broj: 29/98, 49/00, 32/01, 29/03, 73/05, 59/06)
- × **Zakon o zdravstvenom osiguranju,**
(Sl. novine FBiH broj: 30/97, 7/02, 70/08, 48/11)
- × **Kantonalni propisi o zdravstvenom osiguranju,**
- × **Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom**
(Sl. novine FBiH broj: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09)
- × **Kantonalni propisi o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom**
- × **Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom**
(Sl. novine FBiH broj: 09/10)
- × **Zakon o upošljavanju stranaca**
(Sl. novine FBiH broj: 111/12)

Ocjena stanja

Kao i mnogi drugi zakoni, radno zakonodavstvo u FBiH opterećeno je naslijeđem socijalističkih društvenih odnosa i rigidnim rješenjima koja svoje porijeklo vuku iz tog perioda. Takva situacija je i sa **Zakonom o zaštiti na radu**, koji je usvojen u vrijeme postojanja SRBiH, preuzet je i primjenjuje se i danas. On sadrži niz rješenja koja su bila karakteristična za socijalističko uređenje, javnu svojinu i plansku privredu. Iz toga proizlazi **da je gotovo neprimjenjiv u današnjim okolnostima.**

Zakon o štrajku na potpuno neadekvatan način reguliše ovu problematiku. Navedeni zakon mora jasno propisati: uslove, proceduru, mjesto i vrijeme održavanja štrajka, što sada nije slučaj. Takođe mora biti jasno da organizator nelegalnog štrajka mora platiti štetu pričinjenu odvijanjem takvog štrajka. Radnici, takođe, moraju biti svjesni da nemaju pravo na naknadu plate kada ne rade zbog štrajka.

Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, ne omogućava utvrđivanje statusa nezaposlene osobe, kao i gubitak tog statusa. Naknade za nezaposlene izjednačene su sa minimalnom platom i zato destimulirajuće djeluju na potencijalne tražioce posla. Takođe neadekvatno tretira aktivne mjere zapošljavanja, u prvom redu dokvalifikacije i prekvalifikacije, te osposobljavanje nezaposlenih u skladu sa potrebama poslodavaca.

Zakoni o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom i Zakoni o penzijsko-invalidskom osiguranju ne obezbjeđuju zaštitu radnika, a sa druge strane preko svake mjere opterećuju poslodavce, i to najčešće neopravdano. **Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom** takođe. Pri tome ne predviđa adekvatne poticaje za zapošljavanje invalidnih osoba.

Zbog toga ne treba da čudi stav potencijalnih investitora koji su potpuno destimulisani za investiranje. Prema Bijeloj knjizi Vijeća stranih investitora, neadekvatno radno zakonodavstvo, jedan je od glavnih razloga smanjenja interesovanja stranih investitora za pokretanje novih biznisa u BiH i proširenje postojećih.²⁷

Razlozi za reformu

- Promijenjene društveno-ekonomske okolnosti u odnosu na vrijeme usvajanja zakona;
- Prilagođavanje propisa međunarodnim konvencijama i zakonima zemalja EU;
- Podsticanje stranih i domaćih investicija;
- Smanjenje troškova poslodavaca;
- Harmonizacija propisa.

Predložene mjere

- **Donošenje novog Zakona o radu;**
- **Donošenje novog Zakona o zaštiti na radu;**
- **Donošenje novog Zakona o štrajku;**

²⁷ VSI: Bijela knjiga, 2012/2013

- Donošenje novog Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba;
- Izmijeniti Zakon osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom;
- Izmijeniti Zakon o invalidskom i penzionom osiguranju;
- Izmijeniti Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom;
- Ukinuti nepotrebna davanja i visine naknada;
- Uskladiti odredbe sa trenutnom ekonomskom situacijom;
- Omogućiti fleksibilnija rješenja.

Nadležnosti

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Usvajanje u paketu Zakona o radu, Zakona o sigurnosti na radu, Zakona o štrajku, Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba;

90 dana po konstituisanju nove vlasti;

Izmjena ostalih zakona

12 mjeseci.

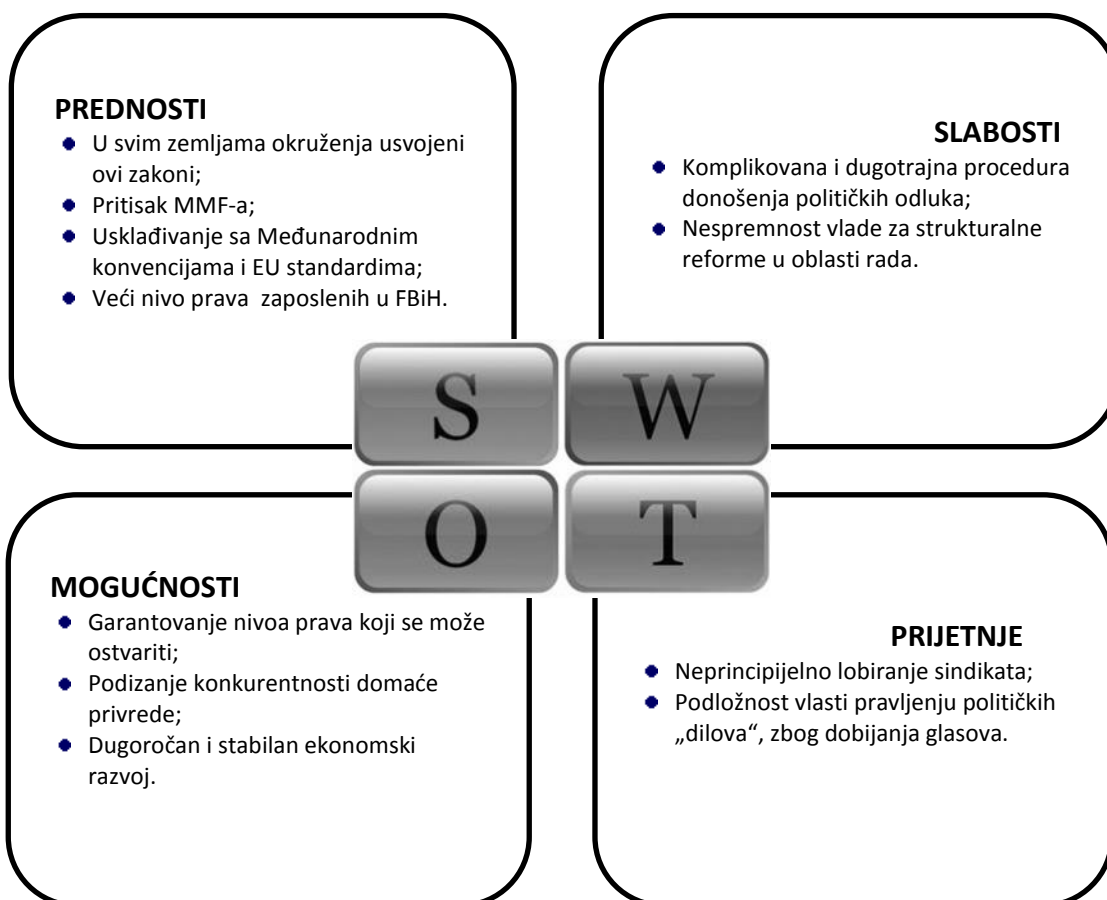
Uloga UPFBiH

- Po potrebi napraviti analizu i istraživanje;
- Predložiti rješenja;
- Organizovati stručne rasprave;
- Po potrebi angažovati eksperte;
- Organizovati javnu raspravu;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Korist radnika biće u tome što će se **obezbijediti nivo prava koji poslodavci i vlast mogu da obezbijede;**
- Indirektna korist dugoročno će se ogledati u **ekonomskom razvoju i porastu broja zaposlenih;**
- Korist za poslodavca bila bi u **smanjenju troškova poslovanja.**

5. MJERE ZA POBOLJŠANJE LIKVIDNOSTI

Svjedoci smo produbljivanja ionako velike nelikvidnosti privrede u Bosni i Hercegovini i FBiH. No, i pored toga, još ne možemo vidjeti osmišljen i konzistentan plan za rješavanje ovog „hroničnog“ problema. Vlade se njime još ne bave. Međutim, ako znamo da je država osnovni uzrok nelikvidnosti, zbog prekomjerne javne potrošnje i ogromnih budžetskih deficita, onda ne trebamo biti iznenađeni zašto je to tako.

Dugovanja uzrokovana nelikvidnošću prelaze 80% GDP-a u BiH²⁸. Nelikvidnost je poprimila takve razmjere da prijete potpunom kolapsu registrovanih privrednih djelatnosti. Zbog toga, ukoliko želimo pokrenuti ozbiljnu aktivnost na suzbijanju korupcije i neformalne ekonomije, jedna od prvih aktivnosti mora biti posvećena smanjenju nelikvidnosti. Naime, veliki broj privrednika prinuđen je na svjesno kršenje zakona, u pokušaju da očuva svoj biznis. Međutim, na taj način samo još više podstiču rast nelikvidnosti.

Jedan dio privrednika problem nedostatka obrtnog kapitala, uslijed nelikvidnosti, nastoji riješiti na tržištu kapitala. Obično su ti krediti skupi, sa visokim kamatama, kratkim rokovima vraćanja, izuzetno visokim kolateralima i sredstvima obezbjeđenja. Zbog toga vrlo teško mogu vratiti uzeti kredit. Na taj način samo kratkoročno rješavaju problem, a dugoročno multipliciraju i ciklično šire problem nelikvidnosti. To za posljedicu ima još nepovoljnije uslove pristupa kapitalu generalno.

Kada bi se poštovale odredbe Zakona o stečaju, u ovom trenutku morao bi se pokrenuti stečajni postupak nad više od 30% ukupno registrovanih privrednih subjekata, odnosno na više od 80% državnih preduzeća²⁹. Kakve bi to posljedice imalo na smanjenje privrednih aktivnosti i smanjenje broja zaposlenih? Bez ikakve sumnje katastrofalne.

Svakako da su mjere kojima se direktno utiče na smanjenje nelikvidnosti potrebne i dobrodošle. Njihov cilj je da zaustave negativan trend koji se ogleda u kontinuiranom rastu nelikvidnosti, te očuvanja nivoa privrednih aktivnosti i nivoa zaposlenosti. Kratkoročno ona mogu donijeti i određena poboljšanja. Međutim, njihov najveći značaj je u tome da privredi obezbijede „kupovinu vremena“, do konačnog rješavanja ovog problema.

Jedini način za trajno rješavanje nelikvidnosti je hitan angažman vlasti na uspostavljanju adekvatnog poslovnog ambijenta. Samo podizanje konkurentnosti domaće privrede može obezbijediti rast privrednih aktivnosti, povećanu potrošnju i ekonomski rast. Svakako da to nije lagan zadatak. Nije ni ostvariv u kratkom periodu. Zbog toga je izuzetno važno da se sa navedenim aktivnostima krene čim prije.

I najmanji gubitak vremena imaće za posljedicu da i ovo malo „zdrave“ domaće privrede prestane sa obavljanjem djelatnosti ili je drastično smanji, odnosno da svoju djelatnost i poslovanje u cjelosti ili djelimično prebaci u neformalnu zonu. Ne treba ni govoriti kako bi se to odrazilo na budžete i vanbudžetske fondove i sve društvene potrebe koje se iz njih finansiraju.

---

²⁸ K. Hodžić: „Mogućnosti i izazovi finansijske konsolidacije u BiH“, Univerzitet Travnik; UPFBiH, 2012. godine

²⁹ Procjena autora

a) Plaćanje PDV-a po naplati;

Pravna regulativa

- × **Zakon o porezu na dodatnu vrijednost**
(Sl. glasnik BiH, broj: 09/05, 35/05, 100/08)
- × **Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dodatnu vrijednost**
(Sl. glasnik BiH broj: 93/05, 21/06, 60/06, 06/07, 100/07, 35/08, 65/10)
- × **Pravilnik o registraciji i upisu u Jedinstveni registar obaveznika indirektnih poreza**
(Sl. glasnik BiH broj: 51/12)
- × **Pravilnik o kontroli indirektnih poreza**
(Sl. glasnik BiH broj: 78/07)

Ocjena stanja

Zakon o porezu na dodatnu vrijednost (Sl. glasnik BiH broj: 09/05) propisuje u članu 17. da poreska obaveza nastaje isporukom robe ili vršenjem usluge, odnosno izdavanjem fakture ako je to ranija radnja. Članovima 38. i 39. istog zakona propisani su period oporezivanja, obračunavanja i plaćanja PDV-a. Poreski period za koji se obračunava PDV je jedan mjesec, a prijava se vrši do 10. u mjesecu, po isteku poreskog perioda, kao i plaćanje PDV-a.

Pravila oporezivanja usluga propisana Zakonom o PDV-u u BiH i dalje su na razini pravnog okvira EU-a iz 2004. godine, što znači da pravila oporezivanja usluga u BiH nisu u cjelosti usklađena ni sa redizajniranom Direktivom 2006/112/EC, koja je stupila na snagu 1.1.2007. godine.

Neusklađenost poreznog tretmana dovodi do slučajeva neoporezivanja ili dvostrukog oporezivanja usluga u prometu usluga između EU i BiH, proizvodeći štetne posljedice po domaće obveznike i budžet BiH.

Preuzimanje modernih standarda jedinstvenih shema administriranja PDV-om iz EU nužan je korak ukoliko se privredni subjekti u BiH žele osposobiti za poslovanje na tržištu Unije. Cilj reforme pravila oporezivanja usluga u EU, koja ulazi u završnu fazu implementacije, jeste da se oporezivanje usluga u EU uskladi sa pravilima koje primjenjuju glavni konkurenti na svjetskom tržištu. Nova pravila oporezivanja usluga u EU proizvode negativne efekte po BiH u razmjeni sa EU-om u vidu dvostrukog oporezivanja uslužnih kompanija iz BiH i dvostrukog

neoporezivanja uslužnih kompanija iz EU. Imajući u vidu nekonkurentnost domaćih kompanija na domaćem, svjetskom i tržištu EU, kao i distorzije koje ta pravila proizvode na domaćem tržištu usluga i fiskalne gubitke uslijed legalne porezne evazije zbog neoporezivanja, izmjene Zakona o PDV-u u segmentu oporezivanja usluga predstavljaju imperativ za fiskalne vlasti BiH.

Razlozi

- Usklađivanje sa propisima EU:
- Pобољшanje likvidnosti;
- Dati priliku malim preduzetnicima da opstanu na tržištu;
- Očuvanje nivoa zaposlenosti.

Predložene mjere

- Izmjena Zakona o porezu na dodatnu vrijednost;
- Izmjena Pravilnika o porezu na dodatnu vrijednost;
- Uvesti plaćanje PDV-a po naplati potraživanja;
- Alternativno prethodnu mjeru uvesti za mala preduzeća i zanate;
- Pomjeriti rok za plaćanje PDV-a sa 10. na zadnji dan u mjesecu, za prethodni mjesec.

Nadležnosti

Vijeće Ministara BiH
Parlamentarna skupština BiH
UO Uprave za indirektno oporezivanje

Rokovi

Izmjena pravilnika	30 dana;
Izmjena zakona	90 dana.

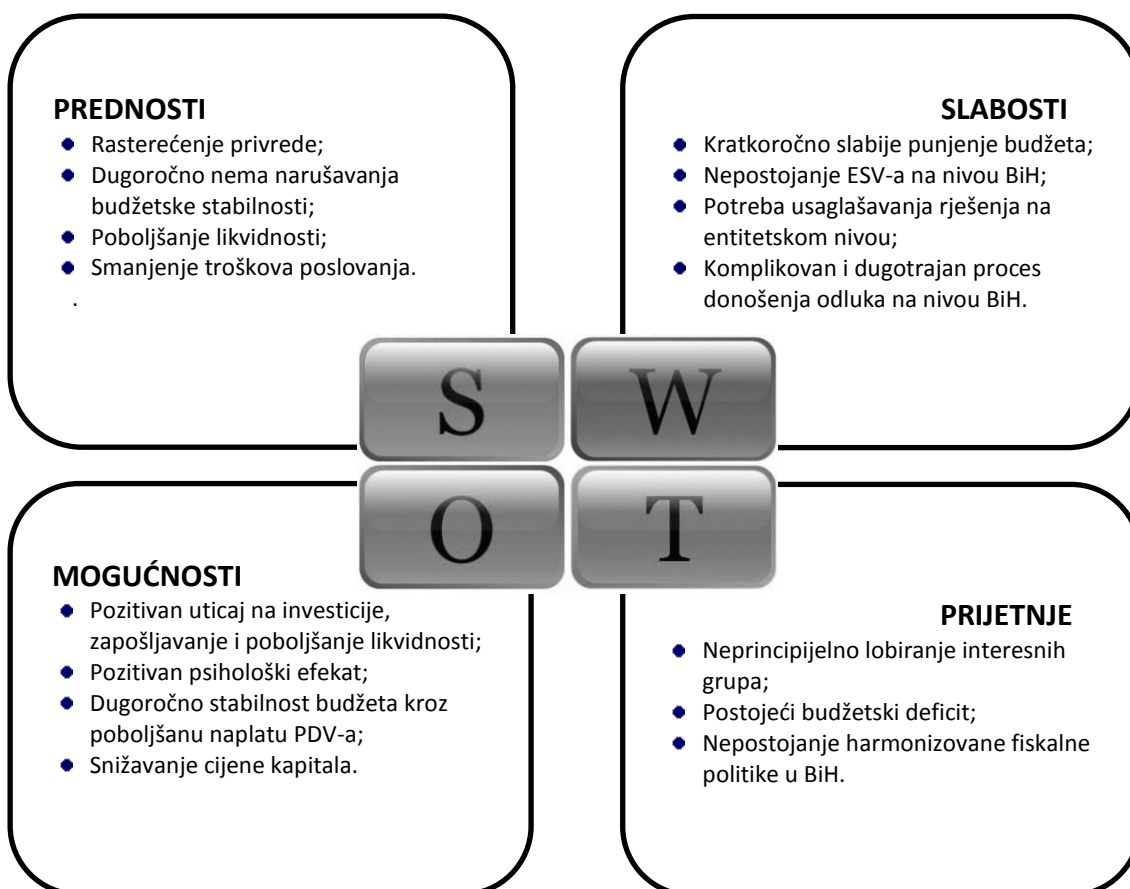
Uloga UPFBiH

- Po potrebi izrada teksta zakona o izmjenama i dopunama zakona;
- Po potrebi izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Traženje stava ESV-a za područje FBiH;
- Javno lobiranje za predložena rješenja;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Po potrebi organizovanje javne rasprave.

Procjena koristi

- U ovom trenutku teško je dati procjenu direktne i indirektno koristi. Svakako da bi bilo dobro pristupiti izradi ozbiljne simulacije, kako bi se procijenila korist u vidu smanjenja troškova poslovanja i poboljšanja likvidnosti. Pri tome ne bi se smjela zapostaviti ni indirektna korist, čiji efekti bi takođe bili značajni.

b) Ukinuti pravo na odbitni PDV za fakturu koja nije plaćena;**Pravna regulativa**

- × **Zakon o porezu na dodatnu vrijednost**
(Sl. glasnik BiH broj: 09/05, 35/05, 100/08)
- × **Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dodatnu vrijednost**
(Sl. glasnik BiH broj: 93/05, 21/06, 60/06, 06/07, 100/07, 35/08, 65/10)
- × **Pravilnik o registraciji i upisu u Jedinstveni registar obaveznika indirektnih poreza**
(Sl. glasnik BiH broj: 51/12)
- × **Pravilnik o kontroli indirektnih poreza**
(Sl. glasnik BiH broj: 78/07)

Ocjena stanja

Član 32. Zakona o porezu na dodatnu vrijednost (Sl. glasnik BiH broj: 09/05) propisuje šta je ulazni porez. To je iznos PDV-a koji je obračunat na promet dobara ili usluga i PDV koji se plati ili treba da se plati prilikom uvoza dobara, gdje se radi o dobrima ili uslugama koje se koriste ili trebaju koristiti u svrhu poslovanja koje vrši obveznik.

Manipuliše se zakonom tako da veliki broj privrednih subjekata ostvaruje enormnu korist koristeći pravo na odbitni porez, a da pri tome ne plaćaju istu tu fakturu. Kada se njihovi dobavljači pobune, mijenjaju dobavljače. Posljedica toga je da dovode u stanje nelikvidnosti, pa čak i nesolventnosti, veliki broj privrednih subjekata, a istovremeno oštećuju i budžet kroz manju naplatu PDV-a. Nelikvidnost je u FBiH dostigla takve razmjere da svi duguju svima.

Razlozi za ukidanje

- Značajan broj firmi postaje nelikvidan;
- Dio privrednih subjekata zbog toga dolazi u stanje nesolventnosti;
- Takva situacija dovodi do otpuštanja zaposlenih;
- Pojedinci manipulišu zakonom i stiču enormnu imovinsku korist na uštrb poslodavaca;
- Slabije punjenje budžeta;
- Pospješuje se kriminal i korupcija.

Predložene mjere

- Izmijeniti odredbe Zakona o porezu na dodatnu vrijednost;
- Izmijeniti Pravilnik o porezu na dodatnu vrijednost;
- Onemogućiti odbitak poreza na fakturu koja nije plaćena.

Nadležnosti

Vijeće Ministara BiH
Parlamentarna skupština BiH
UO Uprave za indirektno oporezivanje

Rokovi

Izmjena pravilnika	30 dana;
Izmjena zakona	90 dana.

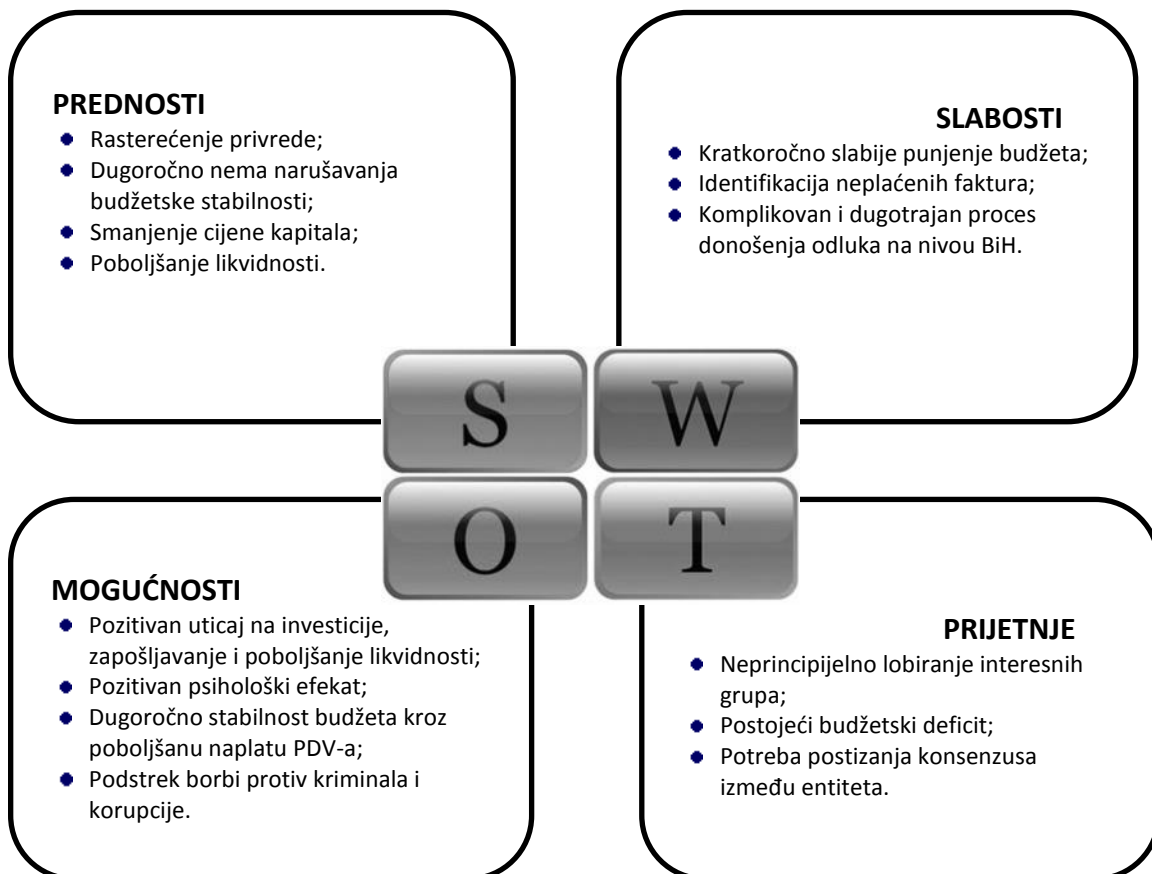
Uloga UPFBiH

- Po potrebi izrada teksta zakona o izmjenama i dopunama zakona;
- Po potrebi izrada uporedne analize u zakonima zemalja u okruženju i zemalja EU;
- Organizovanje javne rasprave;
- Po potrebi organizovanje stručnih rasprava;
- Javno lobiranje za predložena rješenja;

Procjena koristi

- Procjena koristi se u ovom trenutku teško može dati, ali to ne znači da se ne treba pristupiti analizi i izradi simulacije, kako bi se utvrdila direktna i indirektna imovinska korist.

c) Prihvatanje principa uzajamnosti, odnosno zaključivanje bilateralnih sporazuma o reciprocitetu povrata PDV-a, prije svega sa Hrvatskom i Slovenijom, kao i sa Švajcarskom, Turskom, Italijom, Slovačkom, Češkom i Mađarskom;

Pravna regulativa

× **Pravilnik o primjeni Zakona o PDV-u,**
(Sl. glasnik BiH broj: 93/05, 21/06, 60/06, 06/07, 100/07, 35/08, 65/10)

Ocjena stanja

Član 94. tačka d) Pravilnika o PDV-u glasi „dostaviti dokaz o izvozu dobara“. Takva odredba je apsolutno nelogična i u praksi neprimjenjiva, „van vremena“ i „ne poznaje je“ poreska regulativa niti jedne države EU niti ijedne države Ex Yu. U praksi onemogućava povrat PDV-a bh. kompanijama, naročito u oblasti telekomunikacija, saobraćaja, turizma, trgovine i sl.

Razlozi za ukidanje

- Krajnji efekat izmjene člana 94. Pravilnika omogućio bi povrat PDV-a bh. kompanijama, prije svega, iz Hrvatske i Slovenije, ali i Švajcarske, Italije, Mađarske, Turske, te Češke;
- Popravljanje vanjskotrgovinskog bilansa BiH za nekoliko desetina miliona KM.

Predložene mjere

- Izmjena člana 94. Pravilnika o PDV-u;
- Upućivanje zvaničnog pisma poreskim upravama navedenih zemalja;
- Potpisivanje bilateralnih sporazuma.

Nadležnosti

Upravni odbor UIO BiH

Vijeće ministara BiH

Rokovi

Izmjena pravilnika	30 dana;
Upućivanje pisama	30 dana;
Zaključivanje bilateralnih sporazuma	6 mjeseci.

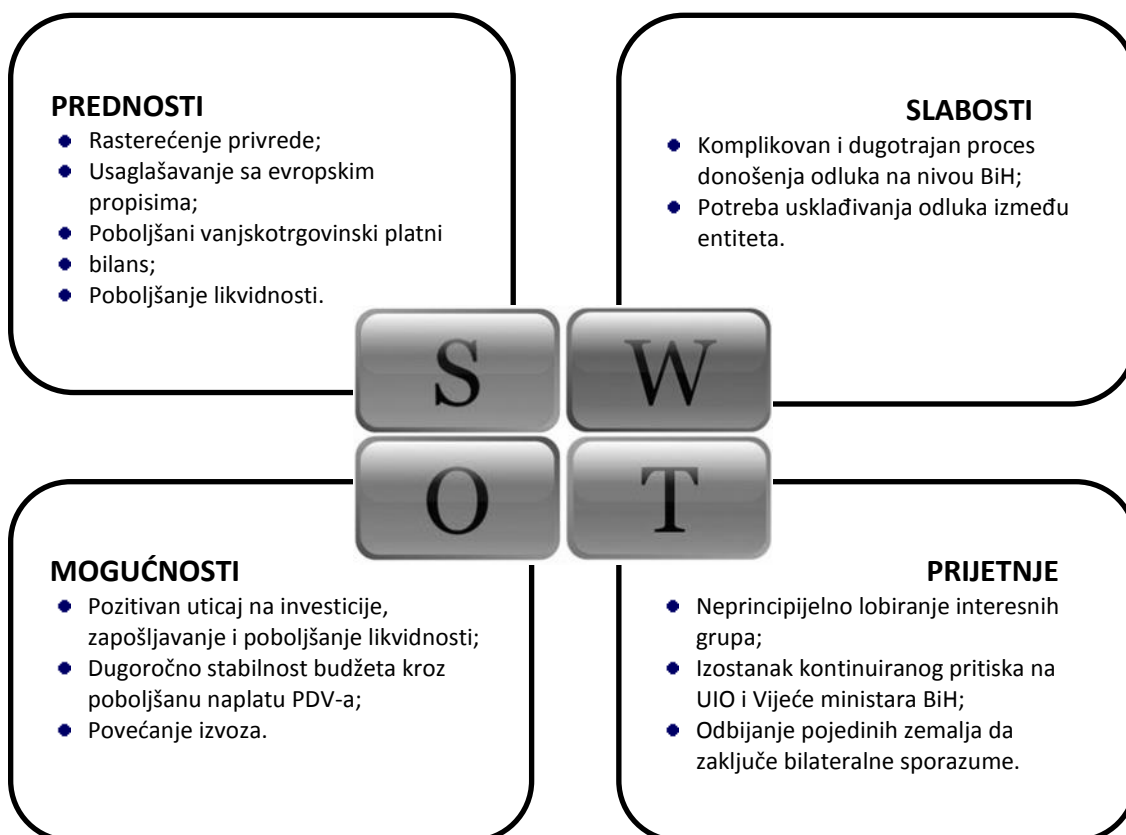
Uloga UPFBiH

- Po potrebi uradićemo prijedlog izmjena člana 94. Pravilnika o PDV-u;
- Po potrebi ekspertski obraditi problem;
- Održati konferenciju za štampu na kojoj ćemo upoznati javnost sa navedenim problemom;
- Po potrebi organizovanje javne rasprave;
- Javno zagovaranje do rješavanja problema.

Procjena koristi

- Uspostavljanjem uzajamnosti neto efekat samo po osnovu PDV-a plaćenog za putarinu u korist bh. privrede bio bi u odnosu na Hrvatsku veći za 200 PUTA (ne posto, nego puta, jer Hrvatska ima 1000 km autoputeva na kojima se plaća cestarina, a BiH samo 50 km), a taj efekat u odnosu na Sloveniju bio bi veći za 80 puta (Slovenija ima 400 km puteva na kojima se plaća cestarina).
- Međutim, ova izmjena bi doprinjela da bh. kompanije mogu izvršiti povrat i drugih troškova iz inostranstva, kao što su hotelski smještaj, sajmovi, seminari, obuke, troškovi reklame, obrade i dorade proizvoda i dr. Po osnovu povrata ino PDV-a svih pobrojanih troškova, bh. privreda, odnosno UIO imao bi takođe ogromni pozitivan neto efekat.
- Posebno treba istaći značaj postizanja uzajamnosti sa Slovenijom, koja je izuzetno važna za mobilne operatere iz BiH. Naime, slovenački mobilni operateri obračunavaju slovenački PDV na roming usluge koje u Sloveniji ostvare fizička lica koja su rezidenti BiH i samim tim su korisnici usluga mobilnih operatera iz BiH. Međutim, mobilni operateri iz BiH uopšte ne obračunavaju PDV na roming usluge. Uvođenjem uzajamnosti, mobilni operateri iz BiH mogli bi izvršiti povrat PDV-a na ime troškova roming usluga.

d) Uvođenje multilateralne kompenzacije;

Pravna regulativa

- × **Zakon o obligacionim odnosima**
(Sl. list RBiH broj: 02/92, 13/93, 13/94 i Sl. novine FBiH broj: 29/03, 42/11)
- × **Zakon o unutrašnjem platnom prometu**
(Sl. novine FBiH broj: 02/95, 35/98, 40/99)
- × **Zakon o finansijskom poslovanju**
(Sl. novine FBiH broj: 02/95, 13/00, 29/00)

Ocjena stanja

Dugovanja uslijed nelikvidnosti premašuju iznos od 80% ostvarenog GDP-a. Razmjere nelikvidnosti prijete da potpuno zaustave javno registrovano poslovanje, što direktno ugrožava naplatu javnih prihoda i ekonomski rast zaposlenosti.

Takva situacija podstiče sivu ekonomiju jer primorava poslodavce na aranžmane skrivene od poreznih organa i javne statistike. Ona, zatim, zbog povećane potražnje za kreditima i njihovim nepovoljnim uslovima, znatno poskupljuje cijenu proizvodnje, koja postaje nekonkurentna. To za posljedicu ima nepoštovanje pozitivnih propisa, jer poslodavci su prinuđeni da zbog opstanka idu linijom manjeg otpora. I na kraju, ali ne najmanje važna, posljedica je i odlazak u stečaj velikog broja privrednih subjekata, a njihovi radnici, umjesto onih koji pune budžet i vanbudžetske fondove, postaju njihovu korisnici.

Razlozi za uvođenje

- Podsticanje sive ekonomije;
- Poskupljenje cijene poslovanja;
- Nepoštovanje pozitivnih propisa u poslovanju;
- Stečajevi privrednih subjekata;
- Gubitak radnih mjesta;
- Povećanje javne potrošnje.

Predložene mjere

- **Donošenje zakona o multilateralnim kompenzacijama.**

Nadležnosti

Ministarstvo finansija FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Predlaganje zakona

90 dana;

Usvajanje zakona

90 dana.

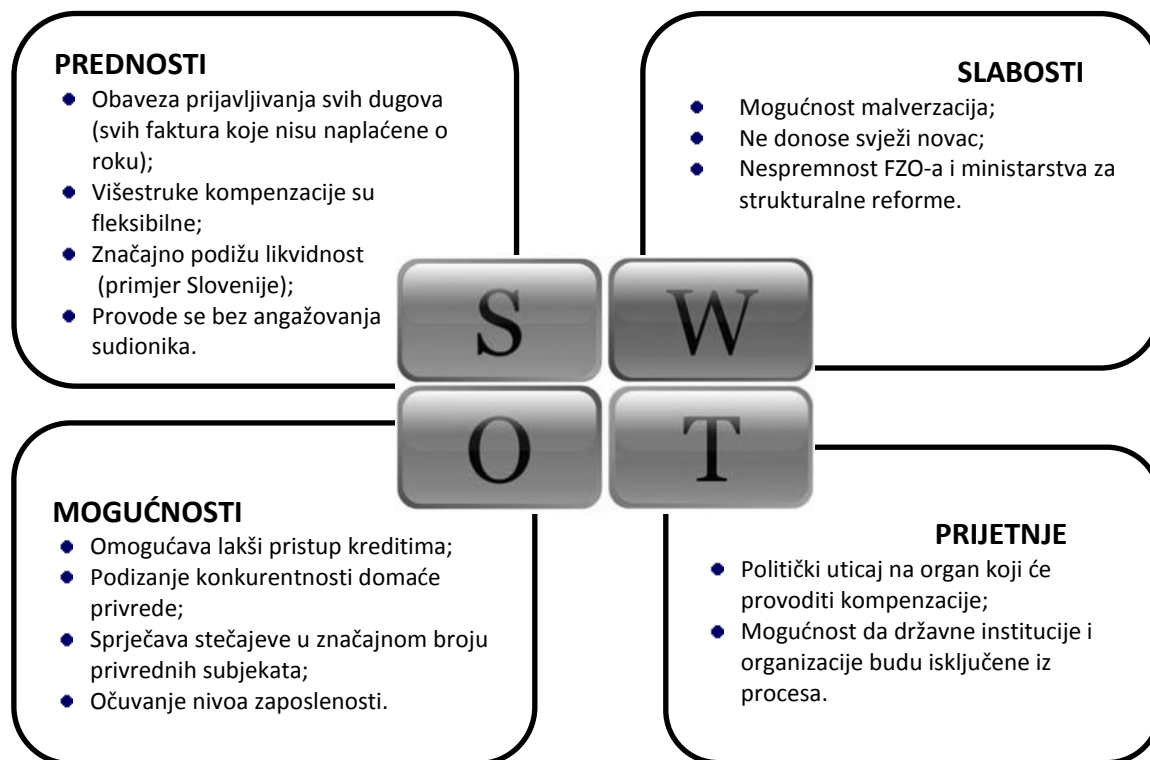
Uloga UPFBiH

- Predlaganje rješenja za novi zakon;
- Učešće u radu radne grupe;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova.

Procjena koristi

Direktnu kao i indirektnu korist tek treba procijeniti, mada nema nikakve sumnje da će one biti ogromne. Pored materijalne koristi, tu je i korist koja se ogleda u smanjenju javne potrošnje, boljem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova, održavanju nivoa zaposlenosti i smanjenoj cijeni poslovanja.

e) Hitno donošenje zakona o izmirenju obaveza, kojim se utvrđuje rok plaćanja budžetskih korisnika u roku od 60 dana;

Pravna regulativa

× **Zakon o unutrašnjem platnom prometu**

(Sl. novine FBiH broj: 02/95, 35/98, 40/99)

× **Zakon o finansijskom poslovanju**

(Sl. novine FBiH broj: 02/95, 13/00, 29/00)

× **Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza FBiH**

(Sl. novine FBiH broj: 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09, 65/09, 42/11)

Zakon o izmirenju obaveza FBiH prema Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje

(Sl. novine FBiH broj: 14/13, 91/13)

Ocjena stanja

Valuta plaćanja državnih organa i institucija, na različitim nivoima, za isporučenu robu ili usluge, duža je od 180 dana. Rokovi plaćanja između privrednih subjekata su takođe predugi. Ipak, glavni uzrok nelikvidnosti je kašnjenje u plaćanju državnih organa.

Zbog toga je neophodno propisati zakonom obavezne rokove plaćanja, te uvesti prekršajne sankcije za pravna i odgovorna lica koja se ne budu pridržavala navedenih odredbi zakona.

Razlozi za donošenje

- Opšta nelikvidnost u društvu;
- Uvođenje finansijske discipline;
- Smanjenje troškova poslovanja;
- Smanjenje cijene kapitala na tržištu;
- Izbjegavanje pokretanja stečaja za veliki broj privrednih društava.

Predložene mjere

- Usvajanje zakona o multilateralnim kompenzacijama

Nadležnosti

Ministarstvo finansija FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Izrada prijedloga zakona	90 dana;
Usvajanje zakona	90 dana.

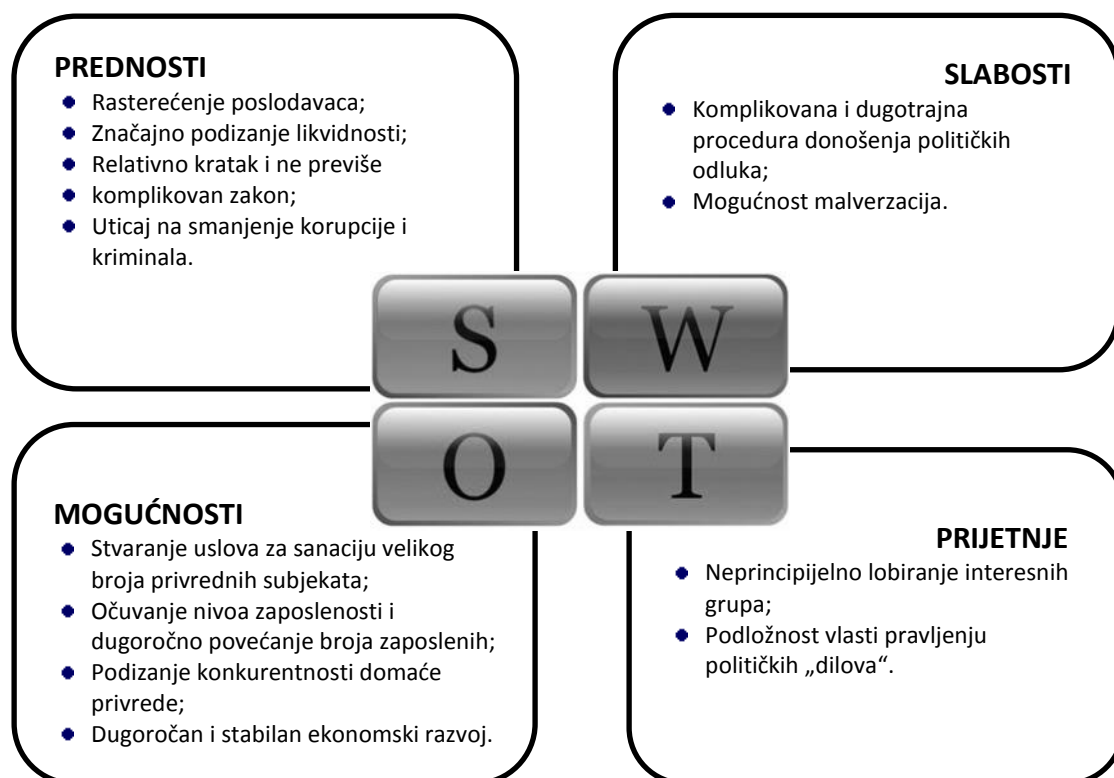
Uloga UPFBiH

- Učešće u radnoj grupi za izradu zakona;
- Organizovanje javne rasprave;
- Predlaganje rješenja;
- Organizovanje okruglih stolova;
- Javno zagovaranje donošenja zakona.

Procjena koristi

Direktnu i indirektnu korist tek treba procijeniti, mada nema nikakve sumnje da će one biti ogromne. Pored materijalne koristi, tu je i korist koja se ogleda u smanjenju javne potrošnje, boljem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova, održavanje nivoa zaposlenosti i smanjenoj cijeni poslovanja.

f) Izmjena procesnog zakonodavstva;

Pravna regulativa

- **Zakon o izvršnom postupku FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09, 35/12)
- **Zakon o parničnom postupku FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 53/03, 73/05, 19/06)
- **Zakon o budžetima FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 102/13)

Ocjena stanja

Ukupan broj predmeta u 2013. u radu, prvostepenih i drugostepenih, jeste 36.786³⁰. Ukupan broj sudija koji na prvostepenom i drugostepenom postupku je 192³¹. Dok je prosječan broj pripremljenih ročišta po predmetu bio 4³², prosječno trajanje sporova, od početka do izvršenja, iznosi nevjerovatnih 2.724 dana³³, što mnogostruko prevazilazi minimalne standarde EU od 374 dana po postupku.³⁴

Izvedeno iz ovih brojki, možemo zaključiti da jedan sudija u prosjeku vodi 200 predmeta. Ukupna vrijednost sporova u 2013. godini znosila je 3.385.003.768 KM³⁵. Dodamo li na ovaj iznos kamate, te sudske i advokatske troškove, dobićemo cifru od približno 6 milijardi KM, što je skoro tri puta veći iznos od budžeta Federacije BiH za 2013. Dakle, zaključak je da preopterećeni sudovi i sudije vode sporove čija je vrijednost tri puta veća od budžeta entiteta, dok isti iznos čeka na rješavanje i praktično je neupotrebljiv u prosjeku 7 i po godina.

Nadalje, prema sadašnjem Zakonu o porezu na dohodak, obavezno je otkazivanje svih spornih potraživanja starijih od 12 mjeseci. Na osnovu toga, ukoliko se sporna potraživanja otpišu, a kompanija ne riješi da utuži stranku kod koje ima potraživanje, mora se platiti 10% od iznosa potraživanja na razna davanja. Ukoliko kompanija riješi da utuži stranku, odmah će platiti 3% od iznosa potraživanja za sudsku taksu, na šta se dodaju i troškovi na advokata... U svakom slučaju ovaj proces predstavlja još jedan namet i dodatno opterećenje na privredne subjekte u FBiH.

³⁰ Izvor: Eurostat (na dan 22.05.2014.)

³¹ Ibidem

³² Ibidem

³³ Ibidem

³⁴ Ibidem

³⁵ Podatke dostavilo Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (na dan 22.05.2014.)

Razlozi za postupanje

Zakonodavni okviri Bosne i Hercegovine, te njenih entiteta i kantona, u bliskoj budućnosti će morati biti usaglašeni sa okvirima zakona EU. Postoje i implicitni razlozi za pokretanje pitanja arbitraže, te osnivanja procesa u kojima bi se, između ostaloga:

- Skratilo dugo trajanje sudskih postupaka;
- Snizili visoki troškovi sudskog postupka;
- Postigla pravna stabilnost.

Predložene mjere

- Reforma pravosuđa, koja će omogućiti da se sudski postupci okončavaju za 1 godinu;
- Reforma pravosuđa (sporovi male vrijednosti, komunalne usluge, sudovi presuđuju bez javne rasprave, a žalba ne odlaže izvršenje, parnica najviše 6 mjeseci, izvršni postupak dodatna 3 mjeseca, predstečajne nagodbe i sl.);
- Izmjena zakona o izvršnom postupku u smislu ograničenja provođenja izvršenja na sredstvima budžeta.

Nadležnosti

Ministarstvo pravde FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH
Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH

Rokovi

Prijedlog izmjene zakona	90 dana;
Prijedlog reforme pravosuđa	180 dana.

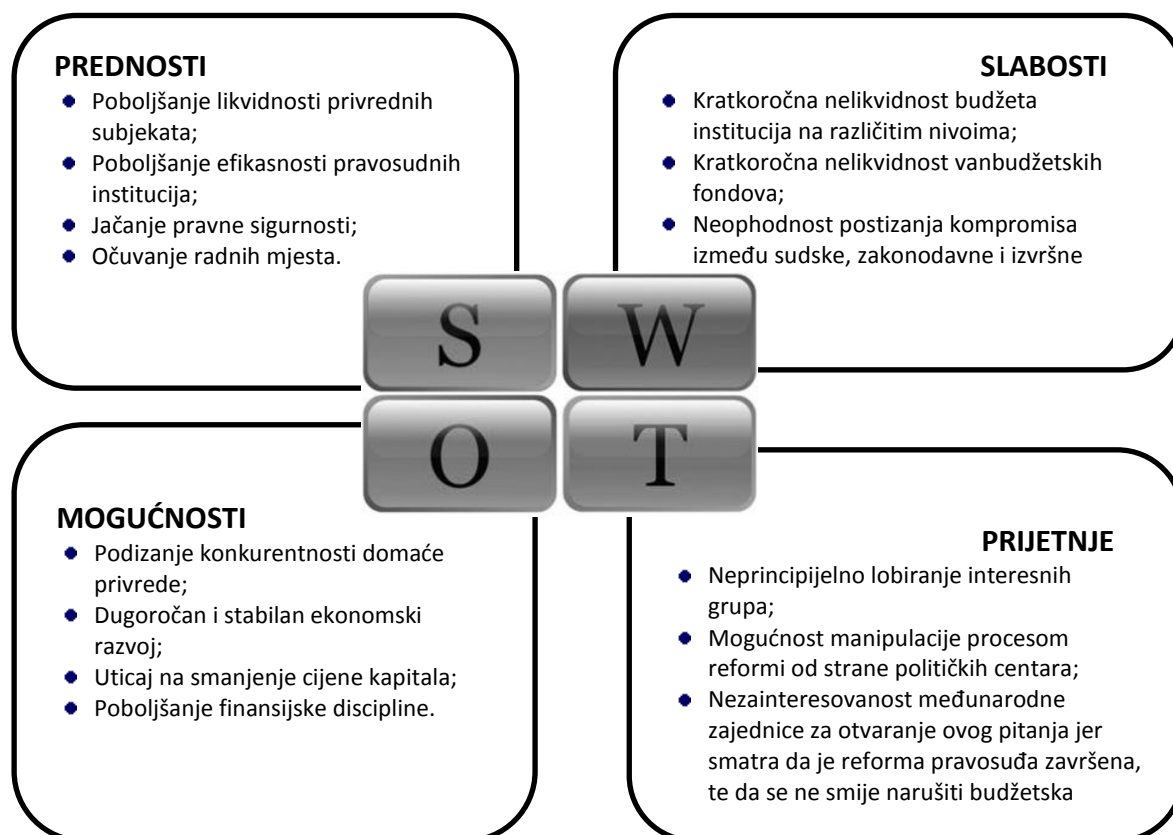
Uloga UPFBiH

- Izrada ekspertskih prijedloga;
- Učešće u radnim grupama;
- Izrada projekta formiranja privredne arbitraže;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih konferencija.

Procjena koristi

Direktna i indirektna korist od implementacije ove mjere biće neprocjenjiva. Pored finansijskih efekata, obezbijediće se znatno poboljšanje likvidnosti, očuvanje radnih mjesta, dugoročno bolje punjenje budžeta i smanjenje javne potrošnje.

6. MJERE ZA UNAPREĐIVANJE POSLOVNOG AMBIJENTA

Uslovi poslovanja u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH povezani sa uslovima poslovanja u zemljama okruženja pa i zemljama EU, što se vidi u uticaju globalne ekonomske krize na naš poslovni ambijent. Međutim sasvim pogrešno bi bilo tvrditi da je razlog nekonkurentnosti najvećeg broja domaćih privrednih subjekata prouzrokovan uticajima izvana.

Bosna i Hercegovina je u svim istraživanjima investicijske klime i indikatora konkurentnosti rangirana ili kao posljednja ili na samom dnu te ljestvice. Razlozi za to su: visok stepen sive ekonomije, neadekvatan pravni okvir, slab pristup kapitalu, netransparentnost u poslovanju vanbudžetskih fondova i ustanova, bez mogućnosti uticaja poslodavaca i sindikata na donošenje odluka, politički uticaj u velikom broju javnih preduzeća, duge i komplikovane administrativne i sudske procedure, velika birokratizacija, i visok stepen korupcije.

Znači ako analiziramo poslovanje od samog početka, što podrazumijeva otvaranje firme, pristup tržištu radne snage, pronalaženje adekvatne lokacije i pribavljanja građevinske dozvole i svih drugih dozvola i odobrenja, pristupa finansijama, zaštiti investitora, poticajima, svakodnevnih plaćanja, poreza, izvoza i uvoza, poštovanju i kvalitetu propisa, uvidjećemo da ova **kompletna oblast zahtjeva strukturnu reformu i sasvim drugi pristup u osmišljavanju i definisanju prioriteta.**

Posebnu pažnju treba posvetiti pravnom okviru, posebno sistemskim zakonima, koji imaju presudnu važnost za stvaranje dobrog poslovnog ambijenta. Mora se obezbjediti da propisi budu efikasni, odnosno da ostvaruju željeni efekat te da imaju mjerljiv pozitivan uticaj na olakšavanje međusobnih odnosa na tržištu. Propisi takođe trebaju biti transparentni, kako u postupku donošenja, tako i u postupku njihove primjene i moraju biti prilagodljivi promjenama u okruženju. Svakakao da je jako važno da propisi budu proporcionalni problemima, u svrhu čijeg su rješavanja i donijeti.

Dobar poslovni ambijent uz stabilnu sigurnosno-političku klimu, je jedan od osnovnih motivirajućih faktora za investiranje. Zbog toga je izuzetno važno obezbjediti sinergetske napore na njegovom poboljšanju u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH. Samo na taj način možemo očekivati da će se omogućiti značajniji i brži ekonomski razvoj i standard života građana, a nema sumnje da će sve to stabilizujuće djelovati i na društvene odnose u zemlji.

Zbog toga je UPFBiH, kao jedan od fokusa svojih aktivnosti, odabralo djelovanje na poboljšanju poslovnog ambijenta i podizanju konkurentnosti domaće privrede.

Implementacijom dole predloženih mjera, sigurni smo da će se, relativno brzo, ostvariti vidljiv napredak u ovoj oblasti. Zbog toga očekujemo od zakonodavne i izvršne vlasti na svim nivoima, od opštine do BiH nivoa, da čim prije planski pristupe rješavanju navedenih problema.

a) Suzbijanje sive ekonomije

Pravna regulativa

- × **Zakon o inspekcijama**
(Sl. novine FBiH broj: 69/05)
- × **Zakon o doprinosima**
(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)
- × **Zakon o zdravstvenom osiguranju**
(Sl. novine FBiH broj: 30/97, 07/02, 70/08, 48/11)
- × **Kantonalni propisi o zdravstvenom osiguranju**
- × **Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 29/98, 49/00, 32/01, 29/03, 73/05, 59/06)

Ocjena stanja

U ovom radu će biti korišten termin siva ekonomija, kao ekonomski pojam koji podrazumijeva **obavljanje ekonomske aktivnosti mimo odgovarajuće pravne regulative** (neformalna ekonomija). Siva ekonomija postoji kada se rezultati obavljanja sasvim legalne aktivnosti iz ekonomskih razloga namjerno deklarišu u manjem iznosu (**potcjenjivanje**) ili uopšte ne deklarišu (**prikrivanje**).

Naše društvo i ekonomiju karakteriše relativno širok neformalni sektor, što predstavlja prepreku za značajniju modernizaciju privrede i društva. **Udio sive ekonomije se obično procjenjuje od 30 do 50 posto službenog BDP-a.** Neadekvatne mjere ekonomske i socijalne politike, nedostatak odgovarajućih pravnog i institucionalnog okvira, ne provođenje propisa, smanjeno povjerenje u institucije i pretjerane administrativne procedure, u kombinaciji s ekonomskom krizom, predstavljaju glavne pokretače za skretanje jednog dijela ekonomskih aktivnosti ka neformalnosti, bilo zaobilaznjem zakonskih obaveza kada djeluju u formalnoj ekonomiji, bilo potpunim prelaskom u neformalnu ekonomiju, pri čemu se ne prijavljuje ekonomska aktivnost ili subjekat.

Zbog malog broja novih radnih mjesta, visoke nezaposlenosti i niskog nivoa osiguranja od nezaposlenosti i socijalne pomoći, radnici i mali preduzetnici nemaju drugog izbora nego da traže zaposlenje u neformalnoj ekonomiji. Činjenica je da ovi učesnici ostvaruju relativno male zarade i da ih dijelom zadržavaju u „biznisu“. Međutim, **značajan dio ostvarenih zarada sitnih učesnika u aktivnostima sive ekonomije koristi se za zadovoljavanje njihovih potrošačkih i životnih potreba, tako da se ti dijelovi dohodaka, ipak, slijevaju u formalnu**

ekonomiju. Zato on ne predstavlja preveliku društvenu opasnost, ali svakako da treba nastojati da se taj dio privrednih aktivnosti iz sive preusmjeri u formalnu ekonomiju.

Što je bogatstvo učesnika u aktivnostima sive ekonomije veće, to se manji dio zarada koristi za zadovoljavanje potrošačkih i životnih potreba stanovništva. Kako bogatstvo učesnika u aktivnostima sive ekonomije raste, tako se sve značajniji dio akumulacije, nastao u sivoj ekonomiji, i dalje zadržava u njoj, a ne slijeva se u regularne, formalne finansijske tokove tranzicijskih zemalja.³⁶ Zbog toga ovaj dio sive ekonomije mora imati adekvatan odgovor države i njenih institucija, kako kroz preventivno djelovanje tako i kroz represivne mjere, da bi se eliminisale njene štetne posljedice.

Razlozi za provođenje ove mjere

- Slabo punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova;
- Nelojalna konkurencija i nejednaki uslovi poslovanja;
- Slaba produktivnost i konkurentnost poslodavaca;
- Visoka cijena kapitala;
- Nemogućnost države da uvede efikasan sistem socijalne zaštite;
- Radnici zaposleni u neformalnoj ekonomiji osuđeni su na slabo plaćene poslove, nesiguran status, neadekvatne mjere zaštite na radu, bez mogućnosti da zaštite svoja prava.

Predložene mjere

- **Izraditi program za suzbijanje sive ekonomije;**
- **Izraditi programe za naplatu neuplaćenih poreza i doprinosa;**
- **Smanjenje neformalnog sektora unapređenjem zakonske regulative;**
- **Smanjenje neformalnog sektora jačanjem kontrolnih funkcija.**

³⁶ „Neosmatrana i siva ekonomija u BiH“, Lj. Vladušić, V. Pavlič, Centralna banka BiH

Nadležnosti

Vlada FBiH
Vlade kantona
Parlament FBiH
Skupštine kantona
Direkcija za inspekcijske poslove FBiH

Rokovi

Izrada programa za suzbijanje sive ekonomije	6 mjeseci
Izrada programa naplate neuplaćenih poreza i doprinosa	3 mjeseca
Izrada prijedloga zakona	12 mjeseci

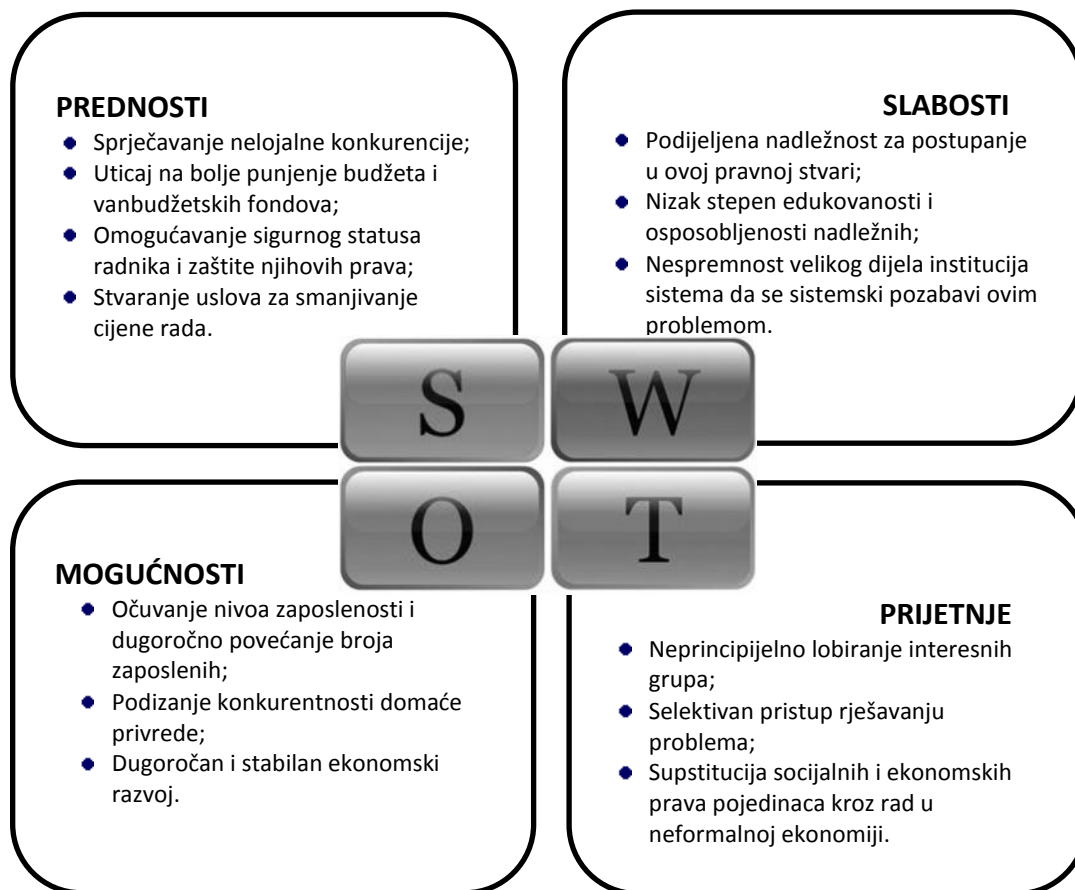
Uloga UPFBiH

- Učešće u radnim grupama;
- Izrada i predlaganje rješenja;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih rasprava;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Ukoliko su tačne procjene da je procenat učešća neformalne ekonomije 30-50% GDP-a, te ako se predloženim mjerama to učešće smanji za 10 indeksnih poena, punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova, na godišnjem nivou, biće veća za **200-350 miliona KM**.
- **Indirektna koristi** od implementacije predloženih rješenja, kroz povećanu potrošnju, veću zaposlenost, podizanje produktivnosti i konkurentne sposobnosti, **biće još najmanje tolika, ako ne i veća.**

b) Izmjena sistemskih zakona

Pravna regulativa

- × **Zakon o privrednim društvima**
(Sl. novine FBiH broj: 23/99, 45/00, 02/02, 06/02, 29/03)
- × **Zakon o inspekcijama**
(Sl. novine FBiH broj: 69/05)
- × **Zakon o javnim nabavkama BiH**
(Sl. glasnik BiH broj: 39/14)
- × **Zakon o registraciji privrednih društava**
(Sl. novine FBiH broj: 27/05, 68/05, 43/09)
- × **Zakon o prekršajima**
(Sl. novine FBiH broj: 63/14)
- × **Zakon o likvidacijskom postupku**
(Sl. novine FBiH broj: 23/09)

- × **Zakon o stečajnom postupku**
(Sl. novine FBiH broj: 23/09, 42/06)
- × **Zakon o finansijskoj konsolidaciji privrednih društava u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 52/14)
- × **Zakon o koncesijama**
(Sl. novine FBiH broj: 40/02)

Ocjena stanja

Dio ovih zakona usvojen je u parlamentima, i to u hitnoj proceduri, jer su bili uslov za nastavak aranžmana sa MMF-om ili kredit Svjetske banke. Zbog toga svi ti zakoni sadrže niz ozbiljnih nedostataka koji mogu biti prepreka u stvaranju povoljne poslovne klime. UP FBiH je na vrijeme uočilo te stvari i u formi amandmana reagovalo na njih. Međutim, odgovor vlasti bio je da se sada zakoni moraju usvojiti u ovom obliku, ali da će se nakon usvajanja pristupiti njihovoj izmjeni.

Radi se, u prvom redu o Zakonu o privrednim društvima, Zakonu o inspekcijama, Zakonu o javnim nabavkama BiH, Zakonu o registraciji privrednih društava, Zakonu o prekršajima, kao i o nekim drugim zakonima.

Mada najveći broj spomenutih zakona sadrži određene kvalitativne pomake u odnosu na zakone koji su važili prije njihovog donošenja, ipak sadrže po nekoliko suštinskih nedostataka, koji mogu proizvesti ozbiljne posljedice po pravnu sigurnost.

Odredbe tih zakona unose pravnu nesigurnost i indirektno podstiču korupciju. Takve su naprimjer, odredbe koje dopuštaju mogućnost izuzimanja imovine iz privrednog društva, propisivanje kazni za isti prekršaj u rasponu od 500 do 200.000 KM, certifikacija inspektora, paušalne kaznene odredbe, koje ne uključuju prekršajnu odgovornost odgovornih lica u organu uprave, netransparentnost u sistemu javnih nabavki, komplikovana i skupa procedura registracije preduzeća, neadekvatna sudska zaštita, pravosnažnost prekršajne kazne, a da ne znate da se protiv vas vodi prekršajni postupak i sl.

Dio sistemskih zakona je usvojen prije nekoliko godina, u formi i obliku koji ne zadovoljava trenutne potrebe tržišta, odnosno ni na koji način ne doprinose izgradnji adekvatnog poslovnog ambijenta. Zbog toga moraju pretrpjeti značajnu reviziju.

Poseban problem predstavljaju stečaj i likvidacija jer se odredbe zakona, koji ionako nije dobar, zloupotrebljavaju i ne želi se pokrenuti stečajni postupak nad velikim brojem državnih kompanija čija dugovanja višestruko premašuju visinu njihovog kapitala. Slični slučajevi događaju se i sa nekim privatnim kompanijama, iz čisto političkih razloga. Socijalni mir se želi sačuvati, „mrcvarenjem“ radnika tih preduzeća ali i preduzeća njihovih partnera koji nikada

neće moći naplatiti svoja potraživanja. Na taj način se stvara zatvoreni krug, koji svakim danom postaje sve veći.

Razlozi za reformu

- Promjenjene društveno-ekonomske okolnosti u odnosu na vrijeme usvajanja zakona;
- Prilagođavanje propisa međunarodnim konvencijama i zakonima zemalja EU;
- Podsticanje stranih i domaćih investicija;
- Ciklično proširivanje broja privrednih društava koje dolaze u krizu;
- Smanjenje troškova poslodavaca;
- Harmonizacija propisa.

Predložene mjere

- **Donošenje novih zakona;**
- **Donošenje izmjena postojećih zakona;**
- **Obezbjediti da ti zakoni budu efikasni, fleksibilni i relevantni;**
- **Obezbjediti učešće socijalnih partnera u njihovoj izradi.**

Nadležnosti

Parlament i Vlada FBiH
Parlamentarna skupština i Vijeće ministara BiH
Kantonalne vlade i skupštine

Rokovi

Usvajanje zakona

2 godine po konstituisanju nove vlasti

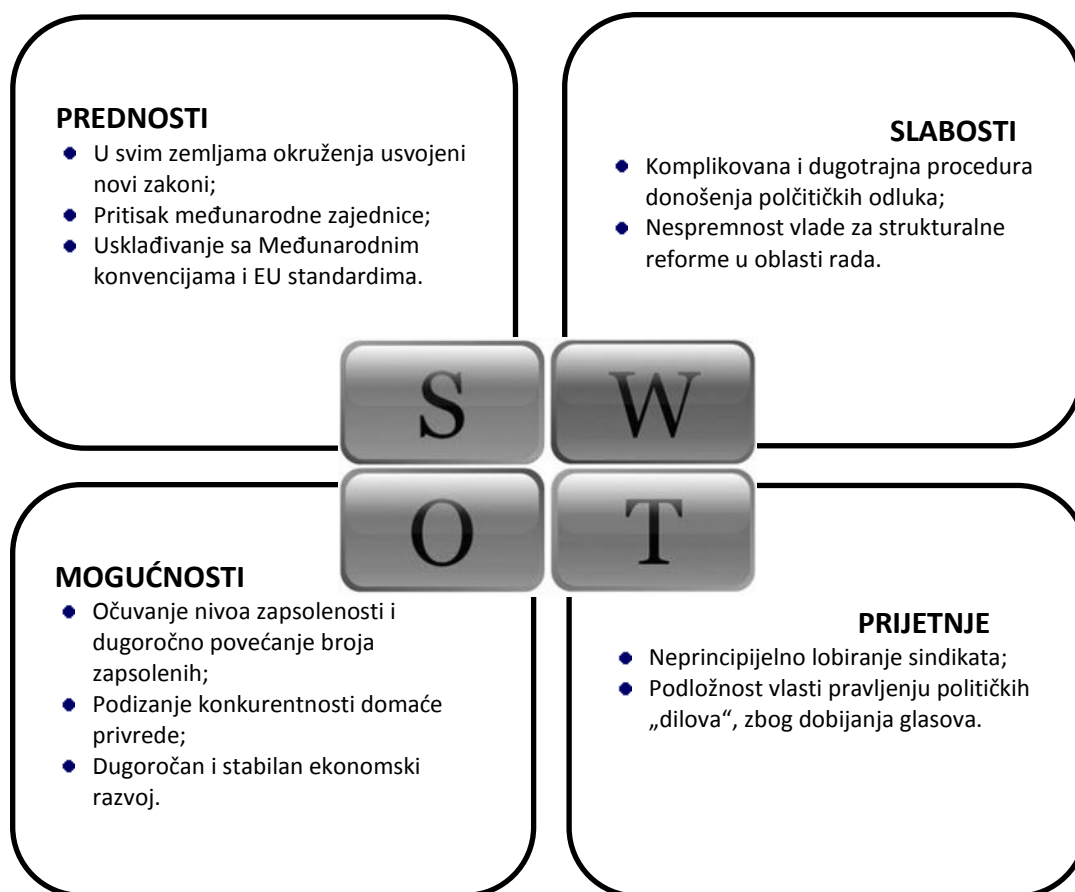
Uloga UPFBiH

- Po potrebi napraviti analizu i uporedna istraživanja;
- Predložiti argumentovana rješenja;
- Organizovati stručne rasprave;
- Provesti javnu raspravu;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Direktna i indirektna procjena koristi od implementacije ove mjere, se ne može dati u ovom trenutku, ali svakako da bi se time trebalo ozbiljno pozabaviti.

c) Ojačati kreditni potencijal Razvojne banke;

Pravna regulativa

- × **Zakon o Razvojnoj banci Federacije BiH**
(Sl. novine FBiH broj: 37/08)

Ocjena stanja

Ekonomisti se slažu da razvojna banka u bilo kojoj zemlji, po definiciji, treba da se fokusira, prije svega, na finansiranje velikih infrastrukturnih projekata koji oslobađaju ekstremne pozitivne efekte, a zatim i na podršku razvoju malih i srednjih preduzeća. Oni se slažu i da bi osnivački kapital, neophodan za formiranje razvojne banke, trebalo da potekne iz državnog budžeta, a da se kasnije uključe i drugi izvori finansiranja.

Ukoliko država nije u stanju da obezbijedi dovoljan iznos početnog kapitala i ne može da garantuje stabilnost poslovanja razvojne banke bar u narednih pet godina, onda u taj projekat ne bi trebalo ulaziti. FBiH je ušla u taj posao i osnovala Razvojnu banku prije više od šest godina, mada nije ispunila ni zakonsku odredbu o obavezi dokapitalizacije.

Kreditni potencijal Razvojne banke nedovoljan je da se isfinansiraju potrebe realnog sektora, uz prihvatljivu cijenu kapitala, odgovarajućim „grace“ periodom i dovoljno dugim periodom otplate kredita. Po svom kreditnom potencijalu Razvojna banka FBiH nalazi se u drugoj polovini ljestvice bh. banaka. Na dan 31.12.2013. godine taj kapital je iznosio oko 175 miliona KM.

Razlozi za dokapitalizaciju

- Potreba da se privrednim subjektima olakša pristup kapitalu;
- Smanjenje cijene proizvodnje;
- Transparentnost poslovanja banke;
- Usklađivanje poslovne politike banke sa potrebama privrede;
- Omogućavanje stabilnog ekonomskog rasta.

Predložene mjere

- Izabrati NO u kojima svoje predstavnike treba da imaju i predstavnici poslodavaca i sindikata;
- Donijeti novi zakon o Razvojnoj banci;
- Obezbijediti dugoročni međunarodni kredit za povećanje osnovnog kapitala banke, koji bi se vraćao iz uvećanog budžeta po osnovu povećane privredne aktivnosti;
- Utvrditi nove politike banke koje će obezbijediti finansiranje novog zapošljavanja, izvoza, niskoakumulativnih djelatnosti, te djelatnosti kojima je onemogućen pristup novčanim sredstvima, na principima izbalansiranog regionalnog i razvoja po osnovu djelatnosti;
- Kamatna stopa mora biti manja od 4% sa odgovarajućim grace periodom.
-

Nadležnosti

Ministarstvo finansija
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Izrada nacrtu zakonu
Donošenje zakonu
Formiranje novog NO
Usvajanje politiku

6 mjeseci po formiranju nove vlade;
 6 mjeseci po izradi nacrtu;
 3 mjeseca po usvajanju zakonu;
 3 mjeseca po imenovanju NO i nove uprave.

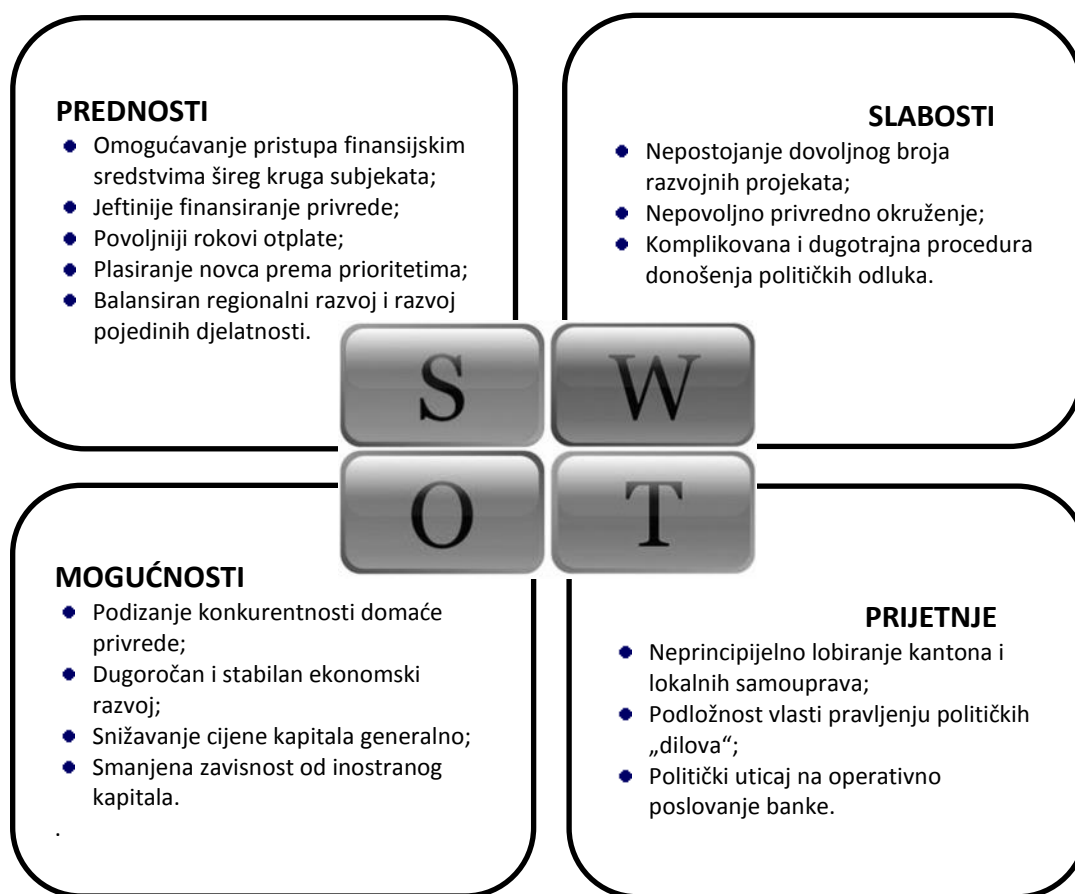
Uloga UPFBiH

- Spremni smo da učestvujemo u izradi teksta prednacrtu zakonu;
- Animiraćemo najširi mogući krug poslodavaca da iznesu svoje primjedbe u javnoj raspravi;
- Organizovaćemo okrugle stolove i obezbijediti učešće stranih i domaćih eksperata;
- Možemo obezbijediti i predložiti više nego kvalitetno rješenje za NO;
- Dati prijedloge za izradu politiku banke.

Procjena koristi

- Direktna korist se ne može egzaktno procijeniti, ali ako bi ove mjere doprinijele rastu industrijske proizvodnje 2-3%, to bi bilo više nego dobro.
- Indirektna korist bila bi ogromna, jer bi se uz smanjenu cijenu kapitala obezbijedio veći i brži ekonomski razvoj i novo zapošljavanje, a time i veće punjenje budžeta.

d) Učešće socijalnih partnera u vanbudžetskim fondovima, javnim ustanovama, Javnom RTV servisu Federacije i javnim preduzećima.

Pravna regulativa

- × **Konvencija Međunarodne organizacije rada broj 102;**
- × **Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnom osiguranju**
(Sl. novine FBiH broj: 41/01, 22/05, 09/08)
- × **Kantonalni propisi o posredovanju u zapošljavanju i socijalnom osiguranju**
- × **Zakon o zdravstvenom osiguranju**
(Sl. novine FBiH broj: 30/97, 7/02, 70/08 i 48/11)
- × **Kantonalni propisi o zdravstvenom osiguranju**
- × **Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 29/98, 49/00, 32/01, 29/03, 73/05, 59/06)
- × **Zakon o Razvojnoj banci Federacije BiH**
(Sl. novine FBiH broj: 37/08)
- × **Zakon o Radio-televiziji Federacije Bosne i Hercegovine**
(Sl. novine FBiH broj: 40/02)

Ocjena stanja

Trenutno upravne odbore u vanbudžetskim fondovima, ustanovama i drugim gore navedenim subjektima čine stranački izabrani kandidati, tako da u njima nije ostvarena ravnopravna zastupljenost socijalno-ekonomskih partnera. U nekim od njih pokušava se fingirati takva zastupljenost, kroz formiranje savjetodavnih tijela.

To je pokušaj prividnog usaglašavanja sa Konvencijom MOR-a 102. Međutim, iz navedene konvencije jasno proizlazi da **u takvim institucijama treba obezbijediti učešće socijalno-ekonomskih partnera, u tijelima koja imaju stvarnu moć donošenja odluka o upravljanju, i to na bazi ravnopravne zastupljenosti.**

Takva zastupljenost postoji u svim zemljama EU, svim zemljama okruženja, pa čak i u Republici Srpskoj. Takva praksa pokazala je izuzetne rezultate, tako da nema sumnje da bi to bio pravi reformski potez i u FBiH.

Razlozi

- Kvalitetnije upravljanje;
- Depolitizacija upravljanja;
- Transparentnost rada;
- Bolja kontrola utroška sredstava;
- Usaglašavanje sa međunarodnim konvencijama.

Predložene mjere

- Izmjena zakona kojima se reguliše izbor upravnih odbora;
- Izmjena podzakonskih akata;
- Izmjena internih akata.

Nadležnosti

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike FBiH
Ministarstvo zdravstva FBiH
Ministarstvo kulture i informisanja
Ministarstvo obrazovanja
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Izmjena svih potrebnih zakona
Izmjena podzakonskih akata
Izmjena internih akata

12 mjeseci po formiranju vlasti;
3 mjeseca nakon usvajanja zakona;
3 mjeseca.

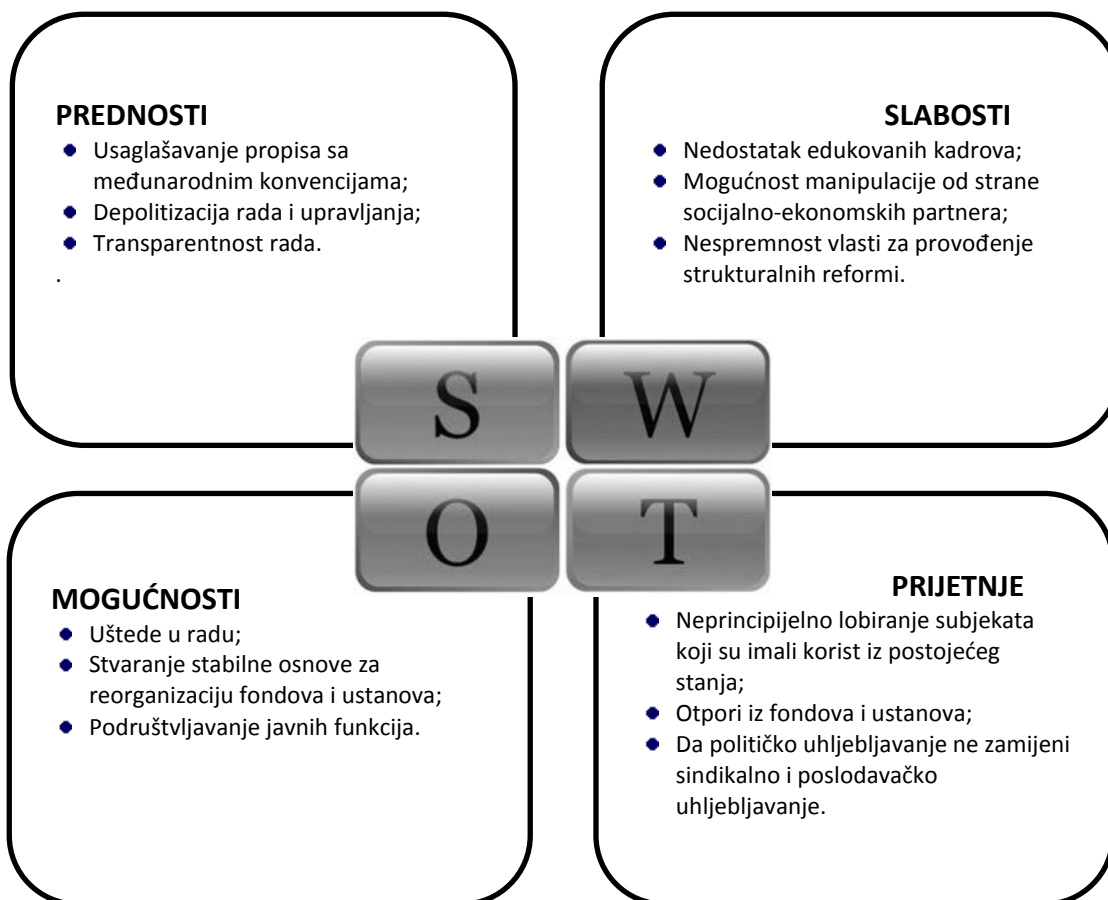
Uloga UPFBiH

- Izrada obrazloženog prijedloga;
- Da traži stav ESV-a po tom pitanju;
- Po potrebi izrada analiza i uporednih istraživanja;
- Organizovanje javnih rasprava;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Korist se ne može kvantifikovati.

e) Intenzivirati aktivnosti na regulatornoj reformi (bivša tzv. giljotina propisa);

Pravna regulativa

- × **Zakon o obligacionim odnosima**
(Sl. list RBiH br. 2/92, 13/93, 13/94 i Sl. novine FBiH broj: 29/03, 42/11)
- × **Zakon o koncesijama**
(Sl. novine FBiH broj: 40/02)
- × **Zakon o građenju**
(Sl. novine FBiH broj: 55/02)
- × **Zakon o električnoj energiji**
(Sl. novine FBiH broj: 41/02)
- × **Zakon o zaštiti okoliša**
(Sl. novine FBiH broj: 33/03)

Razlozi

- Komplikovana i dugotrajne procedure;
- Neadekvatno zakonodavstvo;
- Podjeljena nadležnost između različitih nivoa vlasti;
- Visoki troškovi;
- Neobučeni kadrovi.

Ocjena stanja

U FBiH postoji niz propisa koji bitno usložnjava i usporava otpočinjanje novog biznisa te proširenje postojećih. Njihovo postojanje ne samo da poskupljuje proceduru nego i indirektno potiče korupciju. Za početak posla morate pribaviti na desetine dozvola i potvrda, na različitim nivoima vlasti, i ukoliko ne želite da čekate mjesecima, za svaku morate nekoga podmititi.

Ovo se naročito odnosi na postupke pribavljanja građevinskih dozvola, urbanističkih saglasnosti, lokacijskih dozvola, okolišnih dozvola, koncesija, energetske dozvola, finansijske

procedure, plaćanje poreza i doprinosa, špediciju. **Broj potvrda koje se moraju prikupiti je prevelik, procedura je predugačka, propisi nisu harmonizovani.**

Uglavnom, ne postoje elektronske baze podataka ni njihova međusobna povezanost, tako da stranka mora pribavljati svaki dokumenat posebno, umjesto da se oni pribavljaju službenim putem. Situacija je veoma složena i za subjekte koji posluju u centrima gdje se nalaze institucije koje izdaju potvrde, a zamislite kako je subjektima iz manjih gradova, koji po nekoliko puta moraju putovati zbog jednog dokumenta.

Predložene mjere

- Identifikovanje svih propisa koji nepotrebno usložnjavaju i poskupljuju procedure;
- Uspostva elektronskih baza podataka;
- Njihovo on-line uvezivanje sa organima i institucijama;
- Funkcionisanje elektronskog potpisa u punom obimu;
- Izmjena propisa.

Nadležnosti

Opštine
Kantoni
Vlada FBiH
Parlament BiH

Rokovi

Identifikacija propisa	12 mjeseci;
Izmjena propisa	24 mjeseca;
Uspostava elektronskih baza podataka	18 mjeseci;
Njihovo uvezivanje	6 mjeseci.

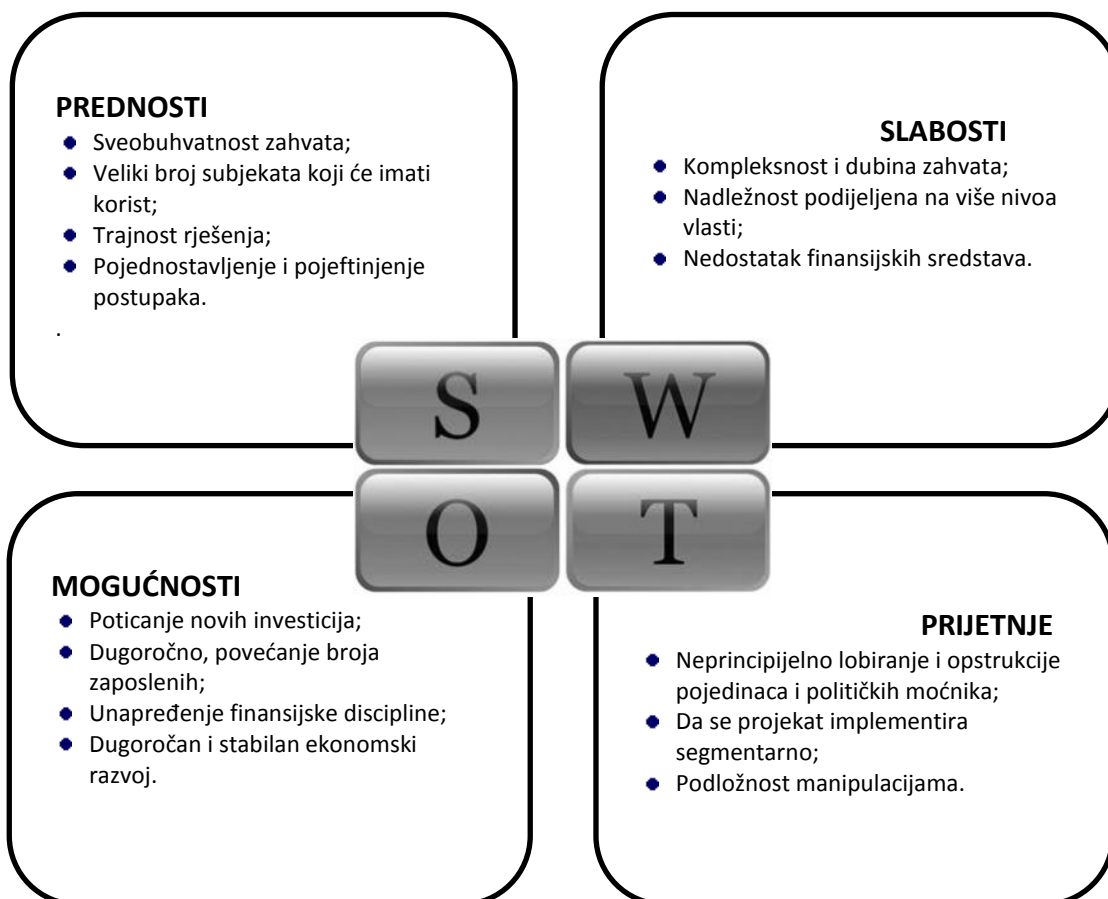
Uloga UPFBiH

- Učešće u radnim timovima;
- Učešće u identifikaciji problema;
- Po potrebi stručne analize i uporedna istraživanja;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Organizovanje javne rasprave;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Direktna i indirektna korist implementacije predložene mjere u visokom procentu, obezbijediće ogromnu direktnu i indirektnu korist, koju je u ovom trenutku teško procijeniti.

f) Depolitizacija upravljanja javnih preduzeća, uz primjenu OCED principa korporativnog upravljanja, te sprečavanje njihovog monopolističkog položaja;

Pravna regulativa

- × **Zakon o javnim preduzećima u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 08/05, 81/08, 22/09)
- × **Zakon o privrednim društvima**
(Sl. novine FBiH broj: 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03)

Ocjena stanja

Većina javnih preduzeća smatra se danas pukom transmisijom vlasti na različitim nivoima. Jedna od prvih mjera koje je preduzimala svaka prethodna vlast jeste ovladavanje, prvenstveno profitabilnim javnim preduzećima. **Miješanje vlasti na različitim nivoima u operativne aktivnosti i izbor članova uprave je evidentan.** Takve kompanije bile su i mjesto za zbrinjavanje partijskih zaslužnika i članova familija. Međutim, promjenom vlasti oni su ostajali, a nova vlast je dovodila svoje ljude.

Menadžmentu ovih preduzeća, bez obzira na to da li su ili nisu članovi političkih stranaka, treba omogućiti samostalnost u provođenju korporativnog upravljanja i izbjeći njihovu smjenjivost sa svakom promjenom vlasti. Svi oni menadžeri koji ostvaruju zadate planove i uspješno rukovode svojim kompanijama moraju dobiti priliku da nastave svoj rad. Svi oni direktori čije kompanije ne posluju uspješno, naravno, trebaju biti smijenjeni, nezavisno od toga koja politička opcija je na vlasti.

Ovo je veoma značajno zato što javne kompanije, kao što su oba telekoma, obje elektroprivrede, zatim kompanije iz cestogradnje, energetskog sektora i saobraćaja, trebaju biti motori privrednog razvoja i investiranja, kako bi se dobilo na vremenu do uspostavljanja odgovarajućeg poslovnog ambijenta, koji će omogućiti porast konkurentnosti privatnog realnog sektora. Zbog toga je izuzetno važno da se politički uticaj završi na nivou skupštine preduzeća, a izbaciti iz upravljanja i operativnih poslova.

Svako od tih preduzeća, sigurno, treba biti izložen tržišnim uslovima poslovanja, a ne da se pojedina od njih, favorizuju u odnosu na privatne kompanije iz tog sektora. Samo one kompanije koje se u uslovima lojalne konkurencije izbere za svoj tržišni status mogu računati da će dugoročno opstati.

Razlozi za reformu

- Podizanje konkurentnosti javnih preduzeća;
- Omogućavanje novih investicija;
- Izjednačavanje uslova poslovanja na tržištu;
- Racionalizacija broja zaposlenih.

Predložene mjere

- Izmjena zakona o javnim preduzećima;
- Uvođenje materijalne, političke i prekršajne odgovornosti za miješanje u upravljanje javnih preduzeća;
- Donijeti sektorske i pojedinačne planove za restrukturiranje javnih preduzeća.

Nadležnosti

Vlada FBiH
Parlament FBiH
Vlade kantona
Opštine i gradovi

Rokovi

Donošenje planova o restrukturiranju
Izmjena zakona

12 mjeseci;
6 mjeseci.

Uloga UPFBiH

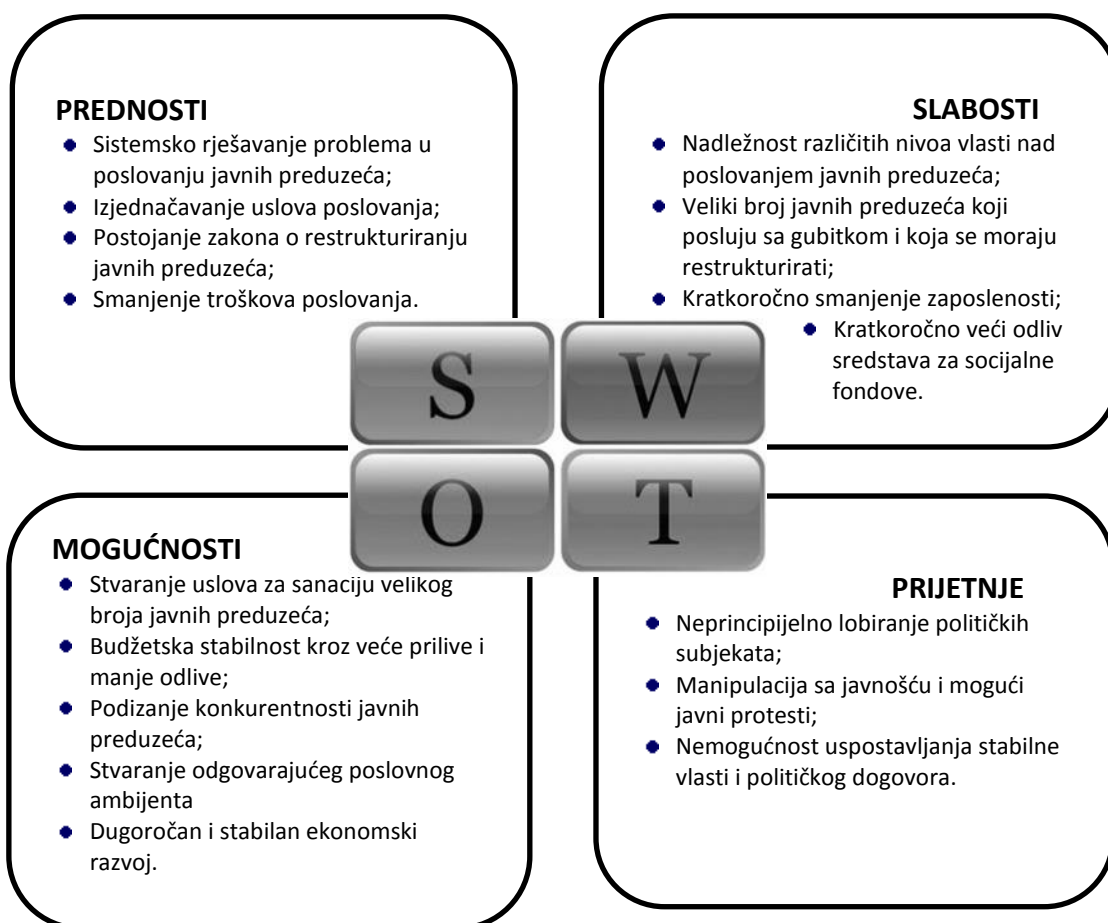
- Po potrebi izrada uporedne analize stanja u zemljama EU i zemljama okruženja;
- Predlaganje rješenja;

- Organizovanje javnih rasprava;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Direktnu i indirektnu korist od primjene ove mjere teško je utvrditi. Međutim, nesumnjivo je da će ona srednjoročno i dugoročno vrlo blagotvorno djelovati na stvaranje odgovarajućeg poslovnog ambijenta.

g) Uspostavljanje elektronskih baza podataka i njihovo povezivanje;

Pravna regulativa

- × **Zakon o elektronskom potpisu**
(Sl. glasnik BiH broj: 91/06)
- × **Zakon o zemljišnim knjigama**
(Sl.novine FBiH broj: 19/03, 54/04)
- × **Zakon postupku upisa pravnih osoba u sudski registar**
(Sl.novine FBiH broj: 4/00)
- × **Zakon o poreznoj upravi Federacije BiH**
(Sl.novine FBiH broj: 33/02,28/04,57/09,40/10, 27/12, 7/13)
- × **Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na cestama u Bosni i Hercegovini**
(Sl. glasnik BiH broj: 6/06, 75/06, 44/07)
- × **Pravilnik o registrovanju vozila**
(Sl. glasnik BiH broj: 69/09)
- × **Pravilnik o uspostavi baze podataka Jedinственog sistema razmjene podataka s korisnicima, izvještavanju i planu kontrole**
(Sl. novine FBiH broj: 22/10)

Ocjena stanja

Prilikom apliciranja za tender, prikupljanja dokumentacije za dozvole, pribavljanja potvrda, certifikata, licenci, odobrenja, saglasnosti, vođenja sudskih postupaka, privredni subjekti su suočeni sa izuzetno sporom i komplikovanom procedurom. **Bespotrebno se prikuplja dokumentacija koju organ koji vodi postupak može pribaviti službenim putem.** Time se gubi vrijeme i bespotrebno se izlažu troškovima.

Veliki problem predstavlja kada o jednom zahtjevu mora da odluči sudska vlast, ali na osnovu dokumenata izvršne vlasti i obrnuto. U tom slučaju stranka je obavezna da pribavlja tu dokumentaciju, umjesto da je nadležni organ pribavi službenim putem, uvidom u bazu podataka i javne registre.

Poseban problem predstavlja podijeljena nadležnost za pojedine oblasti. Kada se zahtjevom obratite federalnom organu ili instituciji, ovaj mora pribaviti mišljenje ili saglasnost kantonalnog organa, a ovaj, opet, to isto mora pribaviti od organa lokalne samouprave. Ta procedura je takva da destimulativno djeluje na preduzetnike.

Razlozi

- Komplikovana procedura;
- Dogotrajan proces;
- Veći troškovi poslovanja;
- Podijeljena nadležnost.

Predložene mjere

- Uvesti javne registre u elektronskoj formi na svim nivoima vlasti;
- Svi podaci koji nisu tajni moraju se transparentno staviti na uvid javnosti;
- Povezati institucije i organe vlasti i njihove baze podataka elektronskim putem;
- Propisati obavezu organa da podatke pribavlja službenim putem;
- Kada je god moguće, propisati jedinstven obrazac u elektronskoj formi;
- Zahtjeve podnositi elektronski.

Nadležnost

Vijeće ministara i Parlamnetarna skupština BiH
Vlada i Parlament FBiH
Kantonalne vlade i skupštine kantona
Opštinske vlasti

Rokovi

Izrada zakona	6 mjeseci;
Izrada baza podataka	12 mjeseci;
Povezivanje baza podataka	12 mjeseci.

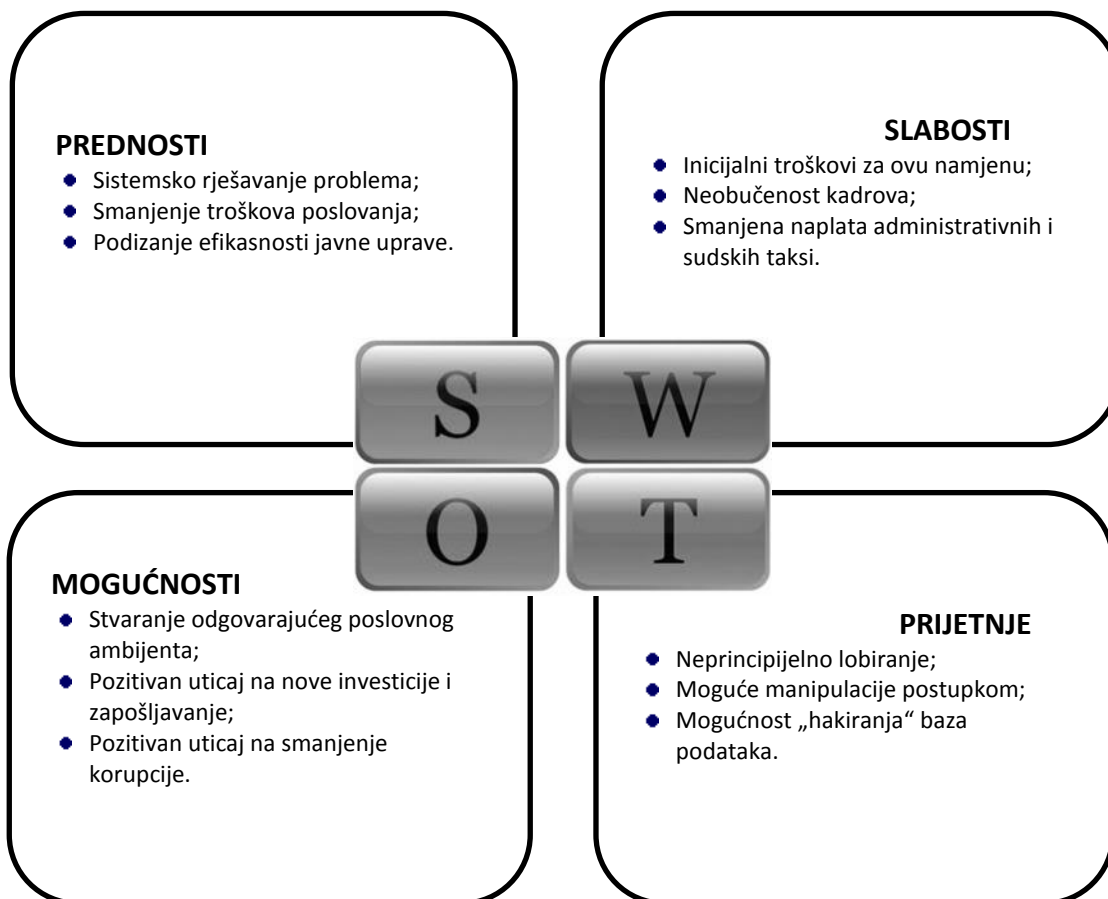
Uloga UPFBiH

- Po potrebi izrada uporedne analize
- Učešće u radu radne grupe;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Organizovanje javne rasprave;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Materijalnu korist u ovom trenutku nije moguće procijeniti, ali bez ikakve sumnje smanjenje troškova poslovanja neće biti beznačajno.
- Svakako da će se smanjiti i javna potrošnja.

h) Smanjenje korupcije

Pravna regulativa

- × **Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije** (Sl. glasnik BiH broj: 103/09, 58/13)
- × **Zakona o sukobu interesa u institucijama Bosne i Hercegovine**

(Sl. glasnik BiH broj: 16/02,12/04, 63/08)

× **Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini**

(Sl. glasnik BiH broj: 28/02)

× **Zakon o finansiranju političkih stranaka**

(Sl. glasnik BiH broj: 22/00, 102/09, 54/10)

× **Zakon o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine**

(Sl. glasnik BiH broj: 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06, 70/06, 12/09 i 60/10)

× **Krivični zakon BiH**

(Sl. glasnik BiH broj: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05,53/06, 55/06, 32/07, 8/10)

× **Krivični zakon FBiH**

(Sl. novine FBiH 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14)

Ocjena stanja

Korupcija je sistemski problem koji ometa ekonomski razvoj i ravnopravnost na tržištu. Prema istraživanjima, **poslodavci ne vide nikakav napredak u javnoj upravi, koju smatraju izvorom korupcije**. Smatraju da su procedure komplikovane, nemaju povjerenje u institucije i mehanizme žalbe. Povjerenje u institucije vlasti direktno zavisi od stepena korupcije.

Suzbijanje korupcije je odgovornost države. Uspostavljanje efikasnog administrativnog i pravnog okvira za javni sektor uslov je da se korupcija smanji. Zbog toga je neophodno uspostaviti sistem prevencije korupcije u svim strukturama javnih institucija, uz aktivnu podršku privrede.

Potrebno je igraditi kapacitete tijela za borbu protiv korupcije na svim nivoima vlasti, kako bi se na efikasan način upravljalo programima za sprečavanje korupcije, educiralo bh. društvo o rizicima od korupcije, koordinirala borba protiv korupcije, otkrivali i provjeravali slučajevi korupcije i pokretali odgovarajući postupci protiv počinilaca.

Poslodavci se svakodnevno susreću sa korupcijom. **Dobijanje dozvole za gradnju, učešće u postupku javnih nabavki, dodjela koncesija, inspekcijski pregledi i djelatnost sobračajne policije, su oblasti na koje poslodavci ukazuju kao primjere najčešće korupcije.**

Razlozi

- Izuzetno visok stepen percepcije poslodavaca o postojanju korupcije;
- Neravnopravnost na tržištu;
- Poskupljenje troškova poslovanja;
- Neefikasna reakcija na korupciju državnih tijela za borbu protiv korupcije;
- Potreba uvođenja zakonskih mjera za pojednostavljivanje provjera i sudskih procedura za dokazivanje korupcije;
- Potreba jačanja kapaciteta organa koji provode zakone.

Predložene mjere

- Izvršiti detaljnu analizu postojećih procedura i kriterija za izdavanje certifikata, licenci i drugih registracijskih dokumenata po oblastima;
- Ukinuti nepotrebne procedure, te pojednostaviti postojeće procedure registracije, izdavanja, licenciranja i odobravanja registracijskih dokumenata kako bi se eliminirale prilike za korupciju;
- Uvođenja sistema za oduzimanje nezakonito stečene imovine i gubitak prava ostvarenih korupcijom;
- Usvojiti neophodne zakone kako bi se osiguralo da izdavanje certifikata, licenci i drugih registracijskih dokumenata nadzire parlament i to tek nakon nezavisne procjene;
- Uvesti razmatranje godišnjeg izvještaja u ovoj oblasti na ESV- i Parlamentima;
- Uvesti prekršajnu odgovornost državnih organa, odgovornih lica u tim organima i državnih službenika.

Nadležnosti

Vlada FBiH
Ministarstvo unutrašnjih poslova
Ministarstvo pravde FBiH
Parlament FBiH
Sudovi
Organi uprave

Rokovi

**Analiza postojećih procedura
Pojednostavljenje procedura
Izmjena zakona**

6 mjeseci;
6 mjeseci;
18 mjeseci.

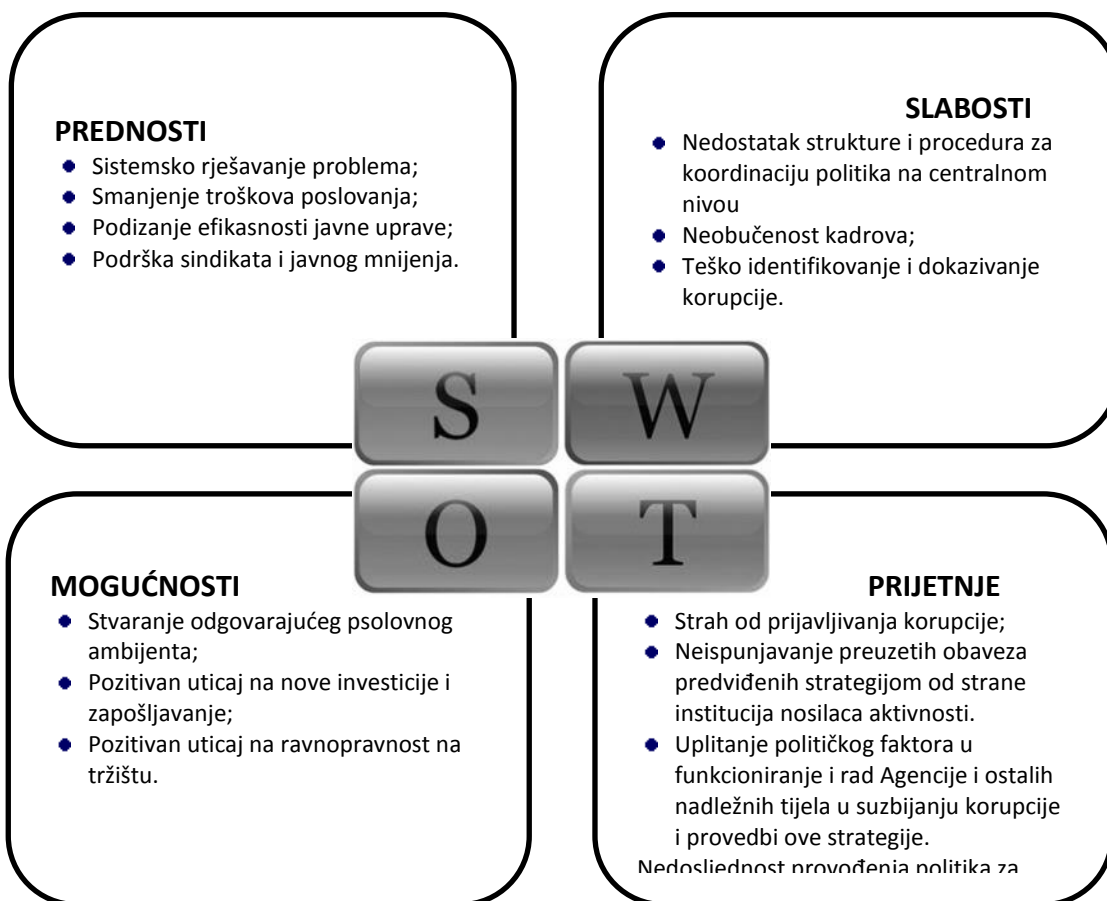
Uloga UPFBiH

- Anketiranje poslodavaca o percepciji korupcije;
- Učešće u radnim tijelima;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Provođenje javne rasprave;
- Javno zagovaranje;
- Saradnja sa NVO-ima i državnim institucijama na prevenciji i suzbijanju korupcije.

Procjena koristi

- Materijalnu korist u ovom trenutku nije moguće procijeniti ali bez ikakve sumnje smanjenje troškova poslovanja neće biti beznačajno;
- Svakako da će se smanjiti i javna potrošnja;
- Izuzetno pozitivan psihološki efekat.

7. MJERE NA SMANJENJU JAVNE POTROŠNJE

U Federaciji BiH, kao rezultat izražene decentralizacije, postoji Federacija, 10 kantona, 79 opština, te čak 36 vanbudžetskih fondova (1 penzioni fond, 1 fond za zbrinjavanje invalida, 11 fondova za zapošljavanje, 11 fondova zdravstva, 11 fondova za ceste i 1 fond za autoceste).

U pogledu visine izdataka otišlo se i korak dalje povećavajući potrošnju iznad prihoda i rasta bruto društvenog proizvoda. Kao rezultat dobili smo javni sektor koji je znatno veći u poređenju sa zemljama koje se nalaze na približno istom nivou razvoja, odnosno zemljama približno iste veličine.

Ako analiziramo strukturu javne potrošnje, vidjećemo da se najveći dio potrošnje odnosi na tekuću potrošnju, kojom opet dominiraju izdvajanja za socijalne transfere, izdvajanja za plate i druge naknade zaposlenih koje rastu brže u odnosu na ukupnu javnu potrošnju.

Izdvajanja su visoka i kada se radi o javnom redu i sigurnosti i socijalnoj zaštiti. Slična je situacija i sa izdvajanjima za zdravstvo i obrazovanje. Takođe raste i unutrašnji vanjski dug Federacije BiH.

Uprkos relativno visokom nivou javne potrošnje i uprkos još uvijek niskom kvalitetu infrastrukture, FBiH (sa izuzetkom Hrvatske) ima, u odnosu na analizirane zemlje, najniži nivo kapitalnih izdataka, što jasno potvrđuje orijentaciju na tekuću potrošnju.

Takvo stanje je neodrživo i poslodavci u Federaciji BiH nisu u stanju isfinansirati toliki nivo javne potrošnje. Nažalost „Dokument okvirnog budžeta 2014-2016 godine, koji je sačinilo Ministarstvo finansija FBiH, ne predviđa smanjenje javne potrošnje. Odnosno bar u prvim godinama planira njegovo zadržavanje na istim osnovama ili čak blagi porast u određenim segmentima. Neodrživo je stanje da javna potrošnja u Federaciji BiH raste brže od rasta BDP i to vlast ne može braniti nikakvim argumentima.

Zbog toga je izuzetno važno obezbjediti jedinstven, argumentovan i glasan zahtjev poslodavaca, za smanjenje javne potrošnje. Takav zahtjev trebaju podržati i sve privredne komore, sva udruženja poslodavaca, akademska zajednica, a od međunarodnih institucija u BiH, očekujemo pritisak na vlasti da se javna potrošnja smanji.

Sredstva koja se budu uštedila smanjenjem javne potrošnje, poterbno je odmah usmjeriti u poticaje poslodavcima za nove investicije i novo zapošljavanje, a svakako da jedan dio tih sredstava treba usmjeriti i programe socijalne zaštite, svih onih koji budu obuhvaćeni programom smanjenja javne potrošnje.

- a) **Smanjenje javne potrošnje (plate funkcionera, rukovodilaca, naknade, paušali, otpremnine, odvojeni život, materijalni troškovi i sl.) 3-5 indeksnih poena;**

Pravna regulativa

- × **Zakon o platama u organima i institucijama BiH**
(Sl. glasnik BiH broj: 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12)
- × **Zakon o platama i naknadama u organima vlasti FBiH**
(Sl. novine br. 45/10, 111/12)
- × **Zakon o namještenicima u organima državne službe FBiH**
(Sl. novine br. 49/05)
- × **Budžeti na različitim nivoima;**
- × **Kantonalni i opštinski propisi.**

Ocjena stanja

Mada bi se objektivno moglo raspravljati o tome da li su plate funkcionera previsoke ili nisu, ipak se bez ikakve sumnje može utvrditi da su najviše u regionu, ako kao kriterij uzmemo stepen ekonomskog razvoja zemlje.

Otežavajuću okolnost u ovom slučaju, čini i broj administarstivnih jedinica u FBiH, pa samim tim i broj tih plata. Pored njih postoji i veliki broj drugih prinadležnosti, koje u zbiru daju izuzetno veliki iznos i stvaraju opravdano nezadovoljstvo kod velikog broja građana.

To je svakako i razlog za nepovjerenje građana u vlast i potencijalno izvore socijalnih nemira i destabilizacije društva. Mada u apsolutnom iznosu, ove uštede ne predstavljaju mnogo, njihov značaj na psihološkom planu bi bio veoma značajan.

Razlozi za smanjenje

- Smanjenje javne potrošnje;
- Stabilnosti fiskalnog sistema;
- Kontrole potrošnje te smanjenja budžetskog deficita;
- Stvaranje političke klime za sprovođenje strukturalnih i sistemskih reformi;
- Slanje pozitivne poruke.

Predložene mjere

- Izmjena Zakona o platama u organima i institucijama BiH;
- Izmjena Zakona o platama i naknadama u organima vlasti FBiH;
- Preispitati broj izabраних zvaničnika, rukovodećih službenika i funkcionera;
- Izmjena kolektivnih ugovora;
- Izmjena opštinskih i kantonalnih propisa koji regulišu ovu materiju.

Nadležnosti

Vlada i Parlament FBiH
Vijeće ministara i parlamentarna skupština BiH
Kantonalne vlade i skupštine
Opštinske vlasti

Rokovi

Na svim nivoima

90 dana po formiranju vlasti.

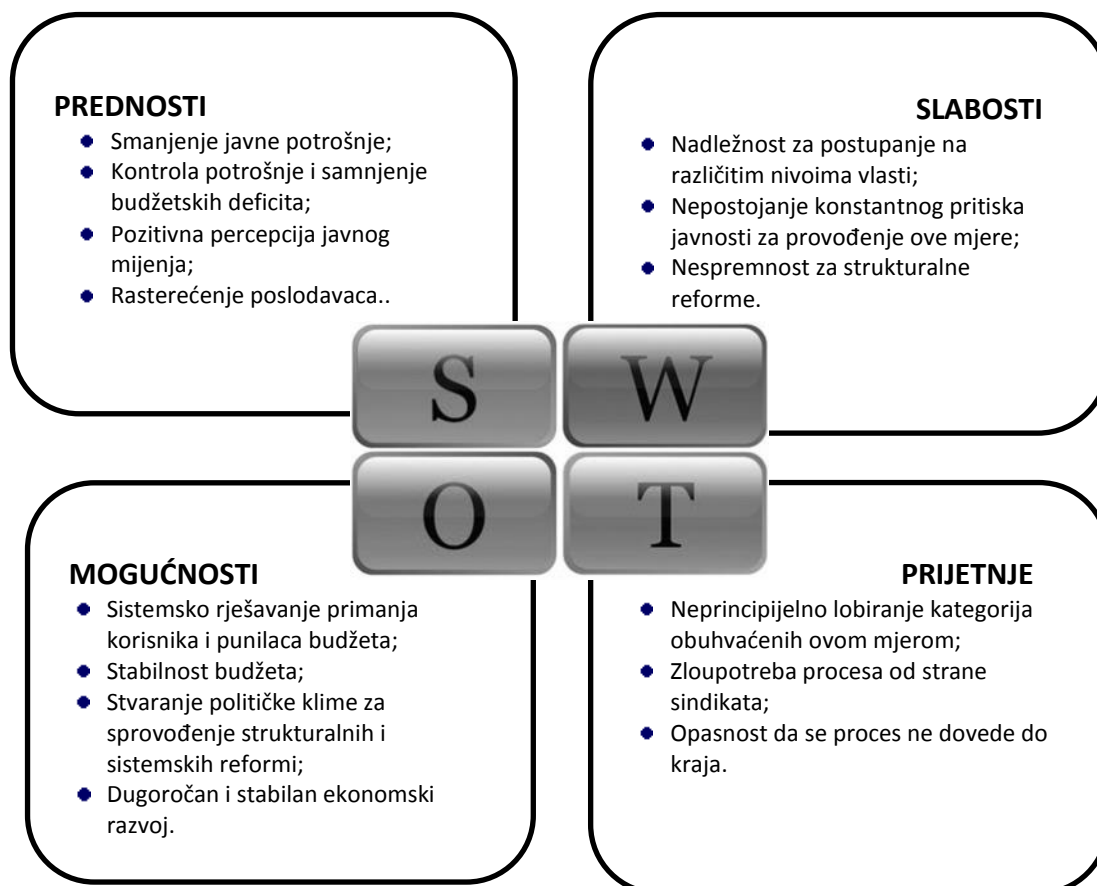
Uloga UPFBiH

- Po potrebi sačiniti uporednu analizu;
- Organizovanje javne rasprave;
- Po potrebi organizovanje stručnih rasprava;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Direktna korist od ove mjere bila bi ušteda u budžetima od cca. 5-8 miliona KM.
- Indirektna korist kroz slanje pozitivne poruke bila bi još značajnija.

b) Smanjenje ostalih troškova

Pravna regulativa

- × **Zakon o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine**
(Sl. novine FBiH broj: 35/05)
- × **Budžeti na različitim nivoima**

Ocjena stanja

Vlade restriktivnu politiku javne potrošnje provodi kroz ograničavanje rasta tekućih rashoda. To se ogleda u obustavi zapošljavanja u javnom sektoru, održavanje dostignutog nivoa plata, te ograničavanju isplata određenih naknada. Međutim to nije dovoljno. Potrebno je smanjiti sve budžetske troškove, osim subvencija, poticaja i kapitalnih transfera.

Ovo tim više što su izdvajanja za kapitalne projekte iz budžeta Federacije BiH, najmanja u poređenju sa zemljama okruženja i zemljama približno istog stepena razvijenosti i približno iste veličine.

Razlozi za smanjenje

- Stvaranje uslova za rješavanje budžetskog deficita;
- Prekomjerna javna potrošnja;
- Transferi koji ne odgovaraju visini budžeta i dostignutom stepenu privrednog razvoja;
- Previsok javni dug.

Predložene mjere

- Pri donošenju budžeta za naredne 4 godine, na svim nivoima, smanjiti rashode, osim, subvencija, poticaja i kapitalnih investicija i transfera.

Nadležnosti

Vijeće ministara i Parlamentarna skupština BiH;
Vlada i Parlament FBiH;
Vlade i skupštine kantona;
Opštinske vlasti.

Rokovi

Konstantna aktivnost

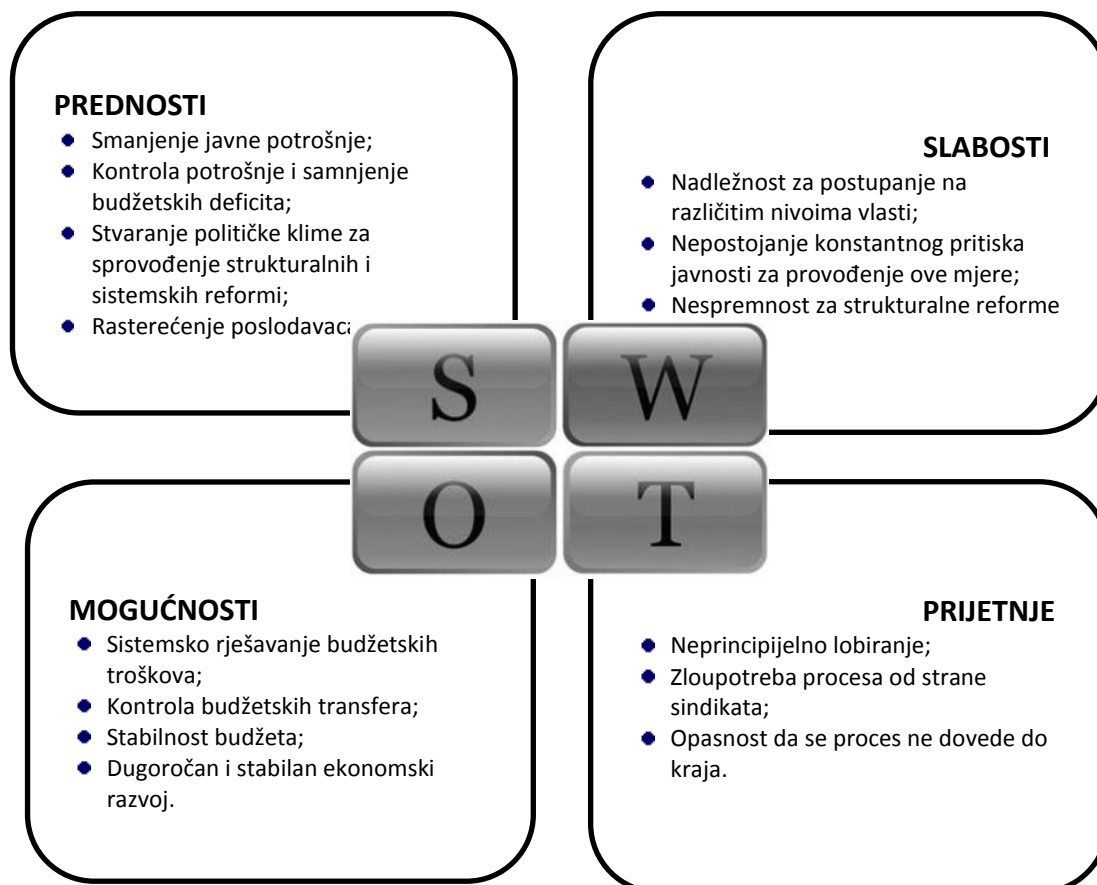
Uloga UPFBiH

- Po potrebi uraditi uporednu analizu;
- Po potrebi organizovati stručne rasprave;
- Organizovati javne rasprave;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Implementacijom ove mjere obezbjediće se cca. 60-80 miliona u budžetima na svim nivoima.
- Indirektnu korist tek treba procijeniti.

c) Smanjenje transfera za socijalna davanja

Pravna regulativa

× **Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom**

(Sl. novine FBiH broj: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09)

× **Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH**

(Sl. novine FBiH broj: 29/98, 49/00, 32/01, 29/03, 73/05, 59/06)

× **Zakon o radu**

(Sl. novine FBiH broj: 43/99, 32/00, 29/03)

Ocjena stanja

Bosna i Hercegovina a naročito Federacija BiH je primjer zemlje odnosno entiteta koji najveći procenat BND-a izdvaja za ovu namjenu a da je istovremeno, nivo socijalne zaštite nizak i neadekvatan. Istovremeno veliki broj osoba u stanju socijalne potrebe nije obuhvaćen sistemom socijalne zaštite a veliki broj ljudi je uveden u uživanje tih prava bez osnova, kao posljedica kupovine glasova pred izbore, te kriminala i korupcije.

Najveći dio tekuće potrošnje odnosi se na izdvajanja za socijalne transfere. Izdvajanja za ovu namjenu u periodu 2005. - 2011. godinu rasla su brže u odnosu na ukupnu potrošnju države. Njihovo učešće povećano je sa 33% u 2006. godini, na 37,1% u 2011. godini. Najznačajnija komponenta socijalnih transfera su penzije kao rezultat starenja populacije, ali i prakse penzionisanja pod tzv. privilegovanim uslovima. Ostatak socijalnih transfera čine oni vezani za podršku nezaposlenima, zaštitu djece i civila i ratnih veterana.³⁷

Socijalna podrška koja nije bazirana na doprinosima socijalnog osiguranja, nego se finansira direktno iz budžeta, ili nenamjenski iz sredstava vanbudžetskih fondova, uglavnom za ratne veterane, kreće se oko 4% BDP-a i najviša je u regiji. Ovdje se radi samo o izdvajanjima na nivou entiteta. Ako bismo istim pridružili i izdvajanja na nivou kantona i općina, iznos bi vjerovatno prešao 6% BDP-a. Kao najveći problem programa socijalne podrške naglašava se nizak nivo efektivnosti, obzirom da mnogi od njih ne dosežu siromašne i najosjetljivije kategorije stanovništva.

³⁷ M. Halilbašić: „Studija javnih rashoda u FBiH“

Razlozi za postupanje

- Napraviti sistem socijalne zaštite koji će biti adekvatan potrebama i dostignutom stepenu ekonomske razvijenosti;
- Obezbeđivanje adekvatnog nivoa socijalne zaštite;
- Neselektivno uvođenje u prava;
- Izdvajanje za socijalnu zaštitu u skladu sa realnim mogućnostima.

Predložene mjere

- Izraditi Program projekata usmjerenih na rješavanje problema socijalne nejednakosti osoba u stanju socijalne potrebe, u skladu sa realnim finansijskim mogućnostima;
- Uvesti imovinski cenzus;
- Izvođenje iz prava onih koji su uvedeni bez zakonskog osnova ili koriste socijalne naknade po više osnova;
- Zaključiti socijalni sporazum za period 2014. -2017. godine sa konkretnim mjerama, rokovima i nosiocima zaduženja i odgovornosti;
- Povezivanje staža i rješavanje duga fondu PIO/MIO;

Nadležnosti

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i zapošljavanje FBiH;

Vlada FBiH;

Parlament BiH.

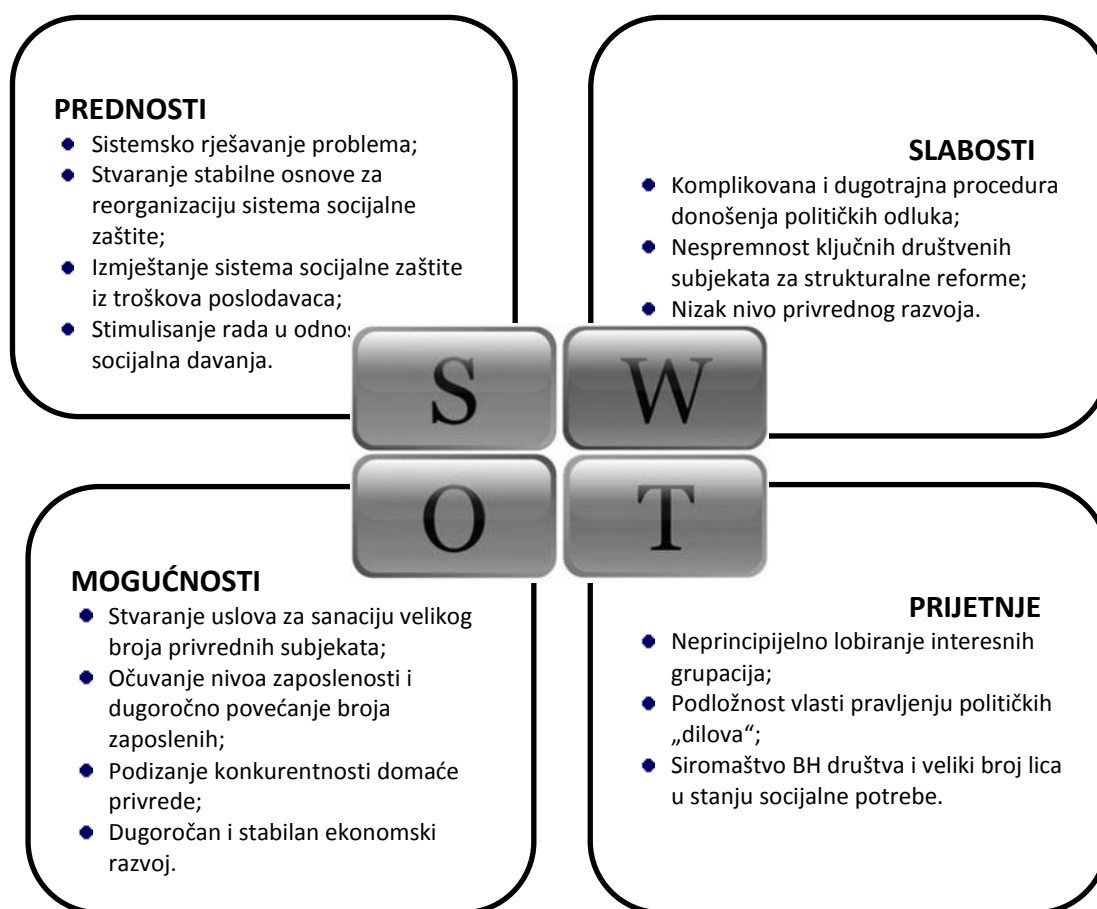
Rokovi

Izrada programa	6 mjeseci;
Izrada socijalnog sporazuma	3 mjeseca;
Prijedlog zakona o povezivanju staža	6 mjeseci;

- Učešće u izradi programa;
- Učešće u izradi socijalnog sporazuma;
- Uključivanje na ekspertskom nivou;
- Predlaganje zakona i drugih propisa.

Procjena koristi

- Korist od implementacije predloženih mjera bila bi višestruka. Ona bi se mogla iskazati kao materijalna ušteda u budžetu, čiji iznos treba procijeniti. Zatim imala bi veliki psihološki efekat u smislu smirivanja socijalnih tenzija. A ne treba zanemariti ni veoma veliki uticaj na smanjivanje korupcije.

d) Smanjenje unutrašnjeg i vanjskog duga

Pravna regulativa

- × **Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 86/07, 24/09, 44/10)
- × **Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza Federacije BiH**
(Sl. novine FBiH broj: 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09, 65/09, 42/11)
- × **Zakon o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje**
(Sl. glasnik BiH broj: 28/06, 76/06, 72/07, 97/11)
- × **Zakon o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje**
(Sl. novine FBiH broj: 62/09, 42/11)
- × **Zakon o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja nastalih za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti**
(Sl. novine FBiH broj: 43/01)
- × **Zakon o zaduživanju, dugu i garancijama u Federaciji BiH**
(Sl. novine FBiH broj: 86/07, 24/09)
- × **Zakon o budžetima u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 19/06)
- × **Zakon o trezoru u Federaciji BiH**
(Sl. novine FBiH broj: 19/03, 79/07)

Ocjena stanja

Ukupan, Zakonom utvrđen, dug u Federaciji BiH na dan 30.06.2012. godine iznosi 5.8 milijardi KM, od čega se na vanjski dug odnosi 4.3 milijarde KM i na unutrašnji dug 1.5 milijardi KM. Stanje ukupnog vanjskog duga (4.298.826.917 KM). Dug javnih preduzeća u vlasništvu Vlade FBiH, iznosi dodatnih, je cca 1.1 milijarda KM.

Sa aspekta verifikovanih potraživanja neizmirene obaveze, po osnovu unutrašnjeg duga, na dan 30.06.2012. godine iznose 888,18 miliona KM, od čega se na staru deviznu štednju odnosi 528,11 miliona KM, na verifikovana ratna potraživanja 191,03 miliona KM, dok su neizmirene obaveze po osnovu neisplaćenih plaća i naknada uposlenicima bivšeg FMO i VFBiH 5,19 miliona KM, te po osnovu dobavljača bivšeg FMO i VFBiH 7,36 miliona KM. Na obaveze po osnovu emitovanih trezorskih zapisa Federacije BiH odnosi se 59,31 miliona KM i na emitovane obveznice Federacije BiH 97,17 miliona KM. S obzirom da dio unutrašnjeg duga mora biti verifikovan može se očekivati da on bude i nešto veći.³⁸

³⁸ Informacija o vanjskom i unutarnjem dugu FBiH na dan 30.06.2012. godine

Ovaj iznos je sigurno veći jer mu treba dodati tranše povučene od MMF-a, za pokrivanje budžetskih deficita, kao i tekuća dugovanja po osnovu kupovine roba i usluga, kao i pravosnažnih tužbi zbog nepoštovanja Kolektivnih ugovora. Znači radi se o dugu budžeta na svim nivoima vlasti. To su enormno visoki iznosi koji znatno uvećavaju budžetsku potrošnju, pa bi se njihovom smanjivanju trebala posvetiti dužna pažnja. Iako dug nije veliki, ipak je limitirajući faktor za novo zaduživanje, pogotovo pod povoljnim uslovima.

Razlozi

- Smanjenje budžetske potrošnje;
- Visok iznos kamata koji se plaća na 40% iznosa navedenog duga;
- Nepovoljna struktura budžetske potrošnje.

Predložene mjere

- Napraviti strategiju rješavanja ovog problema;
- Izvršiti reprogram nepovoljnih kredita;
- Pronaći povoljne izvore finansiranja za pokrivanje dugovanja;
- Zaduživati se samo za kapitalne projekte koji se sami otplaćuju.

Nadležnosti

Ministarstvo finansija FBiH;
Vlada FBiH;
Parlament FBiH.

Rokovi

Izrada strategije	12 mjeseci;
Reprogram nepovoljnih kredita	12 mjeseci;

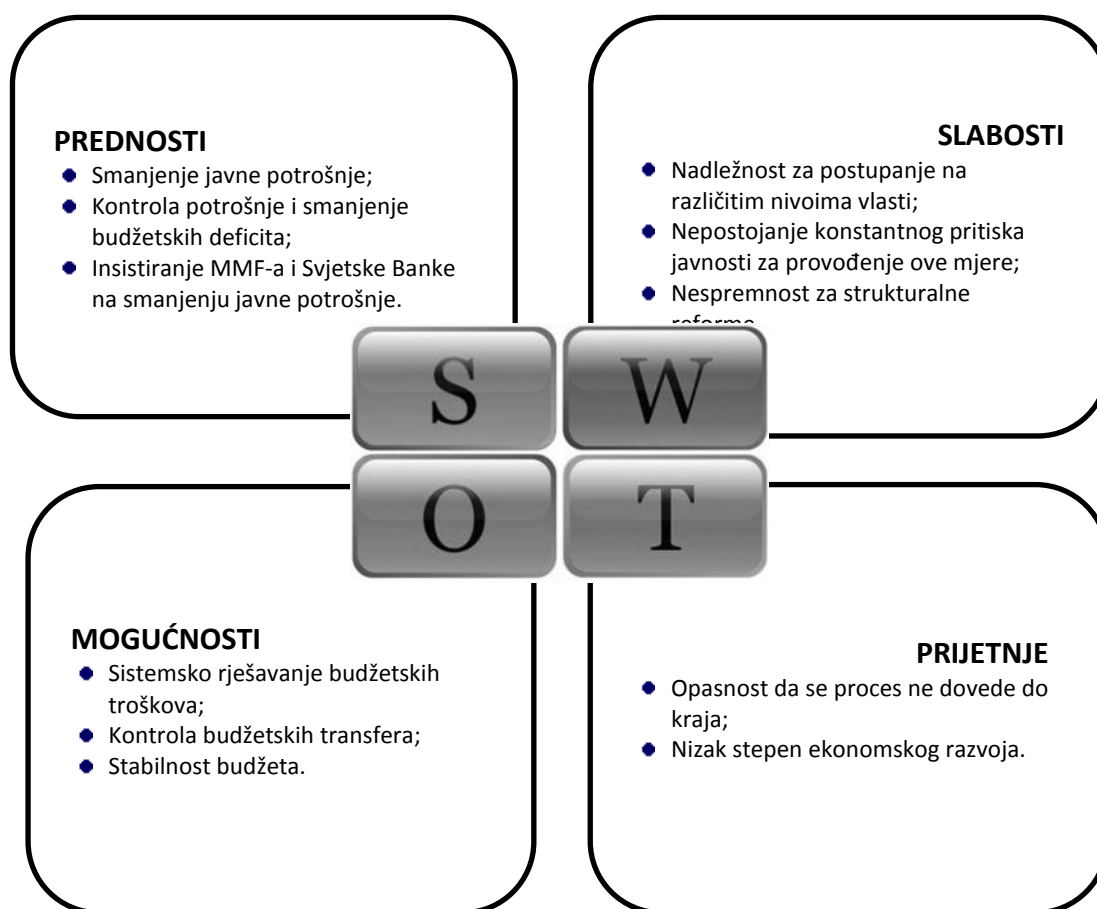
Uloga UPFBiH

- Učešće u izradi strategije;
- Organizovanje stručnih rasprava;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Procjena je da bi se implementacijom ove mjere smanjila budžetska potrošnja, ukupno cca. 30-50 miliona u budžetima na svim nivoima.
- Indirektnu korist tek treba procijeniti.

8. SISTEMSKE REFORMSKE MJERE

Sistemske mjere su mjere koje zahtijevaju multidisciplinarni pristup, i duže vrijeme za implementaciju. Zbog toga je izuzetno važno, jasno i precizno, definisati ciljeve i brzo početi sa njihovim osmišljavanjem. Te mjere će imati najznačajniji efekat za poboljšavanje poslovnog ambijenta u FBiH.

Svakako da u takve mjere spadaju donošenje strategija i politika za pojedine djelatnosti, reforma javne uprave, reforma penzionog sistema, reforma socijalne politike, reforma fiskalne politike i reforma obrazovanja. Implementacija ovih reformskih mjera, puni značaj imaće tek u kombinaciji sa implementacijom svih drugih mjera.

Naravno da ovim nisu iscrpljene sve oblasti i sve djelatnosti koje zahtijevaju suštinsku promjenu, ali mislimo da su ova područja sa aspekta interesa poslodavaca, ali i opšt društvenih interesa najprioritetnija.

U ovom djelu svaka vrsta pomoći međunarodne zajednice je veoma dobrodošla. Osmišljavanje i implementacija ovih mjera zahtijevaju visok nivo teorijskog i empirijskog znanja ali i najviše koštaju. Istovremeno provođenje ovih mjera naići će na najžešći otpor svih onih koji ne budu željeli ili ne budu mogli da se prilagode novim standardima. Bojimo se da će takvih biti jako mnogo.

Ovo je izvrsna prilika da, pored ostalog postupno ugradimo evropske direktive i standarde u naše zakonodavstvo. Zbog toga smo ubijeđeni da ove mjere ne mogu biti primjenjene bez pomoći međunarodne zajednice. Pri tome ne mislimo samo na materijalnu pomoć iako je ona veoma važna. Mislimo da je pomoć kroz angažovanje stranih eksperata, prenošenje iskustava, stručnu literaturu, edukaciju domaćih kadrova, kao i vršenje stalnog političkog pritiska na institucije vlasti, u cilju provođenja ovih mjera, još važnija.

Nema sumnje da će provođenje predloženih mjera, kratkoročno izazvati socijalne tenzije. Jedan dio ljudi neće moći izbjeći da ne bude obuhvaćen negativnim posljedicama koje će mjere svakako izazvati. Zbog toga je izuzetno važno postići bar minimum saglasnosti socijalno-ekonomskih partnera na jednoj strani, a na drugoj strani, većine političkih partija.

Efekti implementacije predloženih mjera imaće veoma povoljan, dugoročni, aspekt na ekonomski razvoj, investicije, novo zapošljavanje, podizanje konkurentne sposobnosti domaće privrede. To će se svakako, odraziti na podizanje kvaliteta života običnog čovjeka, ali i na sposobnost Bosne i Hercegovine, da uspješno odgovori ispunjavanju uslova za evro-atlantske integracije.

a) Izrada i usvajanje strategija i politika za pojedine oblasti

Pravna regulativa

- × Ova aktivnost nije posebno regulisana pojedinim propisima.

Ocjena stanja

Za pojedine oblasti uopšte ne postoje strategije. U onim oblastima i granama za koje su usvojene strategije i politike postoje dvije vrste problema. **Dio tih dokumenata je davno usvojen, u sasvim drugačijim okolnostima** i drugačijem društvenom i ekonomskom okruženju, tako da ne mogu biti adekvatne današnjim potrebama. Očigledno je da one moraju da pretrpe značajnu reviziju.

Drugo, **strategije i politike koje su relativno dobre i odgovaraju trenutnim okolnostima, ne provode se**, odnosno ne realizuje se njihov operativni dio, tako da ostaju mrtvo slovo na papiru. Zato bi bilo dobro osvježiti ih i ponovo aktuelizovati, te onda ih realizovati u praksi.

Razlozi za izradu i usvajanje

- Potreba usvajanja generalne strategije ili politike prije donošenja pojedinačnih zakona, koji će obezbijediti instrumente za njihovu implementaciju;
- Usaglašavanje sa izmijenjenim društveno-ekonomskim okolnostima;
- Obezbjedivanje osnove za usvajanje strategija na državnom nivou i njihova harmonizacija.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Usvajanje strategija i industrijskih politika koje ne postoje;
- Usklađivanje postojećih strategija sa neophodnim reformskim procesima;
- Harmonizacija propisa i stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora na nivou BiH;

Nadležnosti

Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Formiranje ekspertskih timova
Prijedlog novih strategija
Usvajanje strategija

3 mjeseca po izboru nove Vlade FBiH;
 1 godina po formiranju timova;
 6 mjeseci po izradi prijedloga.

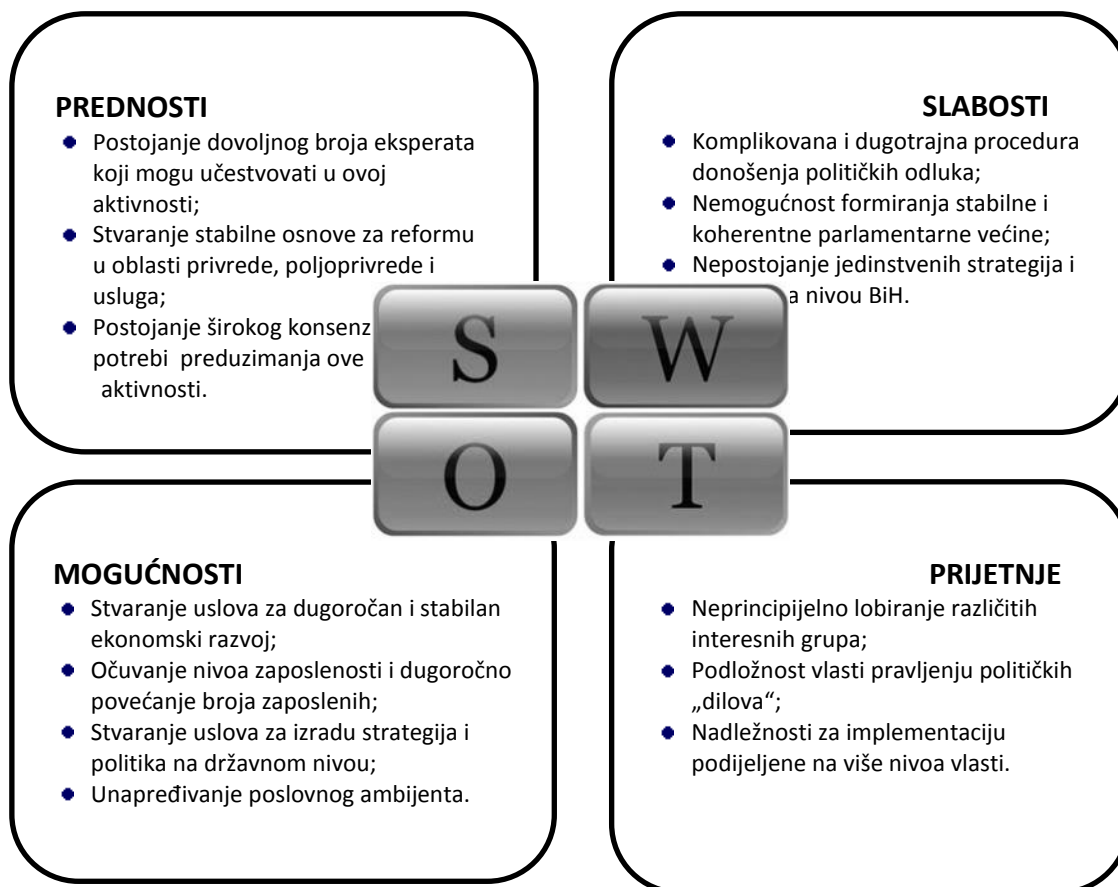
Uloga UPFBiH

- Ukazivanje na prioritete;
- Davanje eksperata za ekspertске timove;
- Davanje prijedloga i sugestija;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih rasprava.

Procjena koristi

- Direktna korist iz ove aktivnosti se ne može kvantificirati, ali ona nije od primarnog značaja.
- Indirektna korist se ne može procijeniti, ali se radi o sistemskom reformskom koraku koji će imati odlučujući uticaj na poboljšanje poslovnog ambijenta i ekonomski razvoj. Iz toga proizlazi da će korist od ove aktivnosti biti ogromna.

b) Reforma javne uprave;

Pravna regulativa

- × **Ustav FBiH**
- × **Ustavi kantona**
- × **Zakon o upravi Federacije Bosne i Hercegovine**
(Sl. novine FBiH broj: 28/97)
- × **Zakon o organizaciji organa uprave u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 35/05)
- × **Zakon o namještenicima u organima državne službe u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 49/05)
- × **Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 12/03)

- × **Zakon o državnoj službi u FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 29/03, 67/05, 08/06)
- × **Zakon o pravima izabranih dužnosnika, nositelja izvršnih funkcija i savjetnika u institucijama vlasti FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 59/06)

Ocjena stanja

BiH, a naročito FBiH, imaju izuzetno složeno ustavno uređenje, u kojem postoji 5 nivoa vlasti (u FBiH: opština, grad, kanton, entitet i država). To za posledicu ima vrlo skup i neefikasan sistem državne uprave.

Istovremeno, postojeći Zakon o državnim službenicima, Zakon o platama u organima uprave te kolektivni ugovori za javni sektor omogućavaju nerealno visok broj zaposlenih sa nerealno visokim platama, te veliki broj nezainteresovanih i neefikasnih državnih službenika i drugih zaposlenih u državnoj upravi.

Evropski standard za određivanje broja zaposlenih u opštinskoj administraciji je 1 zaposleni na 100 stanovnika. U opštinama u FBiH taj broj je 2-4 puta veći.

Trenutno na sudovima u FBiH postoji na hiljade pravosnažnih presuda, po kojima opštinske, kantonalne i federalna vlast moraju isplatiti zaposlenim u javnom sektoru više od 500 miliona KM. Taj iznos je, po osnovu potraživanja za kamate i sudske troškove, realno veći za 25-30%. To je iznos veći od realnog budžeta ijednog kantona u FBiH.

Razlozi za reformu

- Stvaranje efikasne, jeftinije i fleksibilnije državne uprave, koja će biti servis ekonomskog razvoja;
- Usaglašavanje sa standardima EU;
- Izjednačavanje statusa i prava zaposlenih u javnom i realnom sektoru;
- Smanjenje javne potrošnje.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Odrediti optimalan broj kantona i opština;
- Odrediti različit nivo nadležnosti u odnosu na veličinu i ekonomsku snagu kantona i opštine;
- Nakon toga pristupiti izmjeni Ustava FBiH, koji će to omogućiti;
- Izmjena zakona;
- Izmjena kolektivnih ugovora u javnom sektoru;
- Paralelno sa procesom racionalizacije broja zaposlenih, stvarati uslove za zapošljavanje kadrova koji će ostati bez posla, te socijalne programe.

Nadležnosti

Vlada FBiH
Vlade kantona
Parlament FBiH
Skupštine kantona

Rokovi

Formiranje ekspertskih timova
Izrada nacрта izmjena zakona
Usvajanje zakona
Prijedlog izmjene Ustava
Usvajanje novog Ustava
Izmjena kolektivnih ugovora

3 mjeseca po izboru nove vlade;
6 mjeseci po izboru nove vlade;
6 mjeseci po dostavljanju;
18 mjeseci po izboru nove vlade;
6 mjeseci nakon toga;
6 mjeseci po izboru nove vlade.

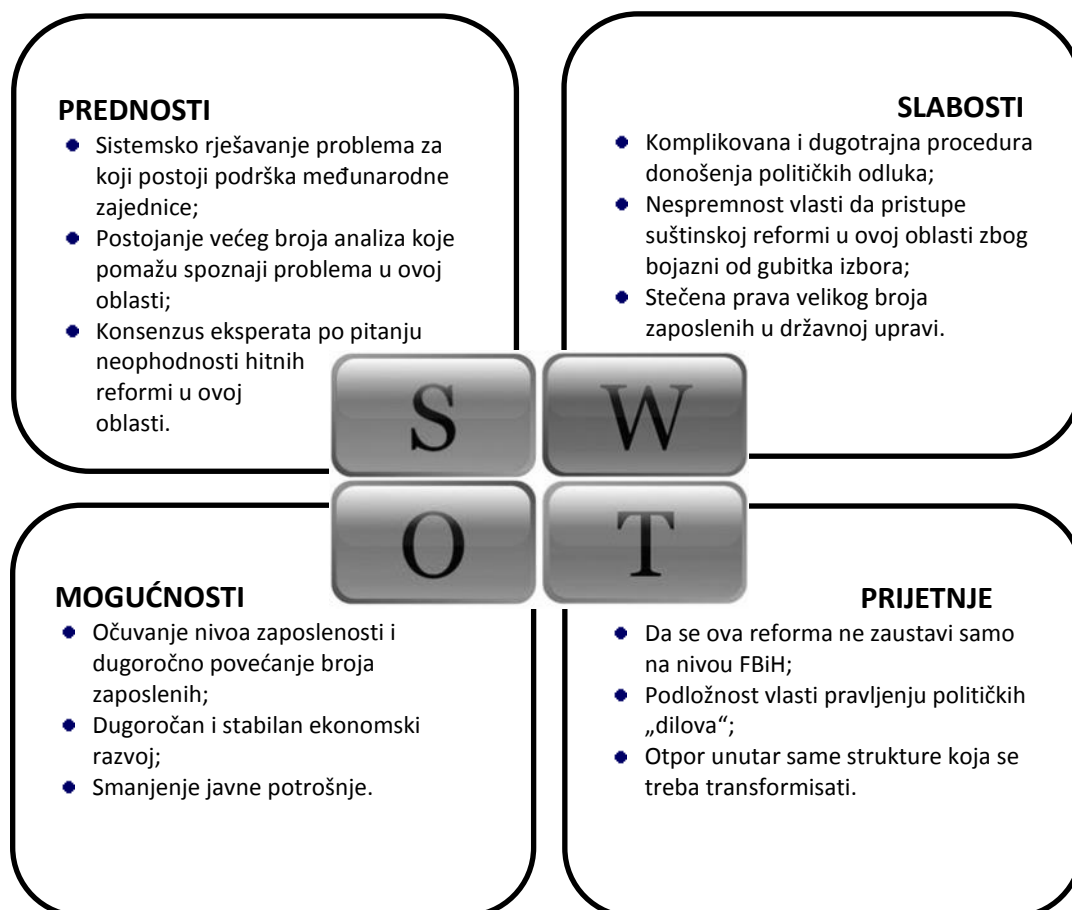
Uloga UPFBiH

- Ponuditi eksperte za ovu aktivnost;
- Predložiti argumentovana rješenja;
- Javno zagovarati potrebu navedene reforme;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih rasprava.

• Procjena koristi

- Očekivana direktna korist je smanjenje javne potrošnje za 6% u naredne 4 godine, što iznosi **oko 150 miliona KM**.
- **Indirektna korist** se ogleda u stvaranju uslova za nova ulaganja i nova radna mjesta, kao i u boljem punjenju budžeta i vanbudžetskih fondova, te se procjenjuje na **još oko 150 miliona KM**.

c) Reforma penzionog sistema;

Pravna regulativa

- × **Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH**
(Sl. novine FBiH broj: 29/98, 49/00, 32/01, 29/03, 73/05, 59/06)
- × **Zakonu o prijevremenom povoljnijem penzionisanju branilaca domovinskog rata**

(Sl. novine FBiH broj: 41/13)

× **Zakon o službi u oružanim snagama BiH**

(Sl. novine broj: 88/05, 53/07, 59/09, 74/10)

× **Zakon o radu**

(Sl. novine FBiH broj: 43/99, 32/00, 29/03)

× **Zakon o doprinosima**

(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)

× **Odgovarajući pravilnici i drugi podzakonski, provedbeni akti.**

Ocjena stanja

U Bosni i Hercegovini penzijski sistem je utemeljen na principu međugeneracijske solidarnosti. Temeljni princip sistema međugeneracijske solidarnosti je da generacija koja radi, plaćanjem doprinosa za PIO, izdržava generaciju kojoj je istekao radni vijek, bilo zbog starosti, bilo zbog invalidnosti.

Sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u Bosni i Hercegovini provode dva nosioca u dva entiteta: u Federaciji BiH Federalni zavod MIO/PIO, a u Republici Srpskoj Fond PIO RS-a.

Takvo rješenje nije zasnovano na principima racionalnosti i funkcionalnosti, nego je ono posljedica postignutog političkog kompromisa i Dejtonskog ustava, kao njegovog rezultata.

Fond PIO/MIO FBiH, opterećen je određenim dubiozama, zbog velikog broja penzionera, te uvođenjem u pravo velikog broja osoba po osnovu posebnih uredbi, koji su penzionisani pod povoljnijim uslovima, bez adekvatne materijalne osnove za to. Usvajanjem novog zakona, taj problem je donekle riješen, ali i dalje ostaje problem velikog broja osoba koje su penzionisane pod povoljnijim uslovima. To za posljedicu ima niske penzije i veliko opterećenje poslodavaca.

Razlozi za reformu

Primjena sistema međugeneracijske solidarnosti veže se za okolnosti kada je ukupni životni vijek, a time i vijek korištenja prava, bio znatno niži, tako da su finansijske potrebe za sredstvima za alimentiranje rashoda penzija u ukupnom BDP-u bile znatno niže nego danas, te je i finansijsko opterećenje tekućeg rada doprinosom za PIO bilo relativno prihvatljivo.

S vremenom, dolazi do neizdržive finansijske opterećenosti fondova koji su formirani radi provođenja prava na penzijsko i zdravstveno osiguranje, jer im za tu obavezu nisu osigurani odgovarajući prihodi.

Situaciju bitno pogoršavaju i činjenice da je **prosječan radni staž penzionera manji od 25 godina**, veliki udio neformalne ekonomije i porezne nediscipline, te relativno nizak stepen privrednih aktivnosti, koji prati mali broj zaposlenih.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Uraditi prijedlog reforme penzionog sistema;
- Postepeno povećanje staža za odlazak u penziju;
- Penalizacija odlaska u penziju prije navršenih 40 godina radnog staža;
- Uvođenje sistema dobrovoljnog osiguranja;
- Restriktivniji pristup odlasku u invalidsku penziju;
- Stabilnost FPIO/MIO, kroz povećanje finansijske discipline i kontrolu uplate doprinosa;
- Pensionisanje po posebnim osnovama svesti na najmanju moguću mjeru, i to tek po obezbjeđivanju budžetskih sredstava za tu namjenu.

Nadležnosti

Vlada FBiH

Parlament FBiH

Rokovi

Formiranje timova

Usvajanje reforme penzionog sistema

Izmjena zakona

Izmjena podzakonskih akata

30 dana po formiranju nove vlasti;

12 mjeseci po formiranju nove vlade;

6 mjeseci nakon usvajanja reforme;

6 mjeseci po usvajanju zakona.

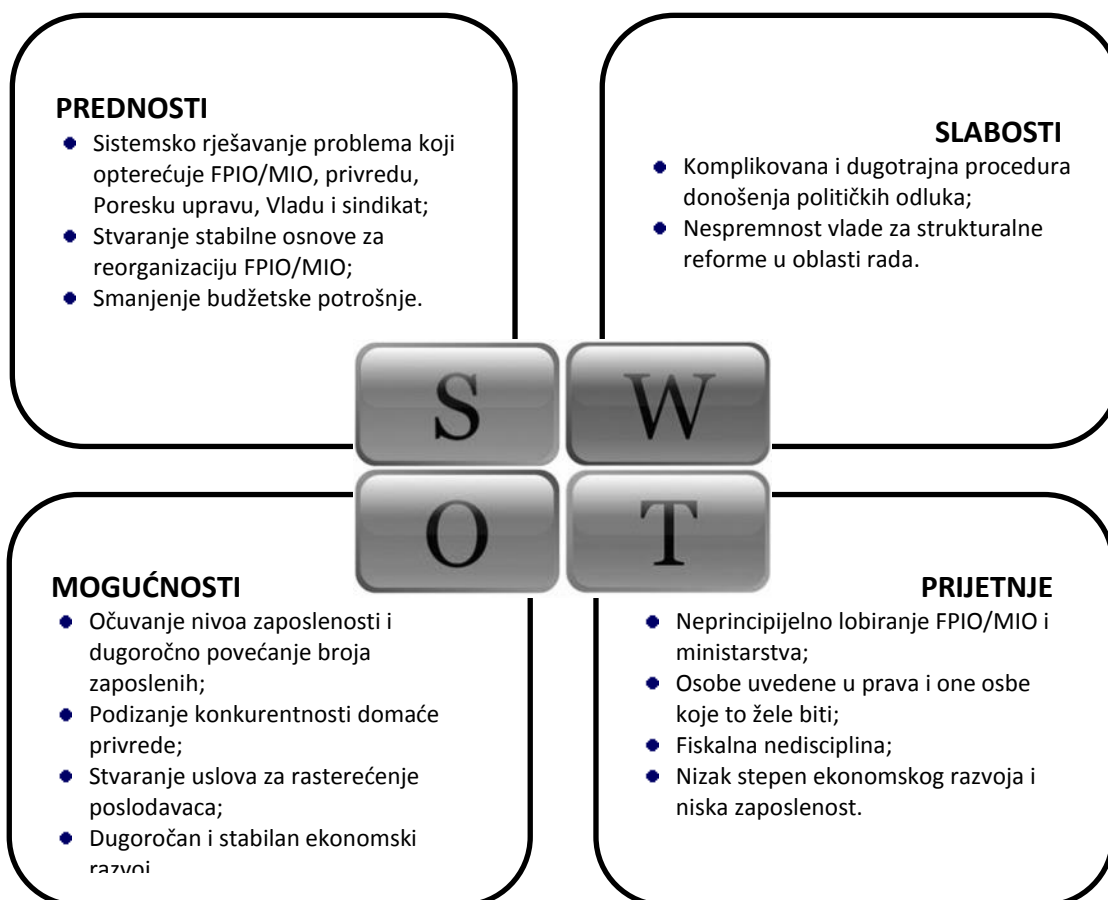
Uloga UPFBiH

- Učešće u ekspertskim timovima za izradu prijedloga strategije;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova.

Procjena koristi

- Direktna korist će biti u evidentnoj finansijskoj konsolidaciji FMIO/PIO, povećanju penzija i smanjenju cijene rada. Kolika će ona biti, teško je procijeniti u ovom trenutku.
- Idirektna korist će se manifestovati kroz povećanje finansijske discipline i povećan broj prijavljenih radnika, a samim tim i bolje punjenje Fonda PIO/MIO.

d) Reforma socijalne politike;

Pravna regulativa

× **Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom**

(Sl. novine FBiH broj: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09)

× **Zakon o penzionom i invalidskom osiguranju FBiH,**

(Sl. novine FBiH broj: 29/98, 49/00, 32/01, 29/03, 73/05, 59/06)

× **Zakon o radu,**

(Sl. novine FBiH broj: 43/99, 32/00, 29/03)

Ocjena stanja

Sistem socijalne zaštite zasniva se na socijalnim pravima, a ne na stvarnim potrebama korisnika. **Najsiromašnija petina primala je samo 17,3% novca od ukupnih sredstava za socijalnu zaštitu.** Takav sistem socijalne zaštite ni na koji način ne može iskorijeniti siromaštvo. **Šta više, i kada ga uopšte ne bi bilo, udio siromašnih bi se povećao samo za 1,7%.³⁹**

Istovremeno, izdvajanja za ovu namjenu su među najvišim u poređenju sa evropskim zemljama. To za posljedicu ima da su izdvajanja za ovu namjenu visoka i neadekvatna stepenu ekonomskog razvoja FBiH, a da, istovremeno, pojedinci koji se nalaze u stanju socijalne potrebe ne dobivaju ništa ili malo.

Razlozi za reformu

- Sistem diskriminatoran (statusno, visina naknade, teritorijalno...);
- Sistem ima pasivan karakter i ne uključuje te kategorije u posao;
- Previsoka izdvajanja za ovu namjenu;
- Izuzetno skup i nedjelotvoran sistem.

³⁹ „Od zaštite prema socijalnom uključivanju“, www.ibhi.ba

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Izrada socijalnih politika, kao dijela javne društvene politike;
- Izrada projekta i EU finansiranje za socijalno uključivanje;
- Zakonski i fiskalnom politikom podržati socijalno preduzetništvo (socijalna preduzeća i zadruge);
- Osmisliti i primijeniti poticaje za poslodavce u slučaju socijalnog zapošljavanja;
- Sistem naknada umjesto za status vezati za potrebu.

Nadležnosti

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike FBiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH

Rokovi

Formiranje ekspertskih timova	30 dana po formiranju vlasti;
Izrada strategije	12 mjeseci;
Izmjena zakona	12 mjeseci.

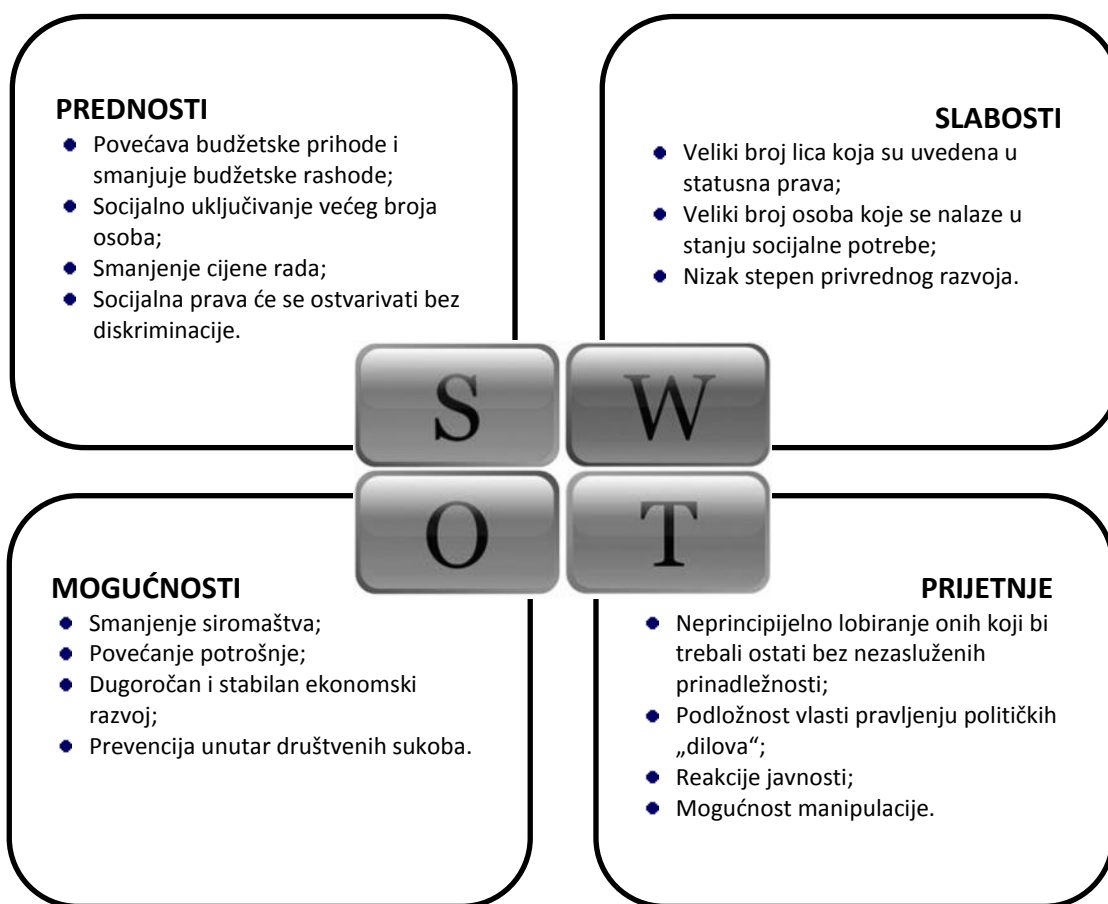
Uloga UPFBiH

- Učešće u radnoj grupi;
- Angažovanje eksternih eksperata;
- Organizovanje javne rasprave;
- Organizovanje okruglih stolova i javnih rasprava;
- Delegiranje problema na sjednicu ESV-a.

Procjena koristi

- Direktna korist ogledaće se u stvaranju uslova za rasterećenje poslodavaca i smanjenje javne potrošnje i tek je treba procijeniti.
- Indirektna korist manifestovaće se kroz novo zapošljavanje osoba sa invaliditetom i njihovoj inkluziji u društvo. Na taj način, od korisnika budžeta i vanbudžetskih fondova, oni postaju oni koji ih pune.

e) **Reforma fiskalne politike koja će svesti opterećenja na prosjek zemalja EU;**

Pravna regulativa

× **Zakon o porezu na dohodak**
(Sl. novine FBiH broj: 10/08, 9/10, 44/11)

× **Zakon o porezu na dobit**

(Sl. novine FBiH broj: 97/07, 14/08, 39/09)

× **Zakon o doprinosima**

(Sl. novine FBiH broj: 35/98, 16/01, 37/01, 01/02, 17/06, 14/08)

× **Zakon o fiskalnim sistemima**

(Sl. novine FBiH broj.:81/09)

Ocjena stanja

Poreski sistem u BiH (indirektni porezi) te poreski sistem u FBiH (direktni porezi) nisu podsticajni za postojeće privredne subjekte, a samim tim nisu ni motivirajući za nove investicije. Oni ne omogućavaju fiskalnu transparentnost niti razvoj poreske discipline. Takvi sistemi zahtijevaju nužnu reformu i modernizaciju, koja mora biti praćena smanjenjem javne potrošnje, budžetskog deficita, negativnog platnog bilansa i javnog duga.

Direktni porezi, u prvom redu porez na dobit i porez na dohodak te porezi građana, nisu dovoljno izdašni, ali ni pravedni, a može se reći i da ne predviđaju stimulativne poreske olakšice. Situacija sa naknadama, kojih postoji na stotine (od opštine do države) još je gora. Radi se o potpuno nefleksibilnim davanjima koja su takođe diskriminaciona.

U sistemu PDV-a postoji jedna stopa - od 17%, te vrlo simbolična i striktna izuzeća za pojedine robe na koje se PDV ne obračunava. Ta stopa je najmanja u Evropi i sigurno da postoji prostora da se ona simbolično poveća, ili da se uvede više stopa, ali tako da se bitnije ne ugrozi potrošnja. Reforma indirektnih poreza mora se provesti sinhronizovano sa reformom direktnih poreza. U protivnom, mogu se očekivati vrlo upitni rezultati.

Razlozi za reformu

- Uvesti harmonizaciju poreza;
- Smanjenje poreskog opterećenja;
- Uvesti jednostavan sistem oporezivanja;
- Obezbijediti efikasnost oporezivanja;
- Uvesti pravednost u oporezivanju;
- Obezbijediti supstituciju pojedinih davanja indirektnim porezima.

Predložene mjere

- Formiranje ekspertskih timova uz učešće ekonomsko-socijalnih partnera;
- Izmjene i dopune Zakona o PDV-u;
- Izmjene i dopune zakona o direktnim porezima;
- Reforme koje moraju ići u pravcu stimulativnog sistema oporezivanja: rasterećenja privrede, radikalnog smanjenja javne administracije, harmonizacije oporezivanja (unutar BiH i sa zemljama okruženja) i koje moraju biti praćene mjerama socijalne politike.

Nadležnosti

Vijeće ministara BiH
Parlamentarna skupština BiH
Vlada FBiH
Parlament FBiH
Kantonalne skupštine

Rokovi

Formiranje ekspertskeg tima	30 dana;
Izrada cjelovite poreske reforme	12 mjeseci;
Usvajanje novih zakonskih rješenja	narednih 6 mjeseci;
Donošenje provedbenih akata	naredna 3 mjeseca.

Uloga UPFBiH

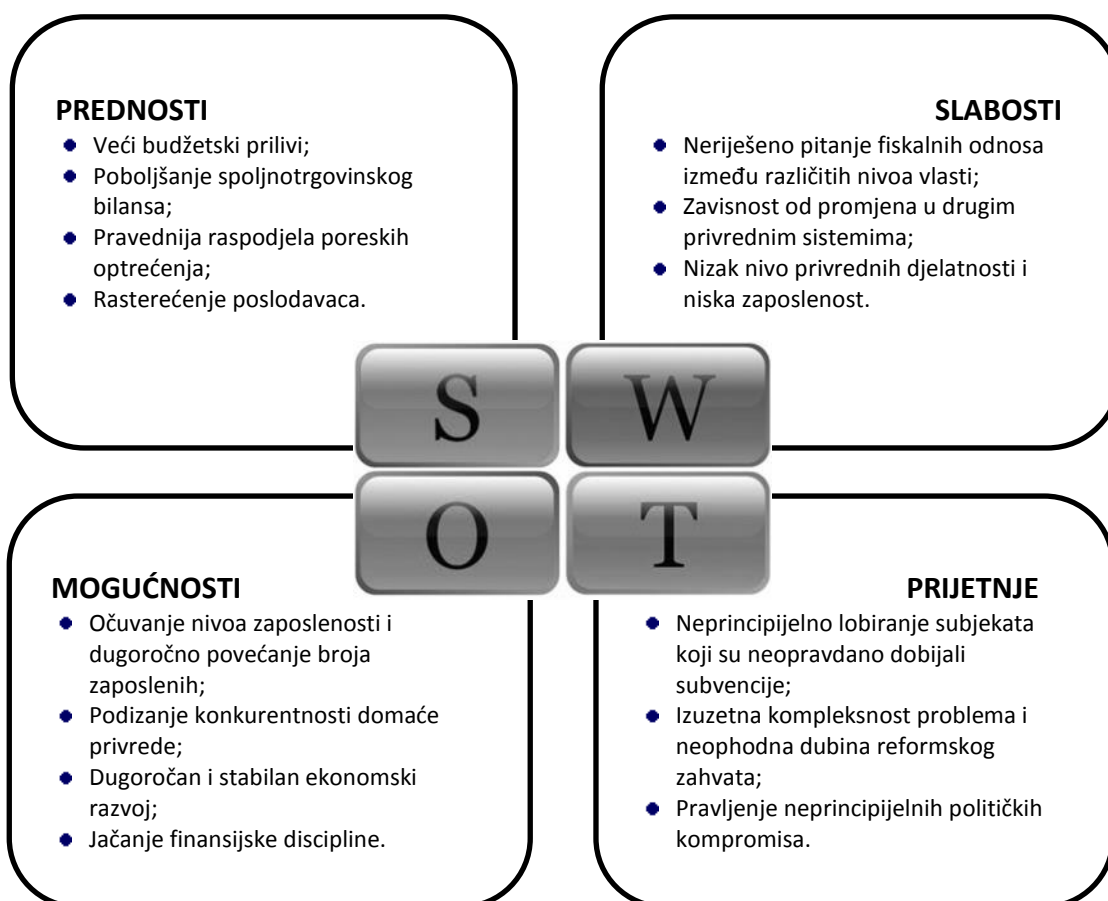
- Predlaganje rješenja;
- Učešće u radu ekspertskih timova;
- Po potrebi izrada stručnih analiza i istraživanja;
- Organizovanje javnih rasprava;

- Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Ovo je sistemska mjera čija implementacija za posljedicu treba imati strukturalnu promjenu društvenih i ekonomskih odnosa. Korist od toga imaće svi subjekti društva. Procjenu direktne i indirektno koristi tek treba utvrditi.

f) Reforma obrazovanja;

Pravna regulativa

- × **Ustav FBiH u članu II. 4. Alineja b) reguliše nadležnost kantona povodom utvrđivanja obrazovne politike, uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranje obrazovanja;**
- × **Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini**
(Sl. glasnik BiH broj: 88/07)
- × **Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini**
(Sl. glasnik BiH broj 18/03)
- × **Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini**
(Sl. glasnik BiH broj: 59/07, 59/09)
- × **Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju**
(Sl. glasnik BiH broj: 63/08)
- × **Okvirni zakon o osnovama naučnoistraživačke djelatnosti i koordinaciji unutrašnje i međunarodne naučnoistraživačke saradnje Bosne i Hercegovine**
(Sl. glasnik BiH broj: 43/09)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Sl. novine Tuzlanskog kantona broj. 08/08, 11/09, 12/09)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Sl. novine Kantona Sarajevo broj: 43/08, 18/10, 22/109)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Sl. novine Zeničko-dobojskog kantona broj: 06/09)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Sl. glasnik Unsko-sanskog kantona broj: 08/09)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Nar. novine Zapadnohercegovačkog kantona broj: 10/09)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Nar. novine Hercegbosanskog kantona broj: 09/09)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Sl. novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, broj: 02/10)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Nar. novine Posavskog kantona broj: 01/10)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**
(Sl. novine Hercegovačko-neretvanskog kantona broj: 04/12)
- × **Zakon o visokom obrazovanju**

(Sl. novine Srednjobosanskog kantona broj: 04/13)

× **Zakon o Agenciji za predškolsko osnovno i srednje obrazovanje**

(Sl. glasnik BiH broj: 88/07)

× **Zakon o osnovnoj školi**

(Sl. list SR BiH broj: 39/90 i Sl. list R BiH broj: 3/93, 24/93, 13/94)

× **Zakon o srednjoj školi**

(Sl. list SR BiH broj: 39/90 i Sl. list R BiH broj: 3/93, 24/93, 13/94, 33/94)

Ocjena stanja

Nadežnost za djelatnost obrazovanja je podijeljena između opština, koje su nadležne za osnovno obrazovanje, i kantona, u čijoj su nadležnosti srednje i visoko obrazovanje, dok na nivou BiH postoje okvirni zakoni koji regulišu ovu oblast. Na nivou BiH postoje okvirni zakon o visokom obrazovanju, okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju, okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju, te okvirni zakon o osnovama naučnoistraživačke djelatnosti i koordinaciji unutrašnje i međunarodne naučnoistraživačke saradnje Bosne i Hercegovine. Sistem neformalnog obrazovanja nije zakonski riješen.

Sistem obrazovanja ne prati potrebe tržišta rada i ne omogućava do kraja horizontalnu i vertikalnu pokretljivost učenika i studenata. **Nivo znanja, vještina i sposobnosti** završenih učenika i studenata veoma je neujednačen i **u svakom slučaju nedovoljan potrebama poslodavaca**. To za posljedicu ima da se na spisku nezaposlenih osoba nalazi oko 40% osoba koje ne mogu učestvovati na tržištu rada.

Na području FBiH, ali i na području cijele države, došlo je do deflacije privatnih fakulteta, sa vrlo upitnim kvalitetom nastavnog kadra, uslova studiranja. Na velikom broju takvih fakulteta znanje se ne stiče nego se prodaju diplome. Studenti koji završe takve fakultete veoma teško nalaze posao.

Razlozi za reformu

- Nepovezanost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada;
- Nastavni planovi nisu kompatibilni sa modernim znanjima, vještinama i kompetencijama;
- Nemogućnost vertikalne i horizontalne pokretljivosti;
- Nepostojanje zakonski priznatog neformalnog obrazovanja;
- Slab kvalitet znanja, vještina i sposobnosti završenih učenika i studenata;

Predložene mjere

- Uraditi i provesti reformu srednjoškolskog obrazovanja;
- Uraditi i provesti reformu visokog obrazovanja;
- Zakonski regulisati neformalno obrazovanje.

Nadležnosti

Ministarstva obrazovanja kantona i FBiH
Vlade kantona i FBiH
Skupštine kantona i Parlament FBiH

Rokovi

Izrada strategija	12 mjeseci;
Donošenje zakona	6 mjeseci;
Donošenje podzakonskih akata	3 mjeseca.

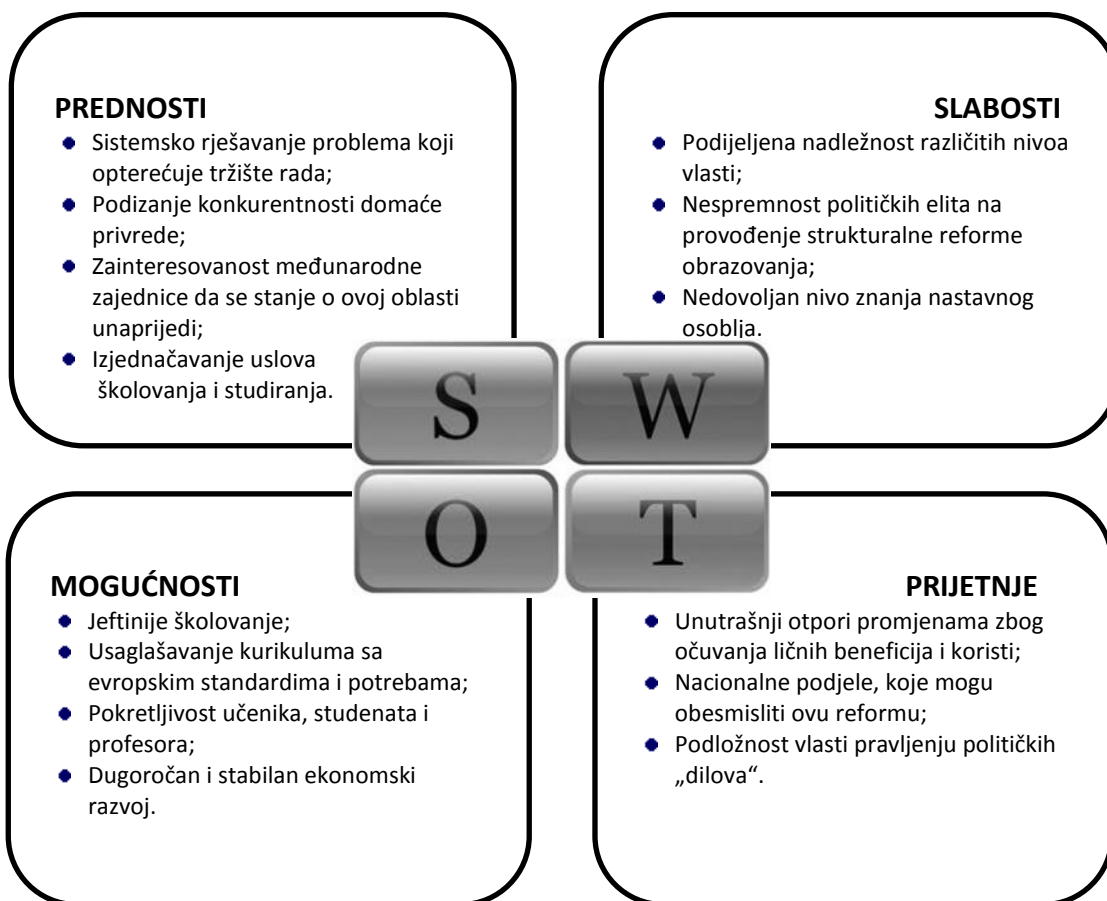
Uloga UPFBiH

- Predlaganje rješenja;
- Organizovanje javnih rasprava;
- Prema potrebi provođenje istraživanja i izrada stručnih analiza;
- Organizovanje okruglih stolova i stručnih skupova;
- Javno zagovaranje.

Procjena koristi

- Procjenu koristi tek treba uraditi, ali je nesumnjivo da će biti velika.

9. ZAKLJUČAK

Problem je veliki i izuzetno kompleksan. Dugogodišnja recesija, nizak nivo privrednih aktivnosti, velika nezaposlenost doveli su do osiromašenja društva. Nestajanje srednje klase i polarizacija društva na mali broj izuzetno bogatih i veliki broj siromašnih, dovest će, uskoro do velikih socijalnih nemira i unutar društvenih sukoba, ukoliko se pravovremeno ne preduzmu mjere koje to mogu preduprijediti.

Naše društvo, osiromašeno i podijeljeno ratom, izmučeno dvadesetogodišnjim nacionalnim, vjerskim i svjetonazorskim sukobima, **preslabo je da bez intenzivne i planske pomoći međunarodne zajednice izađe iz krize.** Uključivanje u Evro-atlantske integracije je veliki izazov, ali jedini način na koji naše društvo može usvojiti i implementirati standarde koji će osigurati njegovu samoodrživost.

Politički problemi će se teško riješiti bez spuštanja tenzija i relaksacije odnosa. To je u ovom trenutku nerealno očekivati i zato se treba fokusirati na poboljšanje kvaliteta života čovjeka. Ukoliko se odmah ne pristupi rješavanju gorućih ekonomsko-socijalnih problema, realno je očekivati da će političke tenzije nastaviti da rastu a naše pristupanje zajednici evropskih naroda ostaće nedosanjani san.

Bez transfera znanja i iskustava, međunarodne zajednice to će biti teško uraditi. Međutim potrebna nam je i njena posrednička uloga ali i njena finansijska pomoć. Ključni domaći prirodni partneri, u tom pogledu, su poslodavački i nevladin sektor. Bez evropskog tržišta, evropskih standarda i regulisanih tržišnih uslova poslovanja, ni jedni ni drugi, dugoročno, ne mogu opstati.

Zbog toga je vrlo važno da poslodavci, koji su učlanjeni u UP FBiH, inače najzdraviji dio našeg društva, nastave davati svoj doprinos u ekonomskom rastu i zapošljavanju. Međutim, **da bi ostvarili svoju ulogu, poslodavci sa pravom traže izgradnju povoljnog tržišnog ambijenta. Ponudili smo partnerstvo vlasti i sindikatima i dali naš prijedlog za prevladavanje društvene i ekonomske krize u kojoj se nalazimo.** Spremni smo na tome uporno i predano raditi ali to očekujemo i od svih drugih društvenih subjekata.

Za pojedine, od predloženih mjera, nadležna je vlast na BiH nivou. Druge se opet, nalaze u nadležnosti entiteta, kantona i opština. Za cjelovito ispunjenje predloženih mjera potrebno je tražiti i pronaći politički konsenzus za njihovo provođenje. **Takođe je neophodno ostvariti kvalitetan ekonomsko-socijalni dijalog i opštedruštveni konsenzus na svim nivoima.**

Zato očekujemo nedvosmisleno očitovanje svih nivoa vlasti i političkih stranaka. Ukoliko prihvate da rade na implementaciji predloženih mjera, nudimo im svesrdnu pomoć i

podršku. Ukoliko, pak, to ne prihvate, od njih očekujemo, da bez odlaganja, predoče svoje programe i da za njih obezbijede opšte društveni konsenzus. Te da za učinjeno periodično polažu račune najširoj javnosti.

Budući da se radi o strukturalnim reformama, ove mjere podrazumijevaju stalno zasjedanje skupština i vlada na svim nivoima, te stalno zasjedanje ESV-a. Za provođenjem planiranih mjera neophodno je pripremiti i provesti konkretne sektorske aktivnosti u poslovima smanjenja javne potrošnje, rasterećenja privrede, poboljšanja likvidnosti, unapređivanju zakonske regulative i održanja nivoa investiranja.

Nismo imali pretenzije da u ovom dokumentu dajemo gotova rješenja. Ipak je to posao vlada, na svim nivoima. Ali spremni smo da na poziv vlade ponudimo svoje argumentovane prijedloge i rješenja i da na njima radimo zajedno sa svim drugim socijalnim partnerima. Ukoliko, pak, ne naiđemo na adekvatan odgovor izvršne vlasti svoja rješenja ponudićemo predstavnicima zakonodavne vlasti. **Uglavnom nemamo namjeru odustati.**

Svakako da vrlo važnu ulogu u ovom projektu imaju mediji i javno mnijenje uopšte. Ukoliko mediji procjene da sve ovo ima smisla, i stanu iza predloženog, sigurno će institucije sistema lakše prihvatiti da se na pravi način uključe u realizaciju predloženih mjera. Zato ćemo se potruditi da medije uključimo od samog početka. Takođe ćemo se truditi da putem press konferencija, javnost kontinuirano informišemo o implementaciji mjera i eventualnim opstrukcijama, ukoliko primijetimo da one postoje.